

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΤΡΟΦΗ — ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ
ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ — ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΤΟΣ Δ' — 1901

[Τυπεται δραχ. 7]

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ — ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ
18 — ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ — 19
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΙΣ

Είς ενός μεγάλου κοινωνικού προβλήματος τήν λύσιν ερρίφθη μετά θάρρους ή γαλλική κυβέρνησις, και τό πρόβλημα τούτο επί πολύ θά απατηχολήσῃ βεβαίως τήν γαλλικήν βουλήν.

Διότι είναι εκ τών θεμάτων εκείνων, τά όποία παρ' όλην τήν ήπιαν, τήν φιλανθρωπικήν, τήν χριστιανικήν μορφήν, έχουν μέσα των πῦρ και καλουσι τούς δακτύλους, ενίοτε δε και τι πλέον των δακτύλων. Διά τούτο μόνον θεωρητικώς απησχολήσῃ μέχρι τούδε κοινωνιολόγους και οικονομολόγους, ή Γερμανία δε μόνη προήθη εις άρχήν εκτελέσεως, αλλά μετά πολλής περιπέφσεως και τσακύτερης δειλίας, όπως όταν αφιερώνη τις μίαν ελαχίστην γωνίαν γῆς διά τήν δοκιμαστικήν καλλιέργειαν ενός άγνωστου φυτού.

Είναί τούτο τό μέγα ζήτημα τών εργατικών συντάξεων.

Διατί, λήγουν, ό δημόσιος υπάλληλος, ό υπάλληλος τραπεζών, σιδηροδρόμων, άγροπλοίων, να έχη εξησφαλισμένον διά τῆς συντάξεως τόν άρτον του γῆρατος, αυτός και ή χήρα και τά όρφανά του, και να μή εξασφαλισθῇ ή αυτή άνακούφισις και παραμυθία εις τόν εργατήν;

Αί εργασίαι αι βιομηχανικαί, εις τά ποικιλώτατα είδη τῆς παραγωγῆς, φθείρουν τόν άνθρωπον πολύ γρηγορότερον ή αι καθιστικαί υπηρεσίαι τών παντός είδους υπαλλήλων. Επί του εργαίου βαρύνουν άσυγκρίτως πλείοτεροι κίνδυνοι, ό περι ύπαρξεως άγών είναι άσυγκρίτως πληροτέρος, ενφ κατ' αντίθεσιν είναι πολύ πενιχρότερον του άγώνος τούτου τό γέρας, τῆς εργασίας του τό αντίτιμον. Διά τόν εργατήν θά σημάνη πολύ ταχύτερον ή ώρα, καθ' ήν ή παρ-ακμή θά του επιβάλῃ να σταυρώσῃ τάς χείρας, καθ' ήν θά παύσῃ δι' αυτόν και τήν οικογένειάν του προσφέρουσα τά δωρά τῆς ή εργασίας. Άνεξαρτήτως τών τυχαίων συμβάντων έρχεται τό εξηκοστόν, βία τό εξηκοστόν πέμπτον έτος τῆς ήλικίας, και πρέπει ήδη κατ' ανάγκην να εξέλθῃ τῆς κοινότητος του βιοτικού άγώνος. Τί θά γείνη αυτός και ή οικογένειά του;

Ούτω τίθεται τό πρόβλημα και αυτή είναι έντως ή άλληθής, ή πραγματική διατύπωσις αυτού.

Και ως λύσις φαίνεται ένθός άμείσως πρόχειρος ή σύνταξις. Όπως παρέχει ταύτην εις τόν στρατιωτικόν ή τόν πολιτικόν υπάλληλον τό

κράτος, άπέναντι ελαχίστης κρατήσεως εκ τών αποδοχών του, ούτω και υπό άναλόγους όρους πρέπει να παρέχῃ τήν σύνταξιν και εις τούς στρατιώτας τῆς εργασίας, άφού μάλιστα έργον αυτών και δημιούργημα είναι ό εθνικός πλούτος και πάντες οι πόροι, δι' ών συντηρεΐται και προάγεται τό κράτος.

Άλλά πόσον δύσκολος είναι ή εφαρμογή τῆς τόσον άπλής και τόσον εύλόγου ταύτης άρχῆς! Ή μάλλον πόσον, όταν θελήσῃ τις να τήν εφαρ-μόσῃ επί του έδάφους τῆς πραγματικότητος, εύρίσκειται πρό του άνεφίκτου!

Τήν τιμήν τῆς πρώτης εφαρμογῆς του συστή-ματος τούτου δεν έχει ή Εύρώπη. Έδοκιμάσθη και λειτουργεί από πενταετίας εις μίαν μικράν άγγλικήν άποικίαν, τήν Νέαν Ζηλανδίαν, κατοικουμένην μόλις υπό 800,000 κατοίκων, εις τήν όποιαν πολλάι οικονομολογικαί συνθήκαι εφαρ-μόζονται επιτυχώς υπό τών Άγγλων κατά τρόπον, ώστε ή Νέα Ζηλανδία ώνομάσθη ένεκα τούτου τό εργαστήριον τών κοινωνικών μεταρ-ρυθμίσεων. Άλλά τί προέκυψεν εκ τῆς μεταρ-ρυθμίσεως ταύτης; Ένθός από τῆς πρώτης εφαρ-μογῆς ό μικροσκοπικώτατος προϋπολογισμός τῆς άποικίας έβαρύνθη ένεκα τών εργατικών συντάξεων διά 153,000 λιρών (4 εκατομμύρια φράγκων). Υπολογίζεται δε, ότι εις τά 1910 θά υπερέθῃ τά 12 εκατομμύρια, δηλαδή τό τέ-ταρτον του προϋπολογισμού τῆς.

Και εν Άγγλῳ πολύ έμελετήθη τό θέμα τούτο κατά τά δύο τελευταία έτη. Πέρσι δε ή πρὸς τούτο συστάσα επιτροπή τῆς βουλῆς υπέβαλε τήν έκθεσιν αυτής με τά εξῆς άπελπι-στικά συμπεράσματα: «Συμπεριλαμβανομένων και τών χάριν τῆς συντάξεως καταβολών τών εργατών, αν μόνον εις τούς υπερβάοντας τό εξη-κοστόν χορηγηθῇ τριάκοντα φράγκων κατά μήνα σύνταξις, ένθός από τῆς πρώτης εφαρμογῆς ό άγγλικός προϋπολογισμός ήθελεν επιβαρυνθῇ επί πλέον δι' ένός δισεκατομμυρίου φράγκων, δη-λαδή υπέρ τό τέταρτον αυτού. Ούτως έδέησε τό βρεττανικόν έθνος να παραιτηθῇ του ώραιου τούτου ιδεώδους πρό τῆς απολύτου αδυναμίας.

Έν Γαλλίᾳ ή μεγάλη επιτροπή τῆς Βουλῆς, ή όνομαζομένη επιτροπή τῆς κοινωνικῆς προ-νοίας (de la prevoyance sociale) κατήρτισε νομοσχέδιον εργατικών συντάξεων, τό όποιον έγείρει θύελλαν άντιρρήσεων και διαμαρτυριών και παρ' αυτού του κόσμου τών βιομηχάνων και τών εργατών, παρὰ τών όποίων κατά κλι-μακα ποικίλλουσιν κατ' αναλογίαν πρός τό ήμε-

λάδα, όταν άραξε στόν Πειραιά ό Άρχέλαος. Κάποιος άλλος όμως Ρωμαίος άντάμωσε τό στρατηγό του Μ.Θριδάτη στή Βαιωτία, και κεί τονέ χαιρέτησε με τρόπο που γλήγορα βρέθηκε πάλε στόν Πειραιά. Έτέλος ήρθε ό Σύλλας. Όσες πολιτείες βοηθοῦσαν ως τά τώρα τούς Μιθριδα-τινούς, άλλαξαν άμέσως πολιτική και πήγαν με τό Σύλλα. Οι Άθηναίοι όμως κ' οι Πειραιώτες, και να τό θέλανε δεν μπορούσαν, επειδή ό Άρ-χέλαος καρτεροῦσε κλεισμένος μέσα στόν Πει-ραιά κι ό Άριστιανός στήν Άθήνα. Γενήκαν λοιπόν οι δυό αυτές πολιτείες θέατρο του πολέ-μου. Θεόρχτες μηχανές κι άνάλογα ύψώματα έχτισε ό Σύλλας άντίκρυ στα τειχίσματα του Πειραιά. Κι όταν οι πέτρες και τό χώμα τρι-γύρω δεν τούσωναν, επαιρνε υλικό κι από τά «Μικρά τείχη». Έτέλος έφερε και τά δέντρα τῆς Άκαδημίας και του «Λυκείου», έφερε και σί-δερο όσο ήθελε από τή Θήβα. Όσο για γρή-ματα, αυτά τά προμηθεύτηκε από τήν Ήπί-δαυρο κι από τήν Όλυμπία, γιατί εκεί φύλαγαν ακόμα οι Θεοί άσῆμι και μάλαμα άμέτρητο από τάφιερώματα τών άρχαίων. Έκαμε όλα χρῆμα χρυσό κι άργυρό, άφού έγραψε πρώτα τών Ιερών πως πιά άσφαλισμένος θά είνε ό Ώησαυρός στα χέρια του, και πως αν τά ξοδέψῃ, πάλε με τόκο θά τά γυρίσῃ. Έχουνε να ποῦν πως άκουσε ό άνθρωπος του κιθάρα κ' επαιξε όταν πήγε να συνάξῃ τό Ώησαυρό, και φοβήθηκε του Άπόλ-λωνα τήν όργή.—«Ακόμα κάθισαι;» του μη-νάει ό Σύλλας. «Και τί καλύτερο σημάδι παρὰ να τραγουδάῃ ό Θεός παίζοντας τήν κιθάρα!» Πῆγε τότες όλος ό Ώησαυρός. Πῆγε και τάργυρό τό πιθάρι, τό στερνό από τά τέσσαρα που είχε χαρισμένα του Άπόλλωνα ό Κραίσος. Κι από τό πολύ του τό βάρος τό κομμάτιασαν και τό κουβάλησαν.

Έτέλος άρχισε στα γερά ή πολιορκία του Πει-ραιά. Μας τά λήγουν οι ιστορικοί τά καιώματα και τά παθήματα του χρόνου εκείνου. Μας διη-γοῦνται πόσο στενοχωρήθηκε ό περήφανος ό Ρω-μαίος όταν του ήρθε βοήθεια του Άρχέλαου από τό Μιθριδάτη, και τί κακό θά τόν έβρισκε τότες αν πέφτανε Στερεοελλαδίτες και Πελοποννήσιοι καταπάνω του. Μι άφησε που μήτε τά όρει-ρεύονταν καν οι δικοί μας τέτοια κινήματα, είναι ζήτημα κι αν τούς σύφερενε νάφήσουν τῆ Σύλλα και να πέσουνε μέσα στή Χάρυδδῃ. Νίκησε λοιπό με τόν καιρό ή επιμονή του άκα-ταδάμαστου Σύλλα. Έύρισε τότες ό Ρωμαίος όλη του τήν προσοχή στήν Άθήνα. Τους άπά-νιζε ή πείνα τούς δυστυχείς Άθηναίους. Ποδή-ματα κι άδεια τουλούμια έβραζαν κ' έτρωγαν, λέει ό Πλούταρχος. Του Άριστιανού ως τόσο μήτε του πουλιοῦ τό γάλα δεν τούλειπε. Έξ και χόρευε και ξεράντωνε, κι άπάνω από τά τειχι-

σματα τόν έβριζε και τόν περιγελοῦσε τό Σύλλα. Πῆγανε μία μέρα μερικοί νοικοκυραίοι και τόν παρακαλέσανε να τούς λυπηθῇ τέλος και να κάμῃ ειρήνη. Τους άραδιάσε όλους, και τούς έκαμε σημάδι για τίς σαχτιές του. Μετά πολλά έστερξε κ' έστειλε δυό τρεις δικούς του να μιλήσουν του Σύλλα. Άρχισαν άμέσως αυτοί και του μιλού-σανε για τά περασμένα τά μεγαλεία. Θυμώνει ό Σύλλας, και τούς διώχνει λέγοντας πως δεν ήρθε στήν Ήλλάδα να μάθῃ τήν άρχαία ιστο-ρία, παρὰ να πολεμήσῃ τούς όσους του άντι-στέκουνται.

Μιά από κείνες τίς φοβερές μέρες, δυό γερον-τάκια κουβεντιάζοντας σιμά στα τειχίσματα παραξενευόντανε γιατί μαθῆς ό Ρωμαίος να μή χτυπάῃ από τό μέρος που λέγεται σήμερα Χαλ-κούρι (Ήπτάχαλκον), που είναι και τό πιά άδύνατο. Ήταναι στ' αυτά του Σύλλα ό λόγος, κι άρχινάει άμέσως τό κακό. Με γυμνά ππαθιά και με τρομαχτικά ξερωνήματα πηδήξανε μέσα στήν πόλη οι λυσασμένοι οι Ρωμαίοι. Λίμνη αίμα σκέπασε τόν Κεραμεικό. Διακόσια χρόνια πέρασαν, και τάβλεπε ακόμα ό Πλούταρχος τά σημάδια εκείνου του γαλασμού. Πολλοί σκοτώ-θηκαν και μονάχοι τους από τήν άπελπισιά. Ένα σωπό κ' εύλογο έπραξε τότες ό Σύλλας, που θανάτωσε και τόν Άριστιανό.

Τι λογῆς πήρε κ' έκαψε κατόπι τόν Πειραιά ό Σύλλας, τί λογῆς άντάμωσε τόν Άρχέλαο στή Χαιρώνεια και τόν ξολόθραψε, τί λογῆς εκλεψε τούς Θηβίλους για να ξεπλωρίσῃ τά δα-νεισιμένα τάφιερώματα κ' έκαμε τέλος ειρήνη με τόν ταπεινωμένο Μιθριδάτη, είναι τῆς Ρωμαί-κῆς ιστορίας. Έμάς ό σκοπός μας είναι να δείξουμε πρώτο, πόσο άκατανόητη πάντα στα-θηκε ή μωροπιστία τών Άθηναίων, και δεύτερο, πόσο λίγο σκοτιζόντανε για πολιτική λευτεριά κ' οι Άθηναίοι κ' οι άλλαις οι πολιτείες τριγύρω, σε καιρούς που είχαν άκόμη τρόπο να τούς κατα-στρέφουν τούς ξένους ή και να τούς βρίζουνε να τρώγονται αναμεταξύ τους, αν άντίς Πολιτείες χωρισμένες ή μία από τήν άλλη, κ' ή καθεμιά μέσα της με κόμματα, είναι ένθός με πολιτική ένωση, με μία και μονάχη φιλοδοξία, τῆ λευτε-ριά του, με ένα όνειρο, τῆ ζωῆ και τῆ δοξα του. Φοβερή κατάρα τό κομμάτιασμα εκείνο, που άπ' άρχῆς τονέ χαντάκισε τόν Έλληναισμό.

ΟΙ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ

[Εκ τῆς άρτι εκδοθείσης μεταφράσεως του συγγράμματος του Παύλου Ζανέ «Η Οικονομία».]

...Άς προσέχωμεν να μή καταστρέφωμεν κανένα εκ τών δεσμών, εϊτινες συσφίγγουσι τήν ένωσην τών ανθρώπων· έν καταργήσωμεν εις τόν άν-

ρομισθιον αυτων ζητειται ημερησια καταβολη απο 5—20 λεπτων, ως και παρα του υπουργου των Οικονομικων, οστις εκηρυξεν οτι τα 700 εκατομμυρια, τα οποια θα χρειασθη εντος ελαχιστου χρονου να εισφερη το κρατος υπερ του ταμειου των εργατικων συνταξεων, οπως επαρκη εις τας καταβολας του, θα φερουν την χρεωκοπιαν της Γαλλιας. — Των εργοστασιαρχων δε και των λοιπων εργοδοτων εν τη μικρα βιομηχανια αι αντιρρησης ειναι ετι εντονωτεραι. Ουτω καθ' όλα τα φαινόμενα το νομοσχέδιον τουτο δεν θα γεινη νόμος του γαλλικου εθνους, και το τσοςον ωραιον ονειρον της ανακουφισεις του γήρατος του εργατου δια της συνταξεως θα μείνη ονειρον. Τόση δε είναι η έγερθησια εν Γαλλια αντιδρασις κατά του νομοσχεδίου τουτου, ώστε ο κορυφαίος των πυγγρόνων Γάλλων οικονομολόγων, ο Λερβά Μπωλιέ, ονομάζει την έκπονήσασαν αυτό επιτροπήν της κοινωνικής προνοίας «έπιτροπήν της κοινωνικής άπρανοσίας» (le Γυμνήριονουανσε socialis).

Ουτως εν μέρη τη Νέα Ζηλανδια, όπου κατά πρώτον εφηρμόθη το σύστημα των εργατικων συνταξεων, τεινει προς κατάργησιν ενεκα του μαρασμου του προϋπολογισμου της άποικίας, εν Άγγλια εγκατελεσθη προ του αδυνατου και εν Γαλλια η αυτη βεβαίως καταδικη το άναμνει.

Εν Έλβετιε δε τσοςον διαουγη γνώμην έχει ο λαός περι του άπραγματοποιήτου τοιούτου σχεδίου, ώστε ανάλογον σύστημα άμοιβαίων συνταξεων υπό μορφήν άμοιβαίων ασφαλείων υποχρεωτικων, το άπέκρουσεν ο έλβετικός λαός δια ψήφων 340,000 εναντιον 146,000.

Ως γράφει ο «Οικονομολόγος» του Λονδίνου, η παρέμβασις αυτη του κράτους υπερ των εργατων, νομοθετούντος με πτοργήν μάμης (motherly legislation) δεν φαίνεται ούδαμου επιτυχάνουσα εις τας άποπειρας της.

Και τα έμποδια τα επιπροσθούντα εις την πραγματοποίησιν της φιλανθρωπου αρχής της συνταξεως του αναπήρου ή του γέροντος στρατιώτου της εργασίας δεν είναι μόνον η άδυναμία των δημοσιων προϋπολογισμων, οπως άναποκριθώσιν εις τα έξ αυτου βάρη.

Είναι και αντιρρησης ήθικαι και ψυχολογικαι μεγίστης σοβαρότητας, άφορώσαι εις το όρθως έννοούμενον συμφρον αυτων των εργατικων τάξεων, εις την ήθικην αυτων, εις την φιλεργίαν αυτων, προ πάντων δε εις την ισχυράν επίδρασιν, ην δύναται να ασκήση επί της ροπής των εργατικων τάξεων προς την οικονομίαν και την άποταμίευσιν.

Εν πρώτοις και αν έτι ήτο έφικτόν, τεραστίως επιβαρυνόμενου του κράτους, να εξασφαλισθη δια συνταξεως το γήρας των παντός ελδους στρατιωτων της εργασίας εν τη βιομηχανία

και τη γεωργία, τουτο δεν θα ήδύνατο να κατορθωθη, ειμη μόνον δι' ίσης επιβαρύνσεως της φορολογίας αυτου τουτου του εργαζόμενου λαου. Αντικαθίσταται ούτως η μέριμνα του άτόμου περι των σκληρών ημερών του γήρατος δια μιας επιβεβλημένης υπό της πολιτείας εις τον λαόν άλληλασφαλείας, πολυ πλέον επαχθους των στερήσεων, ως επιβάλλει τις εις εαυτόν, οπως άποταμίευση αυτος υπερ του γήρατος του.

Είκοτος τουτου όλη η δύναμις της εργασίας, όλη η αύξησις του κοινωνικου πλουτου και η ωραιότερα κατανομή αυτου εις όλας τας κοινωνικας τάξεις, άτινα πάντα επιτέλεσεν ο σύγχρονος πολιτισμός, οφείλονται αποκλειστικώς εις την αυτενέργειαν, την επιχειρηματικότητα, την τόλμην, την πρόνοιαν και το πνεύμα της άποταμιεύσεως, άτινα ανέπτυξεν η πρωτοβουλία του άτόμου. Ταυτα πάντα πιέζει και μαραίνει και νεκρώνει τοιαύτη της πολιτείας κηδεμονία. Ουτε το άτομον, ουτε η οικογένεια θα έχουν πλέον ούδένα λόγον, οπως μεριμνήσιν περι αυτων. Και προς τί τήν έντι τουτου; «Ήταν», ως λέγει ο Μπωλιέ, «ρίλιγγος ή όκηρός, δραστήριος ή υπνηλός, Ικανώτερος εαυτου καθιστάμενος ή άμελών την βελτίωσιν του, θα έχη πάντοτε επί τέλους την αυτην τύχην, τας αυτας άπατυχίας των ημερών του γήρατος; Είς την υπερ του μέλλοντος πρόνοιαν του άτόμου θα υποκατασταθη εις άτομικός μηχανισμός όμοιόμορφος δι' όλους, κοινός και υποχρεωτικός δι' όλους. Τοιούτο σύστημα προώριστα να μεταβάλη τα μέλη της κοινωνίας εις Ισόβια επιτροπυόμενα νήπια, εις άδραν ή και υπνηλά έντα».

Και ούτως άναγκάως φθάνει τις εις τα μόνον Ισχυρά όπλα κατά των περιπετειών του γήρατος, κατά της άνεχίας και των στερήσεων, τας οποιας μοιραίως και άναγκάως επιφέρουν η έξ οίως ή ήποτε αιτίας άδυναμία προς την πάλην της εργασίας.

Και είναι ταυτα η οικονομία και η άποταμίευσις, άρεται του εργαζόμενου λαου, τας οποιας άπό της τρυφερωτέρας ήλικίας οφείλει να καλλιεργη και αναπτύσση η παιδαγωγία.

Και παρ' ημίν αναπτύσσεται και προάγεται η βιομηχανία και η μεγάλη και η μικρά. Και παρ' ημίν μυριάδες στρατιωτων της εργασίας καταλαμβάνονται υπό του γήρατος άποροι και άπραστάτευτοι, και μόνον οι Ισχυροί δεσμοί της ελληνικής οικογενείας και ο στενός αυτης σύνδησμος και η υλική ευσέβεια μετριάζουσι το κακόν τουτο.

Αλλά το άληθές φάρμακον, η μόνη ασφαλής σύνταξις είναι η οικονομία και η άποταμίευσις. Αι άρεται αυται, η προς τας οποιας εξοικειωσις προσήδει εις αυτας τον χαρακτήρα δευτέρας

φύσεως, προβιβάζουν τον εργαζόμενον εις τας άνωτέρας της κοινωνικής κλίμακος βαθμίδας και δημιουργούν άπό του ήμεροβίου εργατου τον βιομήχανον και άπό του μισθίου αγρότου τον κτηματίαν· οι αυται άρειται άποτελούν και την πλέον άδιόραστον ασφάλειαν, την ασφάλειαν ην αυτος ο εργαζόμενος δημιουργεί υπερ εαυτου κατά των περιπετειών των νόσων, κατά της εν τη γήρατι ταλαιπωρίας.

Και την οικονομίαν και την άποταμίευσιν, αινίνας δυστυχώς δεν είναι πανταχού συνήθεις άρεται του ελληνικου λαου, ως και τον φόβον της άσωτίας, την άξιοπρέπειαν και της ανεξαρτησίας το πνεύμα, τα οποια έμπνέει η σύμψηξις και του μικροτέρου κεφαλαίου, πρέπει να ενσθηαλιμίζη δε άπαλιών όνύχων εις τον νούν των παιδιων η παιδαγωγία. Είναι πλέονη το να υποθέσωμεν ότι η μικρά ήλικία δεν είναι ετι κατάλληλος οπως εισδέχεται τας στοιχειώδεις της κοινωνικής οικονομίας γνώσεις. Αυται και ελληπται είναι και ψυχολογικαι. Άρκει μόνον μεθοδικώς να γίνεται η εισαγωγή αυτων εν τη παιδαγωγία. Διότι δεν Ισχυρίζόμεθα ότι ως αυτοτελής μάθημα είναι όρθόν να περιλαμβάνωνται τα στοιχεία της κοινωνικής οικονομίας εις τα προγράμματα της διδασκαλίας της προκαταρκτικής και της μέσης εκπαίδευσεις.

Αλλ' ό,τι δεν είναι όρθόν να γίνεται ως ίδιον μάθημα, δύναται κάλλιστα να γίνεται έπεισοδικώς, όταν η διδασκαλία τελη το έργον της το καθαρώς παιδαγωγικόν, το όποιον δεν συνίσταται βεβαίως εις μόνην την συσώρευσιν γραμματικων γνώσεων.

Ταυτης ουσιώδεις κεφάλαιον είναι η διδασκαλία εις τους παιδας του λαου των υγιών αρχών της κοινωνικής οικονομίας, εν ας προέχει, οσα άμα και ήθικη διδασκαλία, η περι της οικονομίας και της άποταμιεύσεως διδασκαλία.

Ότι η οικονομία άποτελεί την πρόνοιαν του μέλλοντος, ότι διδαι εις την ανθρωπον την γαλήνην άπέναντι των βιοτικων περιπετειών, τας οποιας κρύπτει οπισθεν του σκοτεινου αυτου όρίζοντος· ότι η άποταμίευσις προβιβάζει αυτον εν τη κοινωνική κλίμακι και τον καθιστα παράγοντα Ισχυρότερον της γενικής ευημερίας, η διδασκαλία όλων τουτων άνάγεται εις της παιδαγωγίας τα καθήκοντα· διότι δεν είναι αυτη πλέον μηχανή γραμματοδιδασκαλίας, αλλά κατά τον φιλωμπέρ η επιστήμη η διδάσκουσα τους παλίκας άπό του πώς να συλλαβίζουν μέχρι του πώς να ζούν ευτυχεις και πώς να άποθνήσκουν ως καλοί και φιλοπάτριδες πολίται.

Και άπό της Ιστορίας του εθνικου ημών βίου δύναται να άντλήση άνεξάντλητα Ιφόδια παραδειγματων της μεγάλης δυνάμεως και της σημασίας της οικονομίας και της άποταμιεύσεως. —

Οι πλείστοι των μεγάλων του εθνους ευεργετων, οι όποιοι δια του πλουτου των τσοςον συνετέλεσαν εις την άπελευθέρωσιν αυτου και τσοςον συντελούν εις την πρόοδόν του και την ανάπτυξιν και τον πολιτισμόν, υπήρξαν κατ' αρχάς ταπεινοί στρατιώται της εργασίας, τους όποιους η οικονομία και η άποταμίευσις προήγαγε μέχρι του σημείου να άποθούν τσοςον ευτυχεις και τσοςον ευεργετικοί εις την πατρίδα.

Αλλ' έχει και αντίθετους έξεις να πολεμήση η παιδαγωγία. Ολόκληρα διαμερίσματα της Ελλάδος, εις τα οποια ευμενεις περιστάσεις καταχέουν χρυσόν, δεν δύναται να έπωφεληθούν επαρκώς εκ των ευτυχων τουτων συνθηκών, διότι τας μαστίζει η σπατάλη και η προς την άσωτίαν ροπή. Και η ροπή αυτη μεταβιβάζεται δια της κληρονομικότητας, παραγωγικου αιτίου υποκειμενικου, και δια της μιμήσεως, του καθολικου παραδειγματος. Κατά των ροπων τουτων έχει και το καθήκον και την δύναμιν να άντεπεξέλθη η παιδαγωγία.

Αλλ' η διδασκαλία, έστω και έμμεσος και έπεισοδική, των στοιχείων της πολιτικής οικονομίας προϋποθέτει την προς τουτο Ικανότητα των διδασκόντων. Ημεεις δε έλησημονήσαμεν, ότι εν μέρη πανεπιστημιω η πολιτική οικονομία δεν είναι μάθημα γενικόν, εις ούδενός δε τον νούν ήλθεν η ιδέα ότι εν τω πολυτελεστάτω προγράμματι των μαθημάτων των διδασκαλιων τα στοιχεία της πολιτικής οικονομίας εις τους μέλλοντας διδασκάλους των δημοτικων σχολείων θα ήσαν χρησιμώτερα άπό τον Γοργίαν, τον Μενέξενον και την Πολιτείαν του Πλάτωνος.

ΕΜΜ. Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Η ΗΘΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Γνωστότατον τυγχάνει ότι εις των σκοπων του σχολείου είναι και η ήθικη διάπλασις των εν αυτω φοιτώντων, δια της άρμονικής και άμοιβαίας μετά τουτου συμπράξεως και των άλλων αυτοκλήτων, ούτως ειπείν, παραγόντων, Οίκιας, Κοινωνίας και Έκκλησίας. Η σύμπραξις αυτη άναγκαιοτάτη ούσα και άπαραίτητος δέον να είναι ειλικρινής και πραγματική, διότι αν δεν είναι τοιαύτη πράγματα παρέχει τω σχολείω προς την πραγμάτωσιν του σκοπου του, ίνα μη είπωμεν πλήρη άποτυχίαν.

Το ζήτημα λοιπόν τουτο, ως σπουδαιότατον, δεν είναι τσοςον άπλουν, ώστε να έξαρτηθη η λύσις αυτου εκ μόνου του σχολείου, ως κοινώς πιστεύεται, ούδε εύκολον είναι να λυθη δια της θεωρίας, εάν δεν συμβάλλωνται έντως οι άνω

λια άπαντᾶ σχεδόν τελεία ἐν τῷ Φαίδωνι. Ἐύρισκεῖ τις ἤδη ἐν αὐτῷ ἐν μορφῇ διαλεκτικῆς συνεσφιγμένης καὶ πυκνῆς πάσας τὰς ἀποδείξεις τοῦ κεφαλαιώδους τούτου δόγματος, πᾶσαι αἱ ἐνστάσεις προβλέπονται ἐνταῦθα καὶ ἀναίρουνται καὶ, ἀποτέλεσμα ἴσως ἐτι ἐκπληκτικώτερον, ὁ Πλάτων χωρίζει μετὰ δυνάμειος τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ προβλήματος τοῦ στρεφόμενου περὶ τὴν φύσιν καὶ τοὺς ὄρους τῆς ἀθανασίας, δεικνύει ὅτι ἡ περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀπόδειξις ἀνήκει ἀμετακλήτως εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἐν ἣ ἔστι τὰς καταδεδικασμένους ἴσως διὰ παντός εἰς ψηλαφήματα ἐπὶ τῶν λοιπῶν, καίτοι δὲ παρέχων τὴν ἀπόδειξιν ταύτην μεθ' ὑψίστης ὀρθονοίας ἐπιφέρει ἐπὶ τοῦ ἀγνώστου τούτου κόσμου, ὃν ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα οὔτε ἀκαταπαύστως νὰ μὴ ὀνειροπολῶμεν, οὔτε ἐντελῶς νὰ γνωρίσωμεν, τὰς ζωηρὰς λάμψεις τῆς μεγαλονοίας αὐτοῦ.

Ἡ τελειότης αὕτη τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐπιτευχθέντων, οὕτως εἰπεῖν, διὰ μᾶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ τινῶν ἄλλων εἶναι μία τῶν ἐνστάσεων, ἃς συνήθως φέρουσι κατὰ τῆς φιλοσοφίας. Οὐδὲν πλέον, λέγουσιν, νέον ἔχει αὕτη νὰ μᾶς διδάξη, πλανᾶται περὶ κοινοτοπίας. Ἔβλε τοιαύτη κατηγορία νὰ ἦτο βᾶσιμος! Ἔβλε εὐτυχῶς ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ τινῶν ζητημάτων, καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς εἶναι ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ, ἡ φιλοσοφία εἶναι ἐπιστήμη τετελειωμένη. Ἦ δὲν ἔλεγον, ἐὰν ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα, περὶ στειρώσεως ἐπιστήμης, ἥτις μετὰ ὑπερδυσχλίαν ἐτι δὲν ἤθελε μάλιστα κατορθῶσαι νὰ διαφωτίσῃ ἡμᾶς περὶ τῆς διαρκείας τοῦ ἡμέτερου ὄντος! Ἡ Πρόνοια ἔχει δῶσθαι εἰς ἡμᾶς τρόπον τινὰ ἰδιαιτέραν δύναμιν πρὸς λύσιν τῶν προβλημάτων τῶν μάλιστα ἐνδιαφερόντων, παρέδωκε δὲ τᾶλλα εἰς τροφήν τῆς ἡμετέρας περιεργείας. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν σχεδὸν νὰ εἶναι ζήτημα σήμερον ὅτι προστίθεται τι εἰς τὰς ἀποδείξεις τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως, τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, μάλιστα δὲν ὀφείλει τις νὰ ἐλπίζῃ ὅτι παρέχει εἰς τὰς ἀποδείξεις πλείωτεράν παρήνευσαν καὶ ἀκρίθειαν. Δὲν ὑπολείπεται ἡμῖν εἰμὴ νὰ βαδίσωμεν εὐλαβῶς ἐπὶ τὰ ἔχνη τῶν προγενεστέρων ἡμῶν συγκαίροντες ἡμῖν αὐτοῖς ὅτι εὐρομέν τὴν ὁδὸν ὅλην κεχαραγμένην καὶ πεπατημένην. Ὁ ἀληθὲς φιλόσοφος ἀποστρέφεται τὴν πρωτοτυπίαν, δὲν ὑποτάσσεται μετὰ καρτερίας εἰς τὴν τύχην τοῦ εἰμὴ τρέμων, ὅταν ἀναλογισθῇ ὅτι εἶναι μόνος. Δέον νὰ εἶναι πάντοτε ἕτοιμος ὅπως προσβάλλῃ ἀποτόμως τὴν παράδοσιν καὶ τὴν αὐθεντίαν, ἐὰν ἡ ἐνάργεια τοῦ λόγου τὸν ἐξαναγκάξῃ εἰς τοῦτο, ἀλλ' ὀφείλει πρὸ πάντων νὰ ἐπιθυμῇ ἀείποτε μετὰ ζήσεως ὅπως μὴ ὑποστῇ τὴν τρομερὰν ταύτην ἀνάγκην.

Λέγοντες ὅτι ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς εἶναι τελεία καὶ ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει πλείωτερον νὰ προσδεύσῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, δὲν θέλομεν νὰ ἐξομοιωσώμεν τὴν ἀπόδειξιν ταύτην πρὸς τὰς τῆς γεωμετρίας, ἐπὶ παραδείγματι, αἰτινες ἐξαναγκάζουσι τὴν συγκατάθεσιν τῶν πνευμάτων τῶν μάλιστα πολυμίων. Οὐδεμίαν ἱστορικὴν ἢ φιλοσοφικὴν ἀπόδειξιν δύναται νὰ ἔχῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐναργείας τὸν ἰδιάζοντα εἰς τὰς ἐξαγωγικὰς ἐπιστήμας, εἰς δὲ τῶν λόγων; οἷτινες διαδίδουσι τὸν σκεπτικισμόν, εἶναι ὅτι συνηθίζουσι οἱ ἄνθρωποι συχνότατα νὰ ζητῶσι παρὰ τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν ἐν εἶδος φωτός, ὅπερ αὐταὶ ἀδυνατοῦσι νὰ δῶσιν. Ἡ μεγάλη σπουδαιότης τοῦ ἀποτέλεσματος συντρέχει ἄλλως τε καὶ νὰ καταστήσῃ τὰς συγκατάθεσεις δυσκόλους· δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα νὰ ποδείξῃ τις δι' ἐνὸς συλλογισμοῦ ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶναι ἀθάνατος, τοῦτο εἶναι ἄξιον τοῦ κόπου νὰ αναθεωρήσῃ τις καὶ δευτέραν φράσιν καὶ νὰ ἀναζητήσῃ ἐπιμελῶς ἂν τὰ ἐπιχειρήματα εἶναι στερεὰ καὶ αἱ ἐνστάσεις ἐπιδεικτικαὶ ἀνασκειῆς. Ἦθελε δὲ φανῇ τις ἥττον ὑπερακρίβης, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἰσότητος δύο γυναιῶν ἔχουσῶν ἀντικειμένην τὴν κορυφήν.

Ἄς προσθέσωμεν εἰσέτι τὰ ἑξῆς: οἱ ἰδιαιτέροι συλλογισμοὶ οἱ χρησιμεύοντες ἐν ἀποδείξει τὰς μεγάλας ταύτας θεμελιώδεις ἀληθείας, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν εἰμὴ ὡς σύντομος περίληψις ὀλοκλήρου τῆς φιλοσοφίας καὶ, ὅταν μάλιστα δὲν ἔχον οὔτοι ὅλην τὴν ἰσχυρὴν, ἢν ἡ σχολὴ ἀποδίδει εἰς αὐτοὺς, δὲν ἔχῃ τις τὸ δικαίωμα διὰ τοῦτο ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῶν ἀρχῶν, αἰτινες ὀρίσθησαν εἰς ἀπόδειξιν, διότι αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ ἔχουσι ἀλληλεγγύην τὸση στενὴν μετὰ τοῦ συνόλου τῆς διδασκαλίας, ὥστε δὲν δύνανται οὔτε νὰ ὑψίστανται οὔτε νὰ πολεισθῶσιν εἰμὴ μετὰ τῆς διδασκαλίας ὀλοκλήρου. Ἐνταῦθα ἔγκειται ἡ ἀληθινὴ ὀρίθεια τῶν συστημάτων, ἐξ ὧν ὁ κοινὸς λαὸς ἀδικῶς φασίεται. Ἦν φιλοσοφία τις συνδέρ τὰ διέχυρα αὐτῆς μέρη, τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, τὴν Πρόνοιαν, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, τὴν ἀρχὴν τῆς δικαιοσύνης εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ταῦτα νὰ ὑποστηρίζωσιν ἄλληλα καὶ νὰ μὴ δύναται τις νὰ καταργήσῃ ἐν τούτων χωρὶς νὰ παραιτηθῇ πάντων τῶν λοιπῶν, πάντα τὰ δόγματα ταῦτα εὐρίσκουσι ἐν τῇ ἀλληλεγγύῃ ταύτῃ ἰσχυρὸν τινα, σύστασιν τινα, ἢν δὲν ἔθελον δῶσθαι ποτὲ εἰς αὐτὰ οἱ μάλιστα ἀπρόσβλητοι τῶν συλλογισμῶν. Πιστεύω ἀκαταμαχητῶς εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, διότι ἀδυνατῶ νὰ παραιτηθῶ τῆς πίστεως ταύτης χωρὶς ἐν ταύτῃ νὰ παραιτηθῶ παντός, εἰς ὅ,τι: ἐγὼ πιστεύω.

Ἄς μὴ ἀπαξιῶσωμεν ἐν τούτοις νὰ διέλθωμεν ἐπιθεωροῦντες τὰ ἐπιχειρήματα τῆς σχολῆς.

Ὁ σταθερώτατος τῶν πιστῶν ἔχει τὰς στιγμὰς τῆς χαυνώσεως καὶ τῆς ἀμφιβολίας αὐτοῦ. Οἱ ἀκρίβεις οὗτοι τύποι, ἐν οἷς συγκεντροῦται ἡ πίστις, κέκτληνται τοῦλάχιστον τὴν δύναμιν νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν κατὰ τινὰς στιγμὰς παρούσαν εἰς τὸ πνεῦμα.

Ἡ πρώτη μάχη, ἢν δέον νὰ κερδήσῃ τις κατὰ τῆς ἀμφιβολίας, συγκροτεῖται ἐπὶ ἐτέρου ἰδάφους, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀμιλῇ τις περὶ ἀθανασίας, εἰμὴ ὅταν ἀποδείχθῃ ἡ αὐλότης. Πᾶν ὅ,τι εἶναι σῶμα εἶναι θνητόν. Πᾶν ὅ,τι εἶναι διαιρετόν, θὰ διαιρεθῇ. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶναι ἀπλή δύναμις τοῦ ἡμετέρου σώματος, σωματικὴ ὡπερ αὐτό; Ἦν αὕτη εἶναι φθαρτή. Ἦν, τούναντίον, εἶναι ἄυλος, δύσκολον εἶναι νὰ ποδείχθῃ τις ἄνευ ἀποδείξεως καὶ ἄνευ ἀναλογίας ὅτι ἡ ἀδιαιρέτος αὕτη ἀρχὴ εἶναι προσωρισμένη νὰ πολεισθῇ.

Πρὶν ἢ ἐξετάσωμεν τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν τοῦ σώματος, ὅπως ἀποδείξωμεν ὅτι αὐταὶ εἶναι διάφοροι καὶ ἀσυμβίβαστοι, καλὸν θὰ ἦτο νὰ θέσωμεν τὸ ἐξῆς γενικώτερον ζήτημα: Μόνον σώματα ὑπάρχουσιν ἢ ὑπάρχει μία ἢ καὶ πλείονες πνευματικαὶ οὐσίαι;

Ἦν δὲν ἡδυνάμεθα μάλιστα νὰ μεταβάσωμεν τὴν μορφήν τοῦ ζητήματος κατὰ τὸν ἐπόμενον τρόπον: ὑπάρχει Θεός; Ἦν ὑπάρχει, δὲν δύναται νὰ εἶναι εἰμὴ πνεῦμα. Ἦν ἔν μὲγα βῆμα τῆ ὄντι ἄνευ ἀγῶνος; ἢ δέον οἱ ὕλισται νὰ ὄσιν ἄθεοι, ἢ ἐὰν πιστεύωσιν εἰς τὸν Θεόν, δέον νὰ παραιτηθῶσι πάντων τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅτινα συντήρῃς ἐξέχουσιν ἐκ τῆς ὑπατιθεμένης ἀδυνατότητος τῆς ὑπάρξεως πνευματικῆς ὑποστάσεως.

Ἄφ' ἧς στιγμῆς ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου εἶναι πνεῦμα, δύσκολον εἶναι νὰ κατανοήσῃ τις διατὶ ὁ κόσμος δὲν ἔξ ἡδύνατο νὰ περιλάβῃ εἰμὴ σώματα.

Ἦν πίστις τις τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ὕλιστων, θέλει ἰδεῖ ὅτι στηρίζονται πάντα ἐπὶ τοῦδε τοῦ ἀξιωματος: ἢ ὑπαρξίς πνεύματος εἶναι ἀδύνατος. Πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἀναγνωρίζει τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὕλισμός δὲν ἔχει πλέον λόγον ὑπάρξεως.

Ἦν καλοῦμεν σῶμα; Σῶμα εἶναι οὐσία ἔχουσα ἔκτασιν, χρῶμα, γεῦσιν, ὄσμήν καὶ βάρος. Πᾶν τὰ σώματα δὲν ἔχουσι πάντας τούτους τοὺς χαρακτῆρας, ἀλλ' ὑπάρχει εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ πρῶτος, ὃν κατ' ἀνάγκην ἔχουσι ταῦτα.

Ἦν καλεῖται πνεῦμα; Οὐσία ἔχουσα ἐνέργειαν, αἰσθῆσιν καὶ νόησιν.

Ἦν τί συνίσταται ὁ ὕλισμός; Ἦν τὸ ὑποστηρίζειν ὅτι πᾶσα οὐσία ἐνεργητικὴ, αἰσθητικὴ καὶ νοητικὴ εἶναι κατ' ἀνάγκην ἐκτεταμένη.

Ἦν ἀποδεικνύει αὐτὸς τὴν θέσιν ταύτην; Πᾶν ὅ,τι εἶναι πραγματικόν εἶναι κατ' ἀνάγκην ἐκτεταμένον ἢ διὰ τῆς ἐτέρας ταύτης. Αἱ

ἰδιότητες τῆς ἐκτάσεως εἶναι ἀναγκαῖαι εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς διανοίας, τῆς αἰσθητικότητος καὶ τῆς βουλήσεως.

Ὁχι, πᾶν ὅ,τι εἶναι πραγματικόν δὲν ἔχει ἔκτασιν, διότι ὑπάρχει Θεός¹.

Ὁχι, ἡ ἔκτασις δὲν εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς διανοίας, ἀφ' οὗ ὑπάρχει Θεός.

Ἄς ἐπιμεινώμεν εἰς τὸν ἰσχυρισμόν τούτον τῶν ὕλιστων, ὅτι ἡ ἔκτασις εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν διάνοισιν. Οὐδεὶς ποτε θάποδείξῃ οὐδὲ θά κατανοήσῃ τούτον. Οὐδεὶς ὕλιστής, ἐν οὐδεμιᾷ σχολῇ, κατ' οὐδεμίαν ἐποχὴν τῆς ἱστορίας κατάρθωσε ν' ἀποδείξῃ τούτον. Οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀναλογία μετὰ τῶν νοητικῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἐκτάσεως. Ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις ὅτι πρᾶξις τις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ βουλήσεως παράγεται ἐκ τινος σωματικῆς κινήσεως, ἐκ τινος σχήματος, ἐκ τινος χρώματος τῆς ἐγκεφαλικῆς ὕλης. Πρὸ πάντων δὲν δύνανται νὰ τὸ ἀποδείξωσιν. Ἄρα δὲν δύνανται ν' ἀποδείξωσιν ἐπιστημονικῶς τὴν ὕλιστικὴν ὑπόθεσιν. Αὕτη δὲν εἶναι κατ' ἐπιφάνειαν πιθανή. Αὕτη εἶναι ἡ θρασυτάτη καὶ ἡ ἥκιστα εὐπρόσωπος τῶν παραδοξολογιῶν.

Δέον νὰ μὴ ἀπατάται τις ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, καθὼς συμβαίνει συχνότατα, καὶ νὰ φαντάζεται ὅτι οἱ πνευματισταὶ ἔχουσι νὰ ποδείξωσιν τὴν ὑπαρξίν τοῦ πνεύματος. Δὲν εἶνε τοῦτο; τοῦναντίον, οἱ ὕλισται ἔχουσι ν' ἀποδείξωσιν τὴν νομιμότητα τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτῶν, θέλουσιν οὔτοι νὰ ἀναγκάσωσιν ἡμᾶς νὰ συγχέωμεν δύο φύσεις, ἃς ἡμεῖς συλλαμβάνομεν κεχωρισμένως, ὧν ἐκάτερα κέκτηται διαφόρους ἰδιότητας καὶ ἄνευ ἀναλογίας πρὸς ἀλλήλας. Ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη εἶναι βεβαίως δυσχερῆς. Ἦναι δυσχερῆς εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε οὐδεὶς ποτε ἐξετέλεσε ταύτην. Ἐπέμειναν περὶ τούτου εἰς καταφάσεις ἀσκόπους. Ἐποίησαν ἐκκλησίαν εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν αἰσθήσεων, ὡς ἐὰν πάντες μὴ συνεφώνουν ὅτι αἱ αἰσθήσεις δὲν δύνανται νὰ αντιληφθῶσιν εἰμὴ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων. Βεβαίως οὐδεὶς οὐδέποτε οὔτε εἶδε ψυχὴν οὔτε ἠψατό ποτε αὐτῆς. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ εἶδε τίς ποτε σκέψιν, λύπην, ἀπόφασιν τινα ἢ ἠψατο αὐτῶν ποτέ; Ἦν συμπεράνη τις ὅτι ἡ λύπη δὲν ὑπάρχει; Ἦν εἰς ἡμᾶς ἔχομεν μίαν δύναμιν, δι' ἧς γινώσκομεν τὴν λύπην, καὶ ἐτέραν προδήλως διαφοροτάτην, δι' ἧς γινώσκομεν τὴν λύπην. Ἦν ἐπειδὴ ἡ λύπη καὶ ἡ ἔκτασις οὐδεμίαν κέκτηνται πρὸς ἀλλήλας ἀναλογίαν, ἐπειδὴ βλέπομεν αὐτὰς πάντοτε κεχωρισμένως καὶ διὰ δυνάμεων διαφορωτάτων καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἐκάτερα τούτων δὲν δύνα-

¹ Περὶ ὑπάρξεως καὶ φύσεως τοῦ Θεοῦ ἐπισημασεύθη ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ πρώτῳ μέρει τοῦ συγγράμματος.

ται να υπάρχει άνευ της έτερας, δύναται τις έντεθεν να συμπεράνη ότι δεν υπάρχει ολιγώτερος παραλογισμός, εάν τις υποστηρίξη ταύτην την θέσιν. Πάσα λύπη υπάρχει έν τινι έκτασει. Πάσα έκτασις υπάρχει έν τινι λύπη.

Πάντα ταύτα τά έπιχειρήματα είναι άπλοστάτα και κοινάτατα τó ζήτημα είναι να ειξεύρωμεν, εάν ταύτα είνε στερεά. Θα ήτο γελοϊον να παξιόσωμεν λόγον τινά, διότι είναι πεπατημένος, ή διότι είναι πρόχειρος εις πάντας. Τόσιω καλλίτερον, διότι δεν χρήζει τις άλλου τινός ή του κοινού νοϋ όπως αναίρεση τας παραδοξολογίας των ύλιστών.

Ού μόνον ή παραδοξολογία αύτων είναι άπίθανος και καθαρώς άσκοπος, άλλ' εάν τις ήναγκάστω να ποδείξη την ύπαρξιν του πνεύματος, δεν θα έστερείτο έπιχειρημάτων. Τó πνεύμα είναι άδιαίρετον, τó σώμα έκτατόν, ο έστι διαίρετόν. Διότι τί είναι ή έκτασις, ειμή ή διαιρετότης; Προκαλούμεν οιονδήποτε να συλλάβη έν τή νή' σώμα τι ως άδιαίρετον ή ψυχήν τινά ως διαιρετήν. Έγώ είμαι ο, τι είμαι, τó εγώ μου δεν δύναται να διαιρεθί εις δύο, άλλά τó σώμα μου δύναται να κατατμηθί εις τεμάχια. Ούτω τó σώμα μου είναι τι έτερον του εγώ. Έχομεν άμφότερα μετά δύο χαρακτήρων άντιφατικών, τó μόν σώμα μου ότι είναι διαίρετόν, τó δ' εγώ μου ότι δεν είναι τοιοϋτον. Πώς θα είμεθα μία και ή αύτή ούσία;

Οι ύλισται φέρουσιν υπέρ εαυτών τó έπιχείρημα ότι ή ψυχή μου κινεί τó σώμα μου. Συμπεραίνουσιν έντεθεν ότι αύτη είναι σωματική. Άλλά πόθεν λαμβάνουσιν ούτοι την άρχήν ότι σώμα τι δεν δύναται να κινήθι ειμή υπ' άλλου σώματος; Ή ή αλήθεια, ούτοι την έπινοούσιν. Αύτη δεν είνε ούτε άρχή έναργής ούτε αλήθεια άποδειγμένη. Έχομεν τó δικαίωμα να μη εκτιμήσωμεν πλείοτερον την περιφημον ταύτην άρχήν παντός άλλου αξιώματος, όπερ ήθελεν άρέση εις αυτούς να φαντασθώσιν ασκόπως διά την ανάγκην της ύποθέσεως αύτων. Είναι αλήθες ότι είναι δύσκολον να κατανοήση τις και εξήγηση πως τó πνεύμα μου κινεί τó σώμα μου. άλλ' ως εξήγησασιν αύτοι πως σώμα τι κινεί έτερον σώμα. Ήμεις νομίζομεν ότι καταλαμβάνομεν τόν μεταβιβασμένον τούτον της κινήσεως, και όμως δεν τόν καταλαμβάνομεν. Ούτος είναι πρός ήμας συνήθης, και ιδού τó παν. Τόν έχομεν περιγράψη πολλάκις, τόν αναπαράγομεν ανά πάσαν στιγμήν και έχομεν προσδιορίση τούς νόμους αύτου. Δυνάμεθα τó αύτό να πράξωμεν προκειμένου ή ψυχή να θέση έν κινήσει σώμα τι. Μεταξύ περιγραφής και εξήγησεως υπάρχει άβυσσος. Οι ύλισται θα δυνηθώσι να έχωσιν υπέρ εαυτών ως όπλον την άδυνατότητα, έν ή ήμεις εύρισκόμεθα του εξηγήσαι τήν ένέργειαν της

ψυχής επί του σώματος, όταν πραγματικώς θα εξηγήσωσι την ένέργειαν σώματος τινος επί έτέρου σώματος.

Ίδού γεγονός, όπερ έξ ύπακοιφής προτεινομεν εις αυτούς να εξηγήσωσιν. Άς είπωσιν εις ήμας πως σώμα τι δύναται να κινήθι μη υπ' άλλου κινούμενον. Δεν είναι αλήθες ότι, όταν βλέπομεν κίνησιν τινά παραγομένην που, βεβαιούμεν ότι αύτη έχει ως αίτιον άλλην τινά κίνησιν. Έν τούτοις ή ψυχή ήμων κινείται μηδαμώς κινούμενη. Ύπάρχει ένταϋθα ιδιότης μικράς σπουδαιότητος; Είναι αύτη άμφισβητήσιμος; Κατέχεται αύτη υπό τόν ούρανόν υπ' άλλης τινός φύσεως; Και εάν ο σταθερός νόμος των σωματίων είναι να μη κινώνται ειμή άφ' ού κινήθώσι, δεν όφείλει τις να είπη ότι όν τι, όπερ έκπεύγει τόν νόμον τούτον, δεν είναι σώμα;

Και ού μόνον τόν νόμον τούτον έκπεύγει ή ψυχή, άλλά και πάντας τούς νόμους του φυσικού κόσμου. Αύτη έχει νόμους ιδιόζοντας αύτη, οτινες έφαρμόζονται εις αύτήν μόνην και ούδεμίαν άλλην σχέσηιν επί του λοιπού κόσμου. Ίεπί τέλους, και αύτη είναι ή τελευταία διαφορά, ήτις δεν είναι ή ήττον θεμελιώδης, αύτη δύναται να έκφυγή τούς ίδιους αύτης νόμους, όποθενδήποτε στραφή τις δεν βλέπει ειμή διαφοράς, τó άσυμβίβαστον, ούδεμίαν αναλογίαν, έν δέ τή ύλισμψ κατάφασιν άπίθανον και καθαρώς άσκοπον ή στηριζομένην επί αξιωμάτων έναργώς άποκρύφων. Άνάγκη άρα να καταφύγωμεν εις τó δόγμα της αύλότητος της ψυχής.

Ίρέπει βεβιαώς οι ύλισται να έχωσι μεγίστην ιδέαν της ιδιότητος ταύτης της σωματικής φύσεως, ήν καλούμεν τρεις διαστάσεις ή έκτασιν, όπως εισηγάωσιν αύτήν ούτω πανταχόσε και καταστήσωσιν αύτήν παράρτημα αναγκαϊόν ούσίας, εις τά προσόντα της οποίας τó έξουούστατον των πνευμάτων ούδέν δύναται να διδθι, όπερ να έχη σχέσηιν έσττω και άπομειμακρυσμένην πρός τó μήκος, τó πλάτος και τόν ύγκον; Ή έκτασις έχει ιδιαιτέραν τινά άρετήν, όπως αξιωθί τοιαύτης προκαταλήψεως; Έχει πλείονα πραγματικό-

Δεν είναι τόση ή νάσι ή ποιήσ μεταξί των ζώων την ειδικήν έκτασιν του άνθρώπου όσα ή ιδιότης αυτού ως έκουθέρου ένεργού αίτιου. Η φύσις επιτάσσει εις πέν ζώων, τó δε άτόνος ύπακούει. Η άνθρώπος δοκιμάζει την αύτην έντόπισιν, άλλ' άναγνωρίζει εαυτόν έλευθερόν να συγκραταθί ή να έντιστή και πρό πάντων έν τή συνείδηση της έκουθερίας ταύτης δέκνεται ή ποινακταστέας της ψυχής αυτού, διότι ή φυσική εξήγει πως τόν μηχανισμόν των αισθήσεων και την μόρφωσιν των ιδέων, άλλ' έν τή συνείδηση του βούλεσθαι ή μήλλον του έκλέγειν και έν τού αισθήματι της δυναμικότητος δεν άπαντή τις ειμή πράξεις καθαρώς πραγματικές. Άς τινας ούδέποτε εξηγήσιν διά των νόμων της μηχανικής. Η. Η. Ρουσό. Λόγος περί των αίτίων της μεταξί των ανθρώπων άνισότητος. Έκδόσις Λιλιυρι τόν. Α' σελ. 100.

τητα των άλλων μορφών του όντος; Έχει αύτη πλειότεραν της διανοίας; Πολλοϋ γε και δεί' ή διάνοια είναι τι καθ' εαυτήν, έν ή ή έκτασις δεν είναι ειμή τó αποτέλεσμα συγκρίσεως, δεν είναι όν Δέον ο τόπος και ο χρόνος, αι συνέπειαι αύται του ήμετέρου μηδενός, να σφετερισθώσι τοιαύτην θέσιν έν τή ήμετέρη πνεύματι, ώστε να τά έκλάβωμεν ως πραγματικότητας και ως τας πραγματικώτατας των πραγματισιοτήτων; Άπό αιώνων ή έκτασις, ήτις ούδέ όν είναι, χρησιμεύει ως έδωλον εις τούς ύλιστάς. Η χίμαιρα αύτη φράσσει την όρασιν αύτων, ού ένεκα βλέπουσιν ούτοι όλον τόν κόσμον άντιστρόφως.

Εάν τις εκ του σύγγυος παρατηρήση, δεν είναι τó πνεύμα, έν ή προσκόπομεν, είναι τó σώμα. Ήμεις κατανοοϋμεν κάλλιον τας κινήσεις και τόν μηχανισμόν της διανοίας. Η ύπαρξις του σώματος, ή φύσις αύτου είναι πλήρης μυστηρίων. Δεν προσέχομεν εις τούτο, διότι κατά συνέχειαν είμεθα παραδομένοι εις τά περικυκλοϋντα ήμας σώματα. Ταύτα θέλωσιν ήμας, φωτίζουν ήμας, άπειλοϋσιν ήμας, πληροϋσιν ήμας ήδονής ή λύπης, εισέρχονται εις ήμας διά των όφθαλμών, διά των ώτων, παρακολουθούσιν ήμας μέχρι των όνείρων ήμων. Έν τέλει πιστεύομεν ότι ταύτα είναι άλλο τι ή αίνιγμα. Ήμεις πειθόμεθα ότι ή έκτασις, ήτις δεν είναι ειμή σχέση, έχει πραγματικότητα, ότι τó χρώμα υπάρχει έν τοις κεχρωματισμένοις σώμασιν, έν ή ο χρωματισμός δεν είναι αύτός καθ' εαυτόν ειμή σχέση, επιτρέπομεν ήμιν αύτοις να λέγωμεν ότι τó πύρ είναι θερμόν, διότι καίει ήμας, ως εάν υπήρχεν αναλογία τις μεταξί της αισθήσεως, ήν ήμεις εκπράζομεν διά της λέξεως θερμότης, και των ιδιοτήτων του σώματος, όπερ καλούμεν πύρ. Είναι όρθή ή παρατήρησις ότι δεν θα είμεθα μάλλον παράφρονες, εάν υπεθέτομεν έν τή αιχμή βελόνης κεντησής ήμας ιδιότητά τινά άντιστοιχούσαν πρός τόν πόνον τόν εκ του κεντήματος προξενηθέντα. Η μεταφυσική έχει τούτο τó καλόν ότι άπαλλάττει ήμας της έννοχλήσεως του σώματος και θέτει αύτό πάλιν έν τή θέσει του. Κατά πρώτον λαμβάνει άπ' αυτού τó πλούσιον τούτο κειμηλιούχιον των χρωμάτων, τó όποιον θαμβώνει ήμας, έπειτα άφαιρεί άπ' αυτού τó ψύχος, την θερμότητα, την ρικνότητα, την στυλνότητα. Αύτη περιάγει τó βάρος, την μορφήν και την έκτασιν εις τοιοϋτον σημείον, ώστε να μη υπάρχωσιν ειμή κατά σύγκρισιν και να είναι μηδέν καθ' εαυτάς. Ο χρόνος και ο τόπος γίνονται άπλοστάτα τάξις συνδιατάξεως και διαδοχής. Ούδέν πλέον υπολείπεται έξ όλης ταύτης της άπειρίας, έξ όλου τούτου του θορύβου ειμή σωρός άγνωστων αίτιων, ών γινώσκομεν τά αποτελέσματα. Ηού είνε τά αποτελέσματα ταύτα, αύτά καθ' εαυτά; Έν τοις ήμετέροις αισθήμασιν, έν

ήμιν αύτοις. Ταύτα είναι αι ίδιαι ήμων τροποποιήσεις, αι αισθήσεις ήμων, τά αισθήματα ήμων. Ίδού ο, τι γινώσκομεν, έκτός τούτων δεν υπάρχει ειμή σκότος, προβλήματα άλυτα. Εις ούδένα επιτρέπεται να ισχυρισθί ότι αι άγνωστοι αύται αίτια γνωστών αποτελεσμάτων κάλλιον κατανοούνται και κάλλιον εξηγούνται των γεγονότων της άνθρωπίνης φύσεως. Τό έναντίον είναι αλήθες. Ίρέπει ν' αναχωρήση τις εκ του εγώ μετά του Καρτεσιου, να τó μελετήση επί μακρόν χρόνον έν έαυτῷ, να θεωρήση πάσας ταύτας τας έντύπώσεις και, άφ' ού τοιοϋτοτρόπως τó έξετάση και έμβαθύνη έν τή μονώσει ταύτη, να φθάση εις τόν έξωτερικόν κόσμον, όστις επείγεται έν τοις συνόροις και αγωνίζεται να εισβάλη εις την διάνοιαν. Κόσμε, τί με θέλεις; Τις είναι ή ύπαρξις σου; Δεν θα ήσο φαντασμαγορία άνευ πραγματικότητας, γέφυρα κειμένη μεταξί του εγώ και του ούκ εγώ. Ο Κάντιος δύναται να έχη άδικον διατάζων τοσοϋτον να την διαβθί' άλλά τή αλήθεια εκ των δύο όχθών, τας οποίας ή γέφυρα αύτη χωρίζει, εκείνη, έφ' ής είμαι εγώ, είναι ή πραγματικώτερα. Η έτέρα δύναται να είναι άντικατοπτρισμός, εάν θέλη, άλλ' ή αλήθεια υπάρχει ένταϋθα.

[Έπεται συνέχεια].
Έν Κερκόρα. ΣΟΚΡΑΤΗΣ ΠΕΤΣΑΛΗΣ

Τό διήγημα τούτο έλήφθη από την έσχάτως έκδοθείσαν πρώτην σειράν διηγημάτων του κ. Έρηγ. Ξενοπούλου. Σ. τ. Δ.

ΟΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ

— Έλα, πατέρα! Άκόμα;
— Στάσου, παιδί μου, να κολλήσω και τó χαρτί... Έπειτα πρέπει ν' άφίνομε να σουρπόννη καλά, γιατί τόρα που φέγγει, είνε πειό εύκολο να τó καταλάβουν.
— Πά, πά, να ιδής πως έτρεμε 'ψές ή καρδιά μου! Μού φάνηκε πως ο Νικολός τó κύταζε καλά-καλά. Σου τήπα... δεν σου τήπα;...
— Ναί... Δός μου τόρα κείνο 'κει τó ψαλίδι και σώπαινε.
Η μικρά κόρη υπήκουσεν, εύπειθής και ήσυχος. Έλαβεν ο άνθρωπος εκ των χειρών της την ψαλίδα, και περιέκοψε μετά προσοχής σιωπής τας άκρας του χειροτεχνήματος του. Τό κίβδηλον ήτο ήδη έτοιμον. Έίχε συμπληρωθί και ή τελευταία έργασία της ρυπάνσεως και της τριβής, διά της οποίας ο παραχαράκτης άπειμείτο άκριβέστατα τó διδραχμον της Έθνικής Τραπεζής, όχι καινούργος και σιδερωμένος, όπως άλλοι μεγάλοι τεχνίται, άλλά τετριμμένον και ρυπαρόν τάχα εκ της χρήσεως.

Διότι τὰ μέσα τῆς παραχαράξεως εἶχεν ὁ πτωχὸς αὐτὸς πολὺ περιωρισμένα. Ἐντὸς τοῦ πενήτου ἰσογείου θαλάμου, ἐπὶ τῆς ξυλίνης ἀχρωματιστοῦ τραπέζης τοῦ κακούργου, εὑρίσκοντο μίᾳ μολυβδίσ, μίᾳ γραφίς, ἓν φιαλίδιον μελάνης, δύο-τρία πλακίδια χρωμάτων ἡμιαναλελυμένων ἐπὶ τεμαχίου υαλοπίνακος, ῥάκη χαρτίων διαφόρων καὶ ἓν χαρτονόμισμα δίδραχμον, γνήσιον κατὰ πάσαν πιθανότητα, διὰ τὴν χρησιμότητά ὡς πρότυπον. Ἦσαν ὅλα του τὰ ἐργαλεία αὐτά. Ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἐπιτηδειότης του ἀνεπλήρουν τὰ ἐλλείποντα. Ἐργάζετο κατ' ἀρχὰς πολλὴν ὥραν διὰ τὴν σχεδιάσῃ τὸ χαρτονόμισμα. Κατόπιν τὸ ἐχρωμάτιζεν. Ἐνίστατο πρὸς ἀποφυγὴν κόπου περισσοῦ, τὸ ἔσχιζεν εἰς δύο, καὶ ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου μέρους ἐκόλλα ἓν χαρτίον πλατύ, τὸ συγκρατῆ δὴθεν τὰ τεμάχια. Ἀρκετὴν ὥραν ἀφιέρονε διὰ τὴν ἀπολέωσιν καὶ τὴν ἐπιπλάσῃ τὸ δυνάτων περισσότερον καὶ φυσικώτερον. Καὶ αὐτὸ καθημερινῶς. Ἦτο ἡ μόνη ἐργασία, τὴν ὁποῖαν κατάρθωνε νὰ εὕρη εἰς τὴν μικρὰν του πατρίδα ὁ κύρ Παντελῆς, ἀφ' οἴτου, κλητὴρ ἄλλοτε εἰς τὸ ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ διευθυντοῦ, διότι κατὰ τὰς τελευταίας δημοτικὰς ἐκλογὰς ἠρνήθη φανερὰ νὰ ψηφίσῃ τὸν ὑπ' ἐκείνου ὑποστηριζόμενον δήμαρχον, χάριν τοῦ ἰατροῦ του, συνυποψηφίου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐχρεώσται κατὰ γράμμα τὴν ζωὴν τοῦ μικροῦ του Νταντῆ.

Κατὰ τὰς σκληρὰς ἐκείνας ἡμέρας ἀπέθνησκε καὶ ἡ σύζυγός του, — ἐργατικὴ γυναῖκα ἢ καί-μένη καὶ πονετικῆ ὅσα παίρνει, — καὶ τὸν ἀφίνεν ἔρημον μὲ τρία παιδιά, τῶν ὁποίων τὸ μεγαλύτερον, τὸ πνεύνοχον κοράσιον, ἢ Μάρω του, μόλις ἦτο δωδεκάετις. Ἦ δυστυχία καὶ ἡ πτωχεία τὸν ἐβασάνισαν τότε πολὺ, ἀλλὰ μετὰ πολλὰς ματαίας προσπάθειας εὑρεν ἐπὶ τέλος μίαν διέξοδον. Ἐνεθυμήθη ὅτι ἄλλοτε, χάριν παιδιῶν, ἐζωγράφησε μετ' ἀρκετῆς ἐπιτυχίας ἓν χαρτονόμισμα, μὲ τὸ ὁποῖον εἶχε γελᾶσει ὅλους τοὺς φίλους του. Ἀπεράσισε λοιπὸν μὲ τὴν βουήθειαν τοῦ Θεοῦ νὰ γείνη παραχαράκτης. Ἀλλ' ἦτο τίμιος καὶ ἐν τῇ ἀτιμίᾳ του ὁ δυστυχισμένος, καὶ δὲν ἤθελε νὰ βαρύνῃ τὴν συνείδησίν του διὰ τοιοῦτου ἀνομήματος.

Δὲν ἔκαμνε διὰ τοῦτο περισσότερα ἀπὸ ἓν (ἀρ. 1) δίδραχμον τὴν ἡμέραν, ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅσον ἐχρειάζετο νὰ ζῆτῃ αὐτὸς καὶ τὰ παιδιά του, ἀκριβῶς ὅσον μισθὸν εἶχεν ἐκτὸς τῶν τυχηρῶν, ὅταν ἦτο κλητὴρ τῆς Τραπεζῆς.

Τὸ δίδραχμον αὐτὸ τὸ ἐλάμβανε κατ' ἐκάστην ἢ θυγατὴρ του Μάρω, τὸ ἤλλαζεν ὑπὸ τὸ ἀπατηλὸν ἡμίφως τοῦ δειλινοῦ εἰς τὰ γειτονικά παντοπωλεῖα ἐκ περιτροπῆς, ἠγόραζεν ἐξ αὐτοῦ τὰ χρωστικὰ τοῦ λιτοῦ δειπνοῦ, καὶ ἐπέστρεφε

πρὸς τὸν πατέρα τῆς μὲ τὰ ρίστα, — τὰ γνήσια ἐφοδία τῆς ἐπομένης πρωίας. Ἐτρωγαν, καὶ ἐξήρχετο κατόπιν ὁ κύρ Παντελῆς εἰς περιπολίαν. Ἦθελε νὰ ἰδῆ τί ἔλεγαν εἰς τὴν γειτονίαν, ἂν ἀνεκαλύφθη που κανὲν κίβδηλον, κανὲν πλαστόν... ἂν ὠνόμαζαν ἐκείνην τοῦ τὸ ἄλλαξε... ἂν... Ἦποτε, ἡσυχία. Ἐπέστρεψε, κατεκλίνετο δοξάζων τὸν Θεὸν ὅτι ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὴν ἀγχοῦν καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ἠγείρετο τὴν αὐγὴν διὰ τὴν ἐκτεθῆ καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἰδίους κινδύνους, εἰς τοὺς ἰδίους τρόμους, εἰς τὰς ἰδίας προφυλάξεις. Τὰ ἴδια Παντελάκη μου, τὰ ἴδια Παντελῆ μου, — ἔλεγε μόνος του ὁ κακούργος.

*

Ἦλαβεν ἐν τούτοις ἡ Μάρω τὸ χαρτίον καὶ ἐξήλθεν.

Ὁ κύρ Παντελῆς ἔμεινε μὲ τὰ ἄλλα δύο παιδιά, τὰ μικρότερα.

Ἦπὸ τὸ κοκκινωπὸν φῶς τοῦ λύχνου, τὸ μεγαλύτερον ἐζωγράφιζε διάφορα πράγματα ἐπὶ τῆς πλακὸς του, τὸ δὲ μικρότερον παρηκολούθει τὰς ἀτάκτους αὐτὰς γραμμὰς μὲ χειρωνακίαν καὶ μὲ ἐπιφωνήσεις φαιδρότητας. Διεσκίδάζον. Ἦτο καλοκαίρι καὶ ἔκαμνε ζέστη. Διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου εἰσέπνεεν ὁ ἀήρ ὑπόθερμος.

Τὰ παιδιά ἦσαν γυμνόποδα καὶ γυμνώλενα.

Ὁ πατὴρ τῶν ἀπέναντι, καθήμενος πρὸ τῆς ἐγκληματικῆς του τραπέζης, τὰ εἶλεπε μὲ ἀσθηματικὴν τρυφερότητα καὶ περιεργίαν. Ἦσθηριζέ τὴν πυκνόμαλλον κεφαλὴν ἐπὶ τῆς παλάμης. Ἦε οἶδε τί ὀλιβερὰ ἐσκέπτετο διὰ τὸ μέλλον τῶν... Ἦπαίξε παιγνίδιον ἀσχημον, καὶ ὁ κίνδυνος ἐπίκειτο ἀνὰ πάσαν στιγμήν. Ἦ ὥρα ἐκείνη ἢ κρίσιμος τὴν ἐφαίνετο κατ' ἐκάστην ἐσπέραν αἰῶν. Μὲ ποίους παλμούς περιέμενε τὴν μικρὰν, τὴν φέρη τὰ ρίστα καὶ τὴν ἡσυχίαν. Ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον ἔτρωγον οὕτως, ἦτο ζυμακένος μὲ δάκρυα. Ἦ, ἦτο ἀνυπόφορος ἡ ζωὴ του. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ βαστάξῃ περισσότερον. Καὶ νὰ μὴν εἶνε δυνατόν, τότε τὸν καιρὸν νὰ εὕρη μίαν θέσιν, μίαν ἐργασίαν, ἓνα πόρον ἄλλον ἐκτὸς... ἐκτὸς τῆς κλοπῆς. Ἦ, ἦτο κλέπτης, βέβαια! ὁ δὲ κόσμος τιμωρεῖ μὲ τὴν ἴδιαν ψυχρότητα τὸν κλέπτοντα ἀπὸ τῆς κινωνίας δύο ἐκατομμύρια, ὡς καὶ τὸν παραποιούοντα δύο μόνον φράγκα. Ἦ τὸν τελευταῖον μάλιστα, ἂν τύχη πτωχὸς καὶ ἀνυπεράσπιστος, πολὺ σκληρότερα ἀπὸ τὸν πρῶτον... Καὶ τὰ ἀθῆρα παιδιά ἀπέναντι ἐζωγράφιζον ὑπὸ τὸ κοκκινωπὸν φῶς τοῦ λύχνου καὶ διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου ὁ ἀήρ εἰσέπνεεν ὑπόθερμος.

Ἦ Μάρω ἀπόψε ἀργούσεν... ἀργούσεν περισσότερον ἀπὸ τὸ σῦνθετες. Διατί ἄρα γε; Ἦ συνίθαινε... Ἦτὸ ἦτο ἴσως κόσμος πολὺς εἰς τὸ μπακάλικο... Ἀλλ' ἄς ἐπιγείνην ἢ εὐλο-

γημένη καὶ πὲ κανένα ἄλλο μακρότερα. Προτιμᾷ, λέει, τὸ Νικολό γιατί τῆς φαίνεται ὁ πιὸ στραβός; Τὸ διαβολάκι! Χμ! Νὰ ὅμως ποῦ τὰ βλεπε κ' ἐκεῖνος καλὰ-καλὰ... δὲν εἶνε δύσκολο νὰ μυριασθῆ τίποτα. Θέ μου, τί κακὸς ποῦ εἶνε ὁ κόσμος! Σὰν Χριστέ τους νὰ τὸν προδώσουν ὅλοι τους, νὰ τὸν βασανίσουν, νὰ τὸν σκοτίσουν, νὰ μὴ φάγῃ αὐτὰς, νὰ μὴ ντυθοῦν τὰ παιδιά του, νὰ μὴ ζῆσῃ ἀφ' οὐ τὸν ἐξαλαβαν ἀπὸ τὴν Τράπεζαν...

Ἀγ, καὶ ποιὸς θὰ βρίσκονταν νὰ τὸν λυπηθῆ; νὰ συλλογισθῆ τὴν πτώχειαν του; νὰ θυμηθῆ τὰ παιδιά του; Ἦτο κακούργος, ὅπως ὅλοι οἱ κακούργοι καὶ ἔπρεπεν... Ἀλλὰ πῶς λοιπὸν ἀργεὶ ἔτσι ἡ Μάρω του;

Καὶ πλήρης ἀγωνίας ἐσκούψεν ἀπὸ τὸ παράθυρον. Ἦλεγε παρῆλθε ὥρα ἀρκετῆ. Ἦσυχία. Οἱ ἀνθρώποι διήρχοντο ἀμέριμοι τὴν ὁδόν, καὶ πρὸ τοῦ παντοπωλεῖου ἔξω, ὑπὸ τὰ παλλόμενα καὶ κεννίζοντα φῶτα τῶν κρεμαστῶν λύχνων, ὄλγιοι ἀγγρασταὶ ἔκαμνον τὰς ἐσπερινὰς τῶν προμηθειῶν; Ἦ τις ποῖον ἄρα γε εἶχεν ὑπάγει ἢ Μάρω; Μήπως εἰς τοῦ Νικολοῦ εἰς τὸν πλάγιον δρόμον;

Δὲν εἶλεπε τίποτα, ἀλλ' οὕτε ἤκουεν εὐτυχῶς.

Καὶ περιέμενε. Ἦψ' ὅσον παρήρχετο οὕτως ἡ ὥρα, ἢ ψυχικὴ του ζάλη ἐπετίετο.

Ὅσα φρικώδη βασανίζον τὰς ἐνόχους συνειδήσεις ἀνέπλασεν ἤδη ἡ ζωηρά του φαντασία. Ἦ, μὰ τὴν ὥραν δὲν ἀργησε ποτέ, ποτέ. Δὲν εἶνε δυνατόν, ἀπόψε κατὶ θὰ ἔτρεξε κατὶ βέβαια. Καὶ ἐπρόβλεπε συνεχῶς εἰς τὸ παράθυρον, καὶ ἐπισκόπει τὴν ὁδόν, καὶ παρεφύλασσε τὴν γωνίαν ἐκεῖ, μὴν ἰδῆ προβάλλουσαν τὴν θυγατέρα του... Ἦ τις αὐτὸ τὸ διάστημα τὰ δύο μικρά, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλῆς ὥρας διεσκίδάζον μὲ τὰ γρατζουνίσματα τῆς πλακὸς, κατὶ ἐπαθαν μετὰξὺ τῶν καὶ ἤρχισαν ἔξαφνα τὸ πείσμα, τὰς φωνὰς καὶ τὰ κλάμματα! ὁ κύρ Παντελῆς ἐπλησίασε νὰ τὰ καθησυχάσῃ.

Κατεσίγασε τὴν ταραχὴν τῶν καὶ ἤρχισε νὰ τὰ ὀμιλῆ γλυκά, νὰ τὰ θωπεύῃ, νὰ τὰ παρακαλῆ νὰ περιμένουν ἡσυχὰ τὴ Μάρω, ποῦ θὰ τοὺς φέρη τότε-τόρα πράγματα νὰ φᾶνε... Καὶ ἐμεγάλωσεν ὀλίγον τὸ φῶς τοῦ λύχνου τὸ κοκκινωπὸν, ἐν ᾧ διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου ἐξηκολούθει νὰ εἰσπνέῃ ὁ ἀήρ ὁ ὑπόθερμος.

*

Τὴν στιγμήν ἐκείνην εἰς τὴν ἐξώθυρον ἠκούσθησαν βήματα... βήματα πολλὰ ἀνδρικά. Θέ μου, ποιὸς εἶνε; Ἦ Μάρω του βέβαια δχι... Τὸν ἐκλόνησε δυνατός παλμός, ὅταν ἠνοιχθῆ ἡ θύρα τοῦ δωματίου του βιαίως καὶ εἰσῆλθον δύο ἀνθρώποι, δύο κύριοι, συνοδευόμενοι ὑπὸ τῆς Μάρως. Εἰς ἀστυνομικὸς κλητὴρ ἔμεινε παρὰ τὴν ἀνοικτὴν θύραν,

Ὁ κύρ Παντελῆς τοὺς ἐγνώρισεν ἀμέσως. Ἦσαν ὁ Εἰσαγγελεὺς καὶ ὁ Ἀστυνομός. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀνεζήτησε τὸ βλέμμα τῆς θυγατρός του. Τὸ κοράσιον ἐφαίνετο ἡσυχον. Πῶς; δὲν ἐνόησε λοιπὸν τὴν συμφορὰν τῶν, ὥστε νὰ εἶνε τόσον ἀπαθὲς; Ἦ ἔτρεχεν;

— Ἐδῶ εἶνε, κορίτσι μου; εἶχεν εἰπαί ὁ Εἰσαγγελεὺς.

— Μάλιστα! ἀπεκρίθη μ' ὄλην τὴν προθυμίαν ἐκείνη.

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπροχώρησε.

— Τοῦ λόγου σου εἶσαι ὁ Παντελῆς Φωστηρόπουλος;

— Ναίσκε, ἐγώ... Ὁ κύρ Ἀστυνομός μὲ γνωρίζει καλὰ. Ρώτηξέ τον νὰ σοῦ πῆ γιὰ μένα... Εἶμαι τίμιος ἀνθρώπος ἐγώ, κύριε εἰσαγγελεῖα...

— Καλὰ, καλὰ.

— Ὁ κύρ Ἀστυνομός μὲ γνωρίζει...

— Ἦσοῦ, πῆς μου, γνωρίζεις αὐτὰ τὰ πράγματα ἐδῶ;

Ὁ Εἰσαγγελεὺς ἀπεκάλυψε τὴν παλάμην καὶ ἐξεδίπλωσε δύο-τρία παλαιὰ δίδραχμα, τὰ ὁποῖα ἔθεσε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Παντελῆ καὶ ἐκ τῶν δύο ὕψων. Ἦσαν... τὰ ἔργα του... νὰ τὸ χθεσινὸ μὲ τὸ κίτρινο κόλλημα ὀπίσω, νὰ τὸ προχθεσινὸ καινουργότερο τάχα, νὰ καὶ τὸ σημερινὸ ὅπως τὸ παρέδωκε πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν Μάρω... Ὁ Νικολός ὁ στραβός θὰ τὰ εἶδε ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας. Δὲν εἶπε τίποτα, ἀλλὰ θὰ εἰδοποίησεν... Ἀπόψε εἰς τὴν Μάρω του εἶχε στηθῆ παγίς. Δυστυχῆς αὐτός! Ἀνέπλασεν ἀστραπηδὸν τὰ συμβάντα ὅλα. Συνῆψε τὰς χεῖρας παρακλητικῶς, εἶδε γύρω του περιλυπὸς, ὡσεὶ δεικνύων εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ νόμου τὴν πτωχείαν του καὶ τὰ ὄρφανά του, καὶ εἶπε μὲ φωνὴν κλαυθμυρὰν:

— Ἐλεος! εὐσπλαγχνία! Καὶ ἐξεύθη εἰς ἀπηλπισμένους λόγους ἐκείνας μόλις εἶδεν ὅτι εἰώπων. Τὰ ἔλεγε γρήγορα, διακεκομμένα, ἀσυνάρτητα:

— Ἐνα, ἓνα δίδραχμο τὴν ἡμέρα ἔκανα μονάχα... Νά, ἐδῶ, μ' αὐτὰ ποῦ βλέπετε ἀπάνω στὸ τραπέζι... Τάχα τί ἐζημιώθηκε ὁ κόσμος μ' ἓνα δίδραχμο τὴν ἡμέρα; Λόγο τιμῆς ποτέ, ποτέ περισσότερο... οὕτε τὴν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆ.

Τὸ χαμόσπιτο ἐκεῖνο ἦταν δικό του... Νὰ τρώγουν μονάχα, νὰ χορταίνουν σὰν ἀνθρώποι, καὶ μὲ τὴν οἰκονομία νὰ κἀνῃ καὶ κανένα ρούχο τῶν παιδιῶν. Αὐτὸ ἦταν ὅλο. Ἦ, τὰ παιδιά του! Ἀλήθεια, νὰ μὴν λυπηθοῦν αὐτόν, παρὰ τὰ παιδιά του...

Ὁ Ἀστυνομός τοῦ ἔκαμε νεῦμα νὰ παύσῃ. Ἀρκετὰ, ἀρκετὰ. Εἶχον ἀκούσει ἀρκετὰ καὶ εἶχον ἰδεῖ ἐκεῖ-μέσα περισσότερα... Ἦ ἐνοχὴ του ἦτο βέβαια, αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ ὠμολόγει.

Έπρεπε τότε να κάμουν ὅ,τι τοὺς ὑπηγόρευεν ὁ νόμος. Σκληρὸς αὐτός, ἀλλὰ νόμος. . . Ὁ ἀστυνόμος ἐπροχώρησεν. Ἀρῆκεν ἐπὶ τῆς γραπτείας μιαν δεσμίδα καὶ εἶπεν :

— Ἀκουσε ἐδῶ, κύρ Παντελῆ. Τώρα τὰ ξεύρουμα ὄλα' δὲν ἔχεις νὰ μὰς κρύψεις τίποτα, τίποτα. Ἦ Μάρω σου μὰς τῆπε μὲ τὸ νι καὶ μὲ τὸ σίγμα. Ἐκεῖ μέσα σ' ἔχω καμμιὰ ἑκατοστή φράγκα. Πιστεύω νὰ σὲ φθάσουν ὡς ποῦ νὰ κατορθώσω νὰ σοῦ βρῶ ἐργασία. . . Δὲν εἶνε δικὰ μου ὄλα. Ἐγώ, ξεύρεις, εἶμαι πτωχός. Νὰ εὐλογᾷς μονάχα τὸν κύριον Ἰσααγγελέα καὶ μερικὸς καλοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἔτυχαν μαζὶ μὰς 'ς τὴν Ἀστυνομία, πὰν μὰς ἔφερε ὁ κλητήρας τῆ Μάρω σου. Σοῦ ἔκαναν, βλέπεις, ἔρανο καὶ μὰς παρεκάλεσαν νὰ μὴ σὲ καταδιώξουμε. Ἄς γίνῃ τὸ θέλημά τους, ἄς γίνῃ. . . Ἦ τὰ χατῆρι τῶν παιδιῶν σου καὶ 'μεῖς κάνουμε σήμερα αὐτὴ τὴν παρανομία καὶ τὸ ἄδικο 'ς τὴν κοινωνία.

*

— Ἰονατίστε, παιδιὰ μου, γονατίστε! εἶπεν ὁ κύρ Παντελῆς μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια, ἀφ' οὗ ἀπῆλθεν ἡ Ἰβήουσια. Ἄς παρακαλέσουμε τὸν Θεὸ μ' ὄλη μὰς τὴν καρδιά νὰ συχωρήσῃ τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὴν παρανομία αὐτὴ καὶ τὸ ἄδικο, ποῦ ἔκαμαν σήμερα 'ς τὴν κοινωνία.

Τὸ κάτωθι ἀρθρῆδιον ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἐθνευτικού περιοδικοῦ «Ἡ Ἐθνευτική» ὡς ἄξιον πολλῆς προσοχῆς.
Σ. τ. Δ.

ΕΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Πολλοὶ ἀπεθύουναν εἰς ἡμᾶς τὴν ἐρώτησιν, πότε καὶ ὡς ἔχον πρέπει νὰ μαθηθῇ ἀνάγνωσις. Ὡς ἐξῆς ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην παιδαγωγικῆς τῆς Ἀμερικανικῆς ἐφημερίδος ἐν ἀρθρῷ φέροντι τὴν ὑπογραφήν διασημοῦ παιδαγωγοῦ.

Ἦ τὸ ζήτημα τίθεται ὑπ' αὐτοῦ οὕτως: Ἐν εἶνε καλὸν οἱ κάτω τῶν δέκα ἐτῶν παῖδες νὰ μαθηθῶσιν ἀνάγνωσις καὶ γραφήν. Ἰβύθως ἐξ ἀρχῆς τὸ ἐρώτημα φαίνεται παράδοξον: Ζητεῖται ἂν εἶνε καλὸν, ἐνῶ κοινῶς θεωρεῖται ἀπαραίτητον οἱ δεκαετῆς παῖδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων οὐ μόνον ἀνάγνωσις καὶ γραφήν νὰ γινώσκωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχωσιν ἤδη ἀναγνώσῃ πολλὰ πράγματα, χωρὶς ἄλλως νὰ ἐξετάζεται καὶ πολὺ ἂν καὶ κατανοῶσιν ἢ ὅχι αὐτά. Ὁ ἄμερικανὸς παιδαγωγὸς πολεμεῖ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν, καὶ οἱ λόγοι, οὗς ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης, τῆς κατὰ τὸ φαινόμενον ἰταμῆς, φέρει, εἶνε ἄξιον προσοχῆς.

Διδάσκομεν, λέγει, εἰς τὰ παιδιὰ εὐθὺς ἐξ

ἀρχῆς ἀνάγνωσιν, γραφήν καὶ ἀριθμητικὴν, διότι καὶ ἡ ἰδική μὰς παιδεύσις καὶ ἡ τῶν προηγουμένων ἡμῶν γενεῶν ἤρχισεν οὕτω, τὸ δὲ σχολεῖον ὑπῆρξεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἴδρυμα ὁ φύλαξ τῆς παραδόσεως καὶ τῆς πεπαλαιωμένης ἐξεως. Καὶ ἐπειδὴ ἄλλοτε ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἀριθμησις ἦσαν τὰ μόνον διδασκόμενα μαθήματα, διὰ τὸν μόνον λόγον ὅτι καὶ οἱ διδάσκοντες δὲν ἐγνώριζον ἄλλο τι, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ νῦν κρατοῦν σύστημα τῆς δημοτικῆς παιδείσεως στηρίζεται ἐπὶ βάσειως τυχαίας μᾶλλον ἢ ψυχολογικῆς.

Καὶ διὰ μὲν τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφήν καὶ τὴν ἰχνογραφίαν, εἶνε βέβαιον ὅτι καὶ τὰ τρία ἀπαιτοῦσι σύνολον κινήσεων οὐ μόνον παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπικινδύνων εἰς ὄντα λίαν τρυφερὰ καὶ οὐχὶ ἀκόμη καλῶς ἀναπτυχθέντα, ὡς εἶνε τὰ παιδιὰ. Ἦπιθᾶλλοντι, εἰς τὸν κορμῶν, τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας ἀκίνησιαν σχεδὸν παντελῆ καὶ ἀπαιτοῦντες ἔντασιν ζωηρὰν ἐπὶ ὀλοκλήρους ὥρας παρὰ τῶν λεπτοφυῶν μυῶν, τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν δακτύλων, προκαλοῦμεν ἐξέγερσιν νευρικὴν, ἥς ἢ ἐπὶ τὸν ὅλον ὀργανισμόν ἐπιδρασις θὰ εἶνε πάντως ἐπιβλαβῆς, ἂν μὴ ἀθεράπευτος καὶ ὀλεθρῆς.

Τὴν γνώμην ταύτην ἐνισχύει ἡ ἐξέτασις τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἑξαετοῦς ἢ ἐπταετοῦς παιδίου. Ἦν τῆ ἡλικίᾳ ταύτῃ οὗτος ἀπέκτησεν ἤδη τὸ ἀνώτατον σχεδὸν ὄριον τοῦ ὄγκου, ἀλλ' ἢ διαμόρφωσις αὐτοῦ εἶνε ἐτι ἀτελής: παράγει καὶ δαπανᾷ ἀδιαλείπτως μεγάλην ποσότητα νευρικῆς ἐνεργείας, ἥτις δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ χρησιμοποιηθῆται εἰς τὴν σκέψιν, ἀλλὰ σχεδὸν ὅλη νὰ μεταβάλλεται εἰς μυϊκὴν ἐνέργειαν: τὸ ὑγιῶς ἔχον πᾶν διὰ τὴν ἐν ἀπαύστῃ ἐνεργείᾳ, κινούσῃ ἰδίως τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἦντεῦθεν εἶνε εὐκολόν νὰ ἐννοήσῃ τις ὅτι ἡ ἥκιστα ἐπιτηδεῖα εἰς θεραπεῖαν τῆς τε σωματικῆς καὶ πνευματικῆς τοῦ παιδὸς υἰείας μέθοδος εἶνε ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βιβλίου. Ἀποτέλεσμα τῆς βιβλικῆς ταύτης, ἂν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, μεθόδου εἶνε οὐ μόνον ἡ ὑπερβολικὴ νευρικὴ ἐξέγερσις, περὶ ἧς ἀνωτέρω ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀθεράπευτος μυωπία ἢ τὸσον συχρὰ ἀπαντῶσα εἰς τοὺς παῖδας τοὺς φριτήσαντας εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ὕψεως πρέπει νὰ ἐξετασθῇ τὸ πρᾶγμα. Εἶνε ἀλήθεια ἰκανῶς γνωστὴ ὅτι παρὰ τῆ φυσικῆ ἢ σωματικῆ καὶ πνευματικῆ ἀνάπτυξιν οὐδόλωσ συμβαδίζουσι τοῦ ἑξαετοῦς παιδίου ὁ ἐγκεφαλὸς εἶνε σφῆρα δεικτικῆς ἐντυπώσεων, ἡ φαντασία ζωηροτάτη, ἀλλ' ἢ προσοχὴ ἀσθενῆς, ὡς καὶ ἡ δύναμις τῆς παραβολῆς καὶ ἀφαιρέσεως. Ὅθεν φυσικωτάτη, ὠφέλιμωτάτη καὶ οικονομικωτάτη σπουδὴ διὰ τὸ παιδίον εἶνε ἡ ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον τὸν περι-

στειχίζοντα ὑλικῶν κόσμου, ἢ διὰ τῆς ἀμέσου τῶν ἐσθησεῶν ἐνεργείας γινόμενῃ, ἢτοι συντόμως ἢ σπουδῆ τῆς φύσεως, ἔχουσα ἔμα ὡς παράρτημα τὴν ἑρᾶν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν. Τῶν αὐτῶν δὲ ἡ ἀνάγνωσις εἰσάγει τὸ παιδίον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν κόσμον τῆς ἀφαιρέσεως καὶ τῆς ἀναλύσεως, δι' ἣν ἐκὼμῃ εἶνε ἡμιστε κατὰλληλον.

Καὶ ἐκ γενικωτέρας ἀπόψεως, δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἢ τε σωματικὴ καὶ ἠθικὴ τοῦ παιδὸς ἀνάπτυξις ἀναπαράγει ἐν σμικρῷ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὅλου τῶν ἀνθρώπων γένους. Ἄλλ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους παρατηροῦμεν ὅτι προηγήθη περίοδος τις στεροποῦσι καὶ παγιώσεως τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης πρὸ τῆς ἐμφάνισσεως τοῦ γραπτοῦ λόγου, ἥτις ἐμφάνισις σχετικῶς καὶ πολὺ βραδέως ἐγένετο. Διατί λοιπὸν ν' ἀπαιτῶμεν παρὰ τοῦ παιδίου ὅ,τι δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, πρὶν φθάσῃ εἰς βαθμὸν τινὰ ὠριμότητος; Ἦδὲν δὲ ὁ συλλογισμὸς οὗτος φανῆ ὡς ὀρθῶς ἀπὸ γεγονότων κειμένων ἀπώτατα εἰς τὸ σκότος τῶν αἰώνων καὶ ὡς μὴ ἐπιδεχόμενος ἀστηρὸν ἱστορικὸν ἔλεγχον, ἐπικαλούμεθα ὑπὲρ τῆς γνώμης τὸ σύστημα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καθ' ὃ ἡ μουσικὴ καὶ ἡ γυμναστικὴ κατεῖχον ἐν τῇ ἐκπαίδευσί τῆς παιδικῆς ἡλικίας τὴν αὐτὴν θέσιν, ἢν σήμερον ἡ ἀνάγνωσις, ἢ γραφὴ καὶ ἡ ἀριθμητικὴ, καὶ μὲ ἀποτελέσματα σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως ἀναμφιβόλως πολὺ ἀνώτερα ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐπιτυχῶσαντες οἱ διδάσκαλοι τῶν νεωτέρων ἡμῶν σχολείων.

Ἰδίως προσοχῆς ἔπρεπε νὰ ἀξιοῦται ἡ καλὴ γλωσσικὴ ἐκφρασις, ἥτις σήμερον σχεδὸν παραμελεῖται ἐν τῇ πρώτῃ ἐκπαίδευσί. Καὶ αὐτὴ δὲ εἶνε σπουδῆ ὅπως προφορικῆ, ὅποια πρὸ πάντων ἀρμόζει εἰς τὰ παιδιὰ. Ἦδύνατο νὰ διδάξῃ τις αὐτά νὰ ἐκφράζονται καλῶς εἰς τὴν μητρικὴν καὶ τὰς ξένας γλώσσας τὰς μάλιστα διαδεδομένας, διότι ἡ γνώσις αὐτῶν ἀποκτᾶται εὐκολώτατα, τάχιστα ὄθεν καὶ οικονομικώτατα, κατὰ τὴν ἡλικίαν τῶν πέντε μέχρι δέκα ἐτῶν, καὶ ἡ γνώσις αὐτῶν ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις τοῦ ὑπερβολικοῦ ἐκπατρισμοῦ δύναται ν' ἀποβῇ χρησιμὸς καὶ εἰς τὸ τέκνον τοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὸ τέκνον τοῦ εὐπορωτέρου πολιτοῦ. Ἀφοῦ δὲ τὸ παιδίον κατὰ τὴν κύριον τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης, τὴν γραπτὴν αὐτῆς μορφήν δύναται νὰ ἐκμάθῃ ἐν χρόνῳ πολὺ βραχείῳ καὶ οὕτως ἡ σπουδὴ αὐτῆ, ἢ ἀπαιτούσα σήμερον ἐπίπονον ἐργασίαν πολλῶν ἐτῶν, θὰ ἰκανήρητο εἰς τὴν σχετικῶς κατωτέρω θέσιν, ἢν ἄφαιρε πάντοτε νὰ ἔχῃ.

Ἦ ἀπὸ τῶν πέντε μέχρι τῶν δέκα ἐτῶν περίοδος αὕτη ἔχει πολλὴν σπουδαιότητα ἐν τῷ βίῳ τοῦ παιδός. Διότι ἀντὶ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα νὰ

καταπονήται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γρίφων τοῦ βιβλίου, τὸ ὅποιον, ὅσον ἀπλοῦν καὶ ἂν εἶνε, πάντοτε θὰ τῷ εἶνε ἀκατάληπτον ὡς ἔργον ἀφαιρέσεως, ἔπρεπε πολὺ μᾶλλον νὰ μαθηθῇ τὰ οὐσιωδέστατα πράγματα τοῦ βίου κατὰ τρόπον καθιστῶντα αὐτὰ ἀνεξάλειπτα ἀπὸ τῆς διανοίας του: ταῦτα δὲ εἶνε, νὰ ὁμιλῇ καλῶς καὶ ἐπι καλήτερον νὰ ἀκούῃ, νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ ἐνθυμηθῆται, νὰ γνωρίζῃ περὶ τοῦ περιστοιχίζοντος ἡμᾶς κόσμου, νὰ κύπτῃ ἐκουσίως εἰς τὸν νόμον τοῦ καθήκοντος καὶ νὰ πράττῃ ὡς ἐξ ἐμφύτου τὸ ἀγαθὸν καὶ δίκαιον. Πάντα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἰδεώδη σκοπὸν, ὃν καὶ ἡ μάλιστα εἰς ὕψος βλέπουσα δημοτικὴ ἐκπαίδευσις δὲν δύναται νὰ θεωρήσῃ ἀνάξιον ἑαυτῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ, οὐδεμίαν βία ὑπάρχει ἄς ἐπέχωμεν, ἄς σπεύδωμεν βραδέως, μάλιστα ἐν ἀρχῇ. Σ.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΛΟΜΒΟΣ

Ἦν ἀπὸ τὰ ἐσχάτως ἐκδοθέντα βιβλία τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων εἶνε καὶ τὸ ἐπιγραφόμενον ἀφ' οὗ Κολόμβος καὶ ἡ Ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς, κατ' ἐξοχὴν σύμφωνον πρὸς τὸν σκοπὸν ὃν ἐπιδιώκει τὸ ἀπὸ διείτας ἤδη τὸσον εὐδοκίμως λειτουργοῦν ἴδρυμα.

Πολὺ ὀλίγοι ἔσως ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὑπῆρξαν τὸσον μεγάλοι καὶ τὸσον δυστυχεῖς ὅσον ὁ Χριστόφορος Κολόμβος.

Ἦγεννήθησαν καὶ ἄλλοι ἐνδοξοὶ περιηγητὰ καὶ θαλασσοπόροι καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας, ὅπως ὁ Μάρκος Πόλος εἰς Βενετίαν, ὁ Ἀμέρικος Βεσπούκκιος (ἀπὸ τὸν ὅποιον ὠνομάσθη καὶ ἡ Ἀμερικὴ) εἰς Φλωρεντίαν, ὁ Φερδινάνδος Κορτίξ καὶ ὁ Φραγκίσκος Πιζάρρος εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὁ Βάσκοξ δὲ Γάμα εἰς τὴν Πορτογαλίαν. Ἄλλὰ κανεὶς ἀπὸ τοὺς τοιμητροὺς αὐτοῦς καὶ ἀτραμήτους περιηγητὰς δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Κολόμβου.

Ὁ Μάρκος Πόλος, ὁ ὅποιος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1250, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος, ὅστις ἤνοιξε τὸν δρόμον τῆς κεντρικῆς Ἀσίας εἰς τοὺς Εὐρωπαίους. Τὴν Ἀσίαν ὕστερον ἀπὸ τῆς Σταυροφορίας καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ταρτάρου κατακτητοῦ Ζίγκις-Χάν, ἐγνώρισαν καλλίτερα οἱ Εὐρωπαῖοι: ἀλλὰ ὁ Πόλος ἦτο ὁ πρῶτος, ὅστις παρακινουόμενος ἀπὸ τὸ ἐμπορικὸν

Ἦ ὑπῆρξεν ἄλλοτε φήμη, καθὼς ἀναφέρει καὶ ὁ Ἄνθιμος Μαζαράκης εἰς τὸ συγγραμμὰ του «Βιογραφία τῶν ἐνδοξῶν ἀνδρῶν τῆς Κεφαλληνίας», ὅτι ὁ Μάρκος Πόλος κατήγετο ἀπὸ τὴν Κεφαλληνίαν καὶ ὅτι ἀνήκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν Μισοκοπούλων: ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἔμεινε σκοτεινόν, οὔτε εἶνε δυνατὸν πλέον νὰ ἐξακριβωθῇ.

του πνεύμα, ετόλμησε να προχωρήσει έως εις τα ενδότερα και εις τα άγνωστα μέρη.

Ο Φερδινάνδος Κορτέζ γεννήθη το 1485 και έκαμε το πρώτον του ταξείδιον εις Άγιον Δομίγγον κατά το 1504.

Ο Πιζάρρος γεννήθη δέκα έτη πρωύτερα από τον Κορτέζ· ήτο πολυ τολμηρός και ριψοκίνδυνος και ήμπόρετε να κατακτήσει την χώραν του Περου, ή Περουβίαν. Άλλ' όμως και των δύο αυτών πρόδρομος, ή λαμπάς ή οποια εφώτισε τον δρόμον των καταρωμάτων των υπήρξε το μεγάλο πνεύμα του Κολόμβου, το πνεύμα όπερ εμάντευσε την αλήθειαν και με την ήρωικήν του επιμονήν και καρτερίαν εθριάβευσεν.

Διά τουτο και περισσότερον από όλους τους άλλους εγεινεν αξιος της άθανασίας. Διότι κανείς δεν ήμπορει να παραβληθής με αυτόν ως προς το αποτέλεσμα των ταξιδίων του, το όποιον υπήρξεν ή ανακάλυψις ενός νέου και άγνωστου κόσμου.

Πρέπει να σημειώσωμεν ότι, όταν προσήγγισεν εις εκείνην την άγνωστον χώραν ο Κολόμβος, ενόμιζεν ότι εφθασεν εις την δυτικην παραλιαν της Ινδίας. Ως εκ τουτου ή ήπειρος εκείνη κατ' αρχάς και διά καρπόσον καιρόν ώνομάσθη Δυτική Ινδία, και διά τον αυτόν λόγον αι διάφοροι φυλαί των Ιθαγενών, ήγουν των εγχωρίων κατοίκων της, όνομάζονται ακόμη μέχρι σήμερα Ινδοί. Το όνομα όμως Αμερική δεν της τό εδωκεν ο πρώτος ανακαλύψας, άλλ', όπως προείπομεν, ο Αμερικός Ηεσπούκκιος, γεννηθείς εις Φλωρεντίαν κατά το 1451, γεωγράφος και πλοηγός, όστις πρώτον φοράν εταξίδευσεν εις εκεί το 1499 και πρώτος έγραψεν εκθεσιν περί του ταξιδίου του και περί της ανακαλυφθείσης νέας ήπειρου. Το όνομα του Κολόμβου διατηρεί μόνον εν μικρόν κράτος της Νοτίου Αμερικής, το όποιον όνομάζεται Κολομβία.

Και αυτό ακόμη το δυναύχημα υπέστη μαζί με άλλα σοβαρώτερα ο μέγας άνήρ, όστις υπήρξεν εύεργέτης του κόσμου, διότι ή ανακάλυψις της Αμερικής εινε εν από τα σημαντικώτερα και θαυμαστότερα συμβάντα εις την ιστορίαν της ανθρωπότητας.

Εινε αλήθεια ότι ή Αμερική έχει και προγενεστέρην ιστορίαν. Πέντε αιώνας πρό του 1492 οι Σκανδιναυοί, παρακινούμενοι από την άχαλινωτον άρεξιν της κατακτήσεως και της άρπαγής, έσκαρπίσθησαν εις τας βορείους χώρας και είδαν την βορειον άκραν του Νέου Κόσμου.

Ήσαν ναυτικοί επιδείξιοι, κύριοι της Θαλάσσης, διηύθυναν τα πλοία των όπως ο επιτήδειος ίππεύς διευθύνει τον ίππον του· έρχίζαν τα κύματα και τα κατεδάμιζαν υπερήφανοι κατά την ώραν της τρικυμίας. Κάποτε αι φαίεραλ κακοκαιρίαι και άνεμοζάλαι, όσαι συμβαίνουσιν εις τας βορεινάς Θαλάσσας, διασκόρπιζαν ή κατεβύ-

θίζαν τα έλαφρά των πλοία· όμως εκείνοι κατεσκευάζαν άλλα και ριψοκίνδυνοι άρριαν πάλιν την πατρίδα των και επροχώρουν εις άγνωστα μέρη. Φαίνεται βέβαιον ότι περί το έτος 1000 μ. Χ. οι Νορβηγοί, οι όποιοι ήσαν εγκατεστημένοι εις την Ισλανδίαν, επεσκέφθησαν τον Νέον Κόσμον και έσύστησαν αποικίας εις μερικά σημεία της ήπειρου. Αυτοί ανέκαλυψαν την Γραιλανδίαν, ή οποια κείται περίπου εις το βορειον μέρος των σημερινών Ήνωμένων Πολιτειών. Θεωρείται όμως επίσης βέβαιον ότι και πρό της εμφανίσεως των Σκανδιναυών εις εκείνας τας χώρας είχαν μεταβή άλλοι μετανάσται από την Γραιλανδίαν, παρακινούμενοι από την ίδιαν επιθυμίαν του άγνωστου και της κατακτήσεως, και ότι αυτοί οι μετανάσται ήσαν Χριστιανοί.

Όταν εφθασαν οι Νορβηγοί κατά το έτος 1000 εις την Νέαν Σκωτίαν και εις τα πλησιόχωρα μέρη, εύρον έχρη άναμφισβήτητα της Χριστιανικής θρησκείας.

Και τοιουτοτρόπως ή γηραιά Ευρώπη εξηκολούθη από τους παλαιούς και απομεικρυμένους χρόνους να στέλλη τα τέκνα της εις τας βορείους χώρας, χωρίς να φαντάζεται ότι αι χώραι αυτοί αι παγωμέναι είχαν συνύχιαν, ή οποια εξεστρέφεται εις την ζώνην των πλέον θερμών κλιμάτων.

Η δύναμις ή διαχυτική, ή εξουσιαστική, ή οποια εινε ιδιαίτερον χάρισμα της λευκής φυλής, εδυνάμωνε κρυφίως, άνάμυσσιν εις το σκοτος και εις την άναστάσειν του Μεσαίωνα.

Άλλά με αυτό δεν όλιγοστύει ή δόξα του Κολόμβου. Όσον και έν ήτο μέγας ναύς, γράφει εις συγγραφούς, δεν ήμπόρει να υποθέσθ ότι υπήρχε σχέσις μεταξύ της Γραιλαντίας και των χωρών, όσας αυτός άνειρεύετο ν' ανακαλύψη. Ο σκοπός του ήτον άρισμένος. Ήθελε να φθάσθ εις το Γουινάγκον, την σημερινήν Γαπωνίαν, και τοιουτοτρόπως ελαθίσθη διπλά, πρώτον διότι δεν έπίστευεν ότι ήτο δυνατόν να εκτεινώνται πλέον κάτω αι χώραι του Περου, και δεύτερον διότι ενόμιζεν ότι εφθασεν εις τα ανατολικά παράλια της Ασίας. Όμως πρέπει να σημειώσωμεν ότι εις αυτό το ίδιον λάθος έπεσαν μαζί με τον Κολόμβον και όλοι οι σοφοί, όσαι ήσαν σύγχρονοι του.

Οι άρχαιοι σιγά σιγά και όλίγον κατ' όλίγον προχωρούσιντες περισσότερον από τα προηγούμενα ταξίδια των προκατόχων των, κατώρθωσαν να γνωρίσουν το μεγαλύτερον μέρος της παλαιάς ήπειρου.

Εξ εναντίας όλιως διόλου διαφορετικόν παρουσιάζεται το έργον του Κολόμβου εις τον εξετέλουντα τα πράγματα. Νομίζει κανείς ότι χωρίς εις αυτόν μια όλόκληρος ήπειρος νέκ και άπέραντος ίπρόβαλεν αίτησίως από τα βάθη της Θαλάσσης.

Ο μέγας Ιταλός εινε μια από τας πλέον πρωτινάς μορφάς της παγκοσμίου ιστορίας, όπως δ' έπραξαν όλοι οι γνήσιοι και αληθινά μεγάλοι άνδρες, εφθασεν εις την δόξαν από την εύθειαν όδόν και με το μέτωπον ύψηλά.

Η ανθρωπότης, άν και όλίγον άργά, ήρχισε τώρα να διακρίνη ποιοι είναι οι αληθινοί αυτής εύεργέται, και κατεδίκασεν όχι όλίγους από τους πρότερον θεωρουμένους ήρωας, τους κηλιδωμένους από αιμα, τους όποιους ή άμάθεια και ή άνοησία είχαν άνυψώσει.

Ή άν κρίνωμεν τους ανθρώπους από το μέγαλειον της ψυχής των και από τον ύψηλόν σκοπόν, τον όποιον επεδίωξαν, ο Χριστόφορος Κολόμβος πρέπει να κατέχη εις την ιστορίαν θέσιν άνυπέρβλητον.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΤΑ ΠΕΡΙΤΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

Ο διάσημος Ιατρός και έταίρος του Ίνστιτούτου Πικατέρ Μετονικώφ άνέγνωσεν εσχάτως εις το Φιλοσοφικόν Ίνστιτούτον του Μάντχαστερ περιεργότατον ύπόμνημα περί της άχρηστίας του στομάχου και άλλων εργάνων της πέψεως.

Αρετηρία του ύπομνήματος του Μετονικώφ εινε το μικρόδιον, όπερ παίζει πρόσωπον τόσον σημαντικόν και έλεύθριον συνάμα εν τη όλη οικονομία του εργκνισμού ήμίν. Το παρτίτον τουτο του ανθρωπίου εργκνισμού εισάγεται εύθύς εξ αρχής έξωθεν. Το άρτεγέννητον βρέφος εύθύς μετά τον τοκετόν υπ' εύθενός κατοικείται μικροβίου. Εύθύς όμως από των πρώτων ώριών του βίου το δέρμα και αι βλεννογόνοι μεμβράναι πληρούνται τοιούτων, μετά τινας δε ημέρας πλήθος μικροβίων εινε διαδεδομένων εν όλου του σώματος. Τα σπέρματα αυτών προέρχονται εκ του άέρος και του ύδατος, όπερ χρησιμοποιεί εις πλύσιν του νεογνού.

Το θέρος τα μικρόδια αναπτύσσονται ταχύτερον ή τον χειμώνα. Κατά γενικόν κανόνα έμφανίζονται την δεκάτην πέμπτην ή δεκάτην έκτην ώραν μετά τον τοκετόν. Αι βλεννογόνοι μεμβράναι, πάντοτε ύγραί και κεκαλυμμέναι υπό ουσίων λίαν θρεπτικών διά τα μικρόδια προσβάλλονται ταχύτερον.

Και οι μόν οφθαλμοί προστατεύονται όλίγον υπό των βλεφάρων, έντα μόνον επί των παρειών παρασύρουσι τα ύπό των χειρών και του άέρος προσαγόμενα μικρόδια. Άλλά οι βλεννογόνοι ύμένες της ρινός και του στόματος άταλώς προφυλασσόμενοι άφίνουσιν έλευθέραν την είσοδον εις τα βακτήρια, έντα εισχωρούσι διά της όδοϋ ταύτης εις το έσωτερικόν των οργάνων και έδίως εις τον στόμαχον, εις τα έντερα και εις την αναπνευστικήν συσκευήν. Όλα ταύτα τα όργανα φιλοξενούσι ταχτικώς άναριθμητά μικρόδια (60—70) διαφόρων ειδών.

Εξ όλων όμως των μερών του ανθρωπίου σώματος το μάλλον αφθόνως υπό μικροβίων κατοικού-

μενον όργανον εινε το παχύ έντερον. Υπάρχουσιν εκεί τεσσαράκοντα είδη μικροβίων, των όποιων την πλειονοψηφίαν αποτελούσι βακτήρια. Και εις το όργανον τουτο τα μικρόδια εισβάλλουσι μετά τον τοκετόν. Όταν δε το παιδίον απογαλακτισθ, ο άριθμός αυτών αυξάνει τεραστίως.

Ο Ιατρός Μετονικώφ δεν παραδέχεται την γνώμη πολλών Ιατρών, καθ' ήν υπάρχουν μικρόδια εκπληρούντα έργον αφέλιμον εν τω οργανισμώ. Θα ήρώτα τις όμως διατί κατά την θεωρίαν της κατ' επιλογήν εξέλιξεως του Δαρβίνου τα βλαβερά μικρόδια δεν άπεμακρύνθησαν από του οργανισμού;

Ο Μετονικώφ δίδει εις τουτο περίεργον έρημνεϊαν, ήτις και άποτελεί όγμα νεωτερισμού εν τη βιολογική επιστήμη. Κατά την θεωρίαν αυτού τα πλείστα των οργάνων, έντα παρέχουσιν άσυλον εις την μικροβιακήν χλωρίδα— τοιαύτην δίδει όνομασίαν εις τα ποικίλα γένη των μικροσκοπικών τουτων οργανικών όντων— εινε αυτά καθ' έαυτά άνωφελή άν μη βλαβερά εις την ύγειαν και την ζωήν καθόλου. Κατά τον Μετονικώφ ο στόμαχος εινε άπλοον οφουλάκιον εν τω οργανισμώ, όπερ δύναται και να λείψη άνευ σπουδαίας άνωμαλίας εν τη όλη οικονομία του βίου. Απ' εναντίας γίνεται πρόξενος μεγάλης βλάβης, διότι εινε μια των μεγάλων φωλεών των μικροβίων, έντα καιροφυλακτούσι την πρώτην εύνοϊκήν δι' αυτά εύκαιρίαν, όπως εκτελέσωσι το θανατηφόρον έργον των.

Άλλά και το παχύ έντερον εινε άνωφελές διά την πέψιν. Κατέχει πολύν χυρόν και δίδει άφορμήν εις πλείστας ενοχλητικας και σοβαράς παθήσεις. Και το παχύ λοιπόν έντερον εινε όργανον όλως περιττόν και άνωφελές. Τα όργανα ταύτα, ο στόμαχος και το έντερον υπάρχουν μόνον διότι σήζονται εισέτι κατά την εξέλιξιν εκ της κλίμακος, εκ της οποίας κατά την δαρβίνειον θεωρίαν έμορφώθη ο άνθρωπος. Βεβαίως άν ή θεωρία αυτή εινε αληθής, θα έλλοη καιρός καθ' όν και τα όργανα ταύτα θα λείψωσιν, ως τόσα άλλα, όπως έτι μάλλον τελειοποιηθής ο οργανισμός του ανθρώπου. Άλλά τί ποιητέον μέχρι της εποχής εκείνης; Αφού ο στόμαχος και το έντερον, έντα περιττά, εινε και επιβλαβή εις τον οργανισμόν, ως εγγυλεοντα τον μέγαν κίνδυνον των μικροβίων, πρέπει ν' αφαιρεθώσι. Τα επιβάλλει ού μόνον ή βακτηριδιολογία, αλλά και ή λογική, διότι πάν το περιττόν αποβαίνει και επιβλαβές.

Και εις απόδειξιν του δυνατού της αποκοπής των οργάνων τουτων ο Μετονικώφ παραθέτει διαφόρους περιπτώσεις ανθρώπων, ότινες έζησαν άνευ στομάχου και παχέος έντερου. Δεν άρκεϊται δε εις την αφαιρεσιν των δύο τουτων οργάνων, αλλά και του λεπτού έντέρου ζητεί να περιορίσθ το μήκος. Ίσχυρίζεται, ότι εινε μόν το όργανον τουτο άπαραίτητον, αλλά θα έξήρκει άν ήτο πολυ βραχύτερον. Το λεπτόν έντερον του ανθρώπου έχει μήκος 6—7 μέτρων. Ο Μετονικώφ άρκεϊται μόνον εις 2 μέτρα και έννοεί ν' αποκόψθ τα άλλα 4—5.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Λογαριασμός Ιατροῦ.

Ὁ μεγαλύτερος λογαριασμός, τὸν ὁποῖον παρυσίασέ ποτε ἰατρός, εἶνε βεβαίως ὁ τοῦ ἰατροῦ Πράουνηγ τῆς Φιλαδέλφειας. Οὗτος ἐζήτησε παρὰ τῶν κληρονόμων ἐνὸς γερουσιαστοῦ «διὰ τὰς φροντίδας αὐτοῦ παρέσχεν εἰς τὸν μακαρίτην κατὰ τὴν τελευταίαν ἀσθένειάν του» 190 χιλιάδας δολάρια, δηλαδή 1 1/2 ἑκατομμύριον δραχμῶν!

Ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου.

Κατὰ τὴν ἄραν ταύτην τῶν ἡλιακῶν καυμάτων ἐπίκαιρος εἶνε ὁ ὑπολογισμὸς τῆς ἐπὶ τοῦ ἡλίου ὑπαρχούσης θερμότητος. Ὑπελογίσθη λοιπὸν ὅτι ἡ ἐτήσιος ἐκ τοῦ ἡλίου εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐκπεμπομένη θερμότης δύναται νὰ τῆξῃ στρώμα πάγου 30 μ. περικαλύπτοντος ὀλόκληρον τὴν γῆν. Πρὸς τῆξιν τοιοῦτου ἔργου διὰ τῶν ἡμετέρων θερμαντικῶν μέσων θ' ἀπητείτο νὰ καῶσι 400 τρισσκατομμύρια χιλιγράμμων γαιάνθρακος. Ἀλλ' ἡ γῆ δέχεται μόνον τὸ 1/2000 τοῦ ἑκατομμυριοστού τῆς ὅλης πρὸς τὸ ἄπειρον μεταδιδόμενης ἡλιακῆς θερμότητος. Ὁ βαθμὸς λοιπὸν τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου δεόν νὰ παρασταθῇ δι' ἑκατοντάδιον χιλιάδων καὶ ἑκατομμυρίων ἴσως, ὑπερτερῶν δὲ πᾶν ὅ,τι δυνάμεθα νὰ φαντασώμεν. Εἰς τοιαύτην θερμοκρασίαν ἅπαντα τὰ γινώστα σήματα ἐξαερῶνται. Καίτοι δὲ ὁ ἥλιος ἀποβάλλει διὰ τοῦ χρόνου μέρος τῆς θερμότητός του, αὕτη δύναται νὰ διατηρηθῇ εἰσέτι ἐπὶ μυριάδας ἑκατομμυρίων ἐτῶν, διότι ἄλλως τε ἡ προϊούσα αὐτοῦ συμπύκνωσις προκαλεῖ νέαν θερμότητα. Ὑπελογίσθη ὅτι ἐλάττωσις τῆς διαμέτρου τοῦ ἡλίου κατὰ 1/1000 θὰ ἤρκει εἰς τὸ νὰ διατηρηθῇ τὴν ἐνεστώσαν ἀκτινοβολίαν του ἐπὶ 21,000 ἐτῶν. Ὁ διάσημος Χέλμχολτς, ὅστις ἐξετέλεσε τοὺς ὑπολογισμοὺς τούτους, φρονεῖ ὅτι ἡ ἐν τῇ ἡλιακῇ συστάματι ἐνυπάρχουσα εἰσέτι μηχανικὴ δύναμις, ἂν μετετρέπετο εἰς θερμότητα, θὰ ἤρκει ὅπως ἀνωψώσῃ κατὰ 28,000,000 βιβλίων (ἑκατονταβιβλίμου) ἔργον ὕδατος ἴσον πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου καὶ ὀλίον τῶν πλανητῶν ὀμοῦ λαμβανόμενων, ἡ θερμότης δὲ αὕτη εἶναι 3500 φορές μεγαλύτερα ἐκείνης, ἥτις θὰ παρήγαγε ἐκ τῆς καύσεως ὄλου τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, ἂν ἀπετελεῖτο ἐξ ἐνὸς ἔργου καθαροῦ λιθάνθρακος.

Ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ 19ου αἰῶνος.

Ἀμερικανικὴ ἐφημερίς συνοψίζει ὡς ἑξῆς τὸ ἔργον τοῦ 19ου αἰῶνος. Ὁ 19ος αἰὼν παρέλαβε παρὰ τῶν προκατόχων του τὸν ἵππον καὶ κληροδοτεῖ εἰς τοὺς ἐπερχομένους αἰῶνας τὸ ποδήλατον, τὴν ἀτμάμαξαν καὶ τὴν αὐτοκίνητον ἀμαξάν. Εἴβρε τὰ γήνεα πτερὰ καὶ παραδίδει τὴν γραφομηχανήν. Παρέλαβε τὸ ἄπλοον δρέπανον καὶ μεταδίδει τὴν θεριστικὴν μηχανήν. Εἴβρε τὴν χειροκίνητον τυπογραφικὴν μηχανήν καὶ παραδίδει τὰ περιστροφικὰ ταχυτυπώτρια. Ἐκλήρονόμησε τὴν πυρίτιδα καὶ κληροδοτεῖ τὰς φοβερωτέρας ἐκρηκτικὰς ὕλας. Εἴβρε τὸ κηρίον καὶ παραδίδει τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς. Εἴβρε τὸ ἱστιοφόρον

καὶ παραδίδει τὸ ἀτμόπλοιον. Ἀπὸ τοῦ διὰ συρμάτων τοῦ τηλεγράφου μᾶς παραδίδει τὸ τηλεφῶνον καὶ τὸν νέον σύρματος τηλεγράφον. Ἀπὸ τῆς ἀπλής ξυλογραφίας καὶ χαλκογραφίας μᾶς δίδει τὴν φωτογραφίαν καὶ τὴν χρωμοφωτογραφίαν. Εἴβρε τὸν συνήθη «ἀρχαίειον» καὶ μᾶς παραδίδει τὰς μεγάλας ὑφαντικὰς μηχανάς.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν.

Κατὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν ἐν Γαλλίᾳ ἀπογραφὴν τὴν 24 Μαρτίου 1901, ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 38.600.000, παρουσιάζει δὲ ἐλάττωσιν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας, ἐξαιρουμένων ἐκείνων ὅπου ὑπάρχουν μεγάλα πόλεις. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Γαλλίαν ὅλα τὰ λοιπὰ μεγάλα κράτη τῆς Εὐρώπης βάλινουσι πρὸς αὐξήσιν. (Ὅτι κατὰ τὸν συγκριτικὸν πίνακα, ὃν δημοσιεύει γαλλικὸν περιοδικόν, κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ ἐγένετο ὡς ἑξῆς :

	Κατὰ τὸ 1850	Κατὰ τὸ 1900
Γαλλία	35.260.000	38.600.000
Μεγ. Βρετανία	27.360.000	41.185.000
Γερμανία	35.397.000	56.315.000
Ἀυστροουγγαρία	30.727.000	35.107.000
Ρωσία	66.714.000	128.896.000
Ἰταλία	23.617.000	32.150.000

Ὅθεν παρουσιάζουσιν αὐξήσιν :

Γαλλία	3.340.000
Μεγ. Βρετανία	14.115.000
Γερμανία	20.918.000
Ἀυστροουγγαρία	14.380.000
Ρωσία	62.183.000
Ἰταλία	8.533.000

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Κεντρίματα ἐντόμων.

Τὸ ἔλας εἶνε ἐξαιρετὸν φάρμακον κατὰ τοῦ κεντρίματος τῶν μελισσῶν καὶ τῶν σφηκῶν. Ἐν κεντρίματι μέρος τρέβετε μὲ νερὸν, ἐντὸς τοῦ ἡορίου διελύσατε ἄλας. Ὁ πόνος καὶ ἡ φλόγισις παρέρχονται ἀμέσως, ἂν ἐγείνηται ἐγκαιρὸς χρῆσις τοῦ ἄλατος.

Τὰ νωπὰ αὐγιά.

Τὰ νωπὰ αὐγιά γινώσκονται κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: ἐγγύσατε μίαν ἀρανὸν αὐτῶν διὰ τῆς γλώσσης, καὶ ἂν σὰς φανῇ τὸ αὐγὸν ψυχρὸν, εἶνε νωπὸν. Τὰ νωπὰ αὐγιά εἶνε μᾶλλον διαρκηρὰ εἰς τὸ μέσον, τὰ μὴ νωπὰ εἰς τὸ ἄκρον.

Κυλλισμὸς ῥιζῶν.

Αἱ ριζαὶ καθαρίζονται ἐπιτερικῶς διὰ τοῦ ἑξῆς ἀπλουστάτου τρόπου: λαμβάνετε τεμάχια μικρὰ ἀπὸ τῶν γινωστῶν πρῶτον χάρτην περιτυλίγματος καὶ τὰ βρέχετε μὲ σαπωνιάδαν. Κατόπιν τὰ ρίπτετε ἐντὸς τῆς ριζῆς, προσθέτετε θερμὸν νερὸν καὶ ἀνακινεῖτε τὴν ριζάν. Μόνον ἂν ἡ ριζὴ περιεῖχεν ἔλαιον δὲν καθαρίζεται.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

[Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν Σπέησερ].

Ἐπάρχει ἀναγκαιῶς σχέσις μεταξὺ τῶν διαδεγμένων ἀλλήλα παιδαγωγικῶν συστημάτων καὶ τῶν διαδοχικῶν κοινωνικῶν καταστάσεων, μεθ' ὧν ἐκάστοτε συνυπῆρξαν. Πάντες οἱ θεσμοὶ ἐκάστης ἐποχῆς, οἰονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, ὡς ἀπορρέοντες ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕψους πνεύματος ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους συγγενείαν τινα. Καθ' ὃν χρόνον οἱ ἄνθρωποι ἐδέχοντο τὸ σύμβολον τῆς πίστεως των, ἀπλῶς ὡς παρεῖχτο καὶ ἠρμηνεύετο εἰς αὐτοὺς, ἀπὸ τοῦ πτόματος ἀλαθῆτος αὐθεντίας, μὴ ἀξιούσης περαιτέρω νὰ ἐξηγηθῇ αὐτό, φυσικῶς καὶ ἡ διδασκαλία τῶν παιδῶν ἦτο καθαρῶς δογματικὴ. Ὅτι ἐξέλιμα τῆς Ἰουδαίας ἦτο τὸ «Πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα», εὐλόγως τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἶνε καὶ τὸ ἐξέλιμα τῆς Σχολῆς. Ἀλλὰ σήμερον, ὅποτε διὰ τοῦ πρυνεοτατισμοῦ ἀπεκτῆθη ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως ἐξετάσεως καὶ τῆς ἀβιάστου ὑπὸ τοῦ λογικοῦ ἡμῶν ἀπαγωγῆς, ἐπόμενον ἦτο καὶ ἡ τῆ νεότητι παρεχόμενη παιδεία νὰ λάβῃ τὴν μορφήν ἐκθέσεως ἀποτεινομένης εἰς τὴν κρίσιν τῆς διανοίας αὐτῆς. Καθ' ὃν χρόνον ἐκράτει ὁ πολιτικὸς δεσποτισμὸς, σκληρὸς εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, κυβερνῶν διὰ τοῦ τρομοῦ, τιμωρῶν διὰ θανάτου καὶ τὰ ἐλάχιστα τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἀδυσώπητος ἐν τῇ κατὰ τῶν στασιαστῶν ἐκδικήσει, ἐμορφώθη παραλλήλως καὶ ἀκαδημαϊκὴ τις κυριότης σκληρὰ ὡς ἐκείνος, πλουσία εἰς αὐστηρὰς διαταγὰς καὶ ἀφειδῆς κολάσεων καὶ διὰ τὰς ἐλαφροτάτας παραβάσεις τῶν δογμάτων αὐτῆς, ὑποβασταζομένη διὰ τῆς βλάβου, τῆς μάλιστα καὶ τῆς ἐρκτηῆς. Ἀλλ' ἐπαυξήθησις τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἡπιωτέρων καταστάσεων τῶν ποινικῶν νόμων, ἐπῆλθε συγχρόνως καὶ πρόοδος τις πρὸς ἀγωγήν ἤττων καταθλιπτικὴν. Ὁ μαθητὴς δὲν συγκρατεῖται πλέον ὅπως ἄλλοτε διὰ τῶν αἰωνίων ἀπαγορεύσεων, ἀντὶ δὲ τῶν αὐστηρῶν ποινῶν μεταχειρίζονται ἄλλα σωφρονιστικὰ μέσα. Κατὰ τοὺς ἀσκητικὸς ἐκείνους χρόνους, καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι ἔχοντες ὡς ἀρχὴν τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καταπόνησιν ἐπίστευον ὅτι ὅσα μᾶλλον ἀπρηνοῦντο τὰς ἀπολαύσεις, κατὰ τοσοῦτον προσηγγίζον εἰς τὴν τελειότητα, ἐμελλεν ἀναγκαιῶς νὰ θεωρῆται ὡς ἀρίστη ἀγωγή ἐκείνη, ἥτις κατέπειγε πάσας τὰς ὀρέξεις τοῦ παιδὸς καὶ κατέστειλε συντόμως πάσαν ἀφτενέργειαν αὐτοῦ

διὰ τῶν στερεοτύπων τούτων λέξεων: «Δὲν πρέπει νὰ κάμῃς τοῦτο». Ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν, ὅποτε τέλος ἡ εὐτυχία ἐθεωρήθη ὡς νόμιμος σκοπός, φροντίς δὲ λαμβάνεται, ὅπως ἐλαττωθῶσιν αἱ ἐργασίμοι ὥραι καὶ εὐάριστοι ἀναψυχαὶ χορηγηθῶσιν εἰς τὸν λαόν, γονεῖς καὶ διδάσκαλοι ἀνανήψαντες ἤρχισαν νὰ ἐνοῶσιν ὅτι αἱ πλείστα τῶν ὀρέξεων τοῦ παιδὸς δύναται ἀφόβως νὰ τύχωσιν ἱκανοποιήσεως, αἱ δὲ παιδία αὐτοῦ ἐνθαρρύνσεως, καὶ ὅτι αἱ φυσικαὶ κλίσεις τοῦ ἐν μορφῶσει διατελοῦντος πνεύματος δὲν εἶνε τόσοσιν σατανικαί, ὅσον νομίζονται. Ὁ αἰὼν, καθ' ὃν ἐπίστευον ὅτι πᾶν εἶδος βιομηχανίας ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃται εἰς σύστημά τι κανονισμῶν προστατευτικῶν καὶ ἀπαγορευτικῶν, ὅτι ἡ ποιότης καὶ ἡ τιμὴ τῶν πρώτων ὕλων καὶ τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἔπρεπε νὰ ὀρίζεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, ὁ αἰὼν οὗτος ὤφειλε νὰ περιθάλη τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ παιδὸς πρέπει νὰ κανονίζεται κατὰ τὸν ἀρέσκοντα τῷ διδασκάλῳ τρόπον, ὅτι ἡ δύναμις μεταβιβάζεται εἰς αὐτὸ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ὅστις ρίπτει εἰς αὐτὸ ὡς εἰς δοχεῖον ἀδρανῆς τὰς γνώσεις καὶ ἀνεγείρει οἰκοδόμημα κατὰ τὴν ἐαυτοῦ βούλησιν. Ἀλλὰ σήμερον, ὅτε ἤρχισαμεν νὰ ἐννοῶμεν ὅτι τὰ πράγματα φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς πολὺ μᾶλλον ἢ ὅσον νομίζεται τὸν κανόνα καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν, ὅτι ἡ ἐργασία, τὸ ἐμπόριον, ἡ γεωργία, ἡ ναυτιλία προάγονται κάλλιον, ἂν δὲν δεσμεύονται ὑπὸ κανονισμῶν, ὅτι πᾶν πολίτευμα, ἵνα καρποφορῇ, πρέπει νὰ προκύπτῃ ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς κοινωνίας, οὐχὶ δὲ νὰ ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὴν ἐξωθεν, ἤρχισαμεν συνάμα νὰ ἐννοῶμεν ὅτι ὑπάρχει πορεία τις φυσικὴ καὶ ἐν τῇ πνευματικῇ ἀνελιξει, ἣν ἀνακόπτοντες ἐπιφέρομεν οὐχὶ μικρὰς βλάβας, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπαγάγωμεν τὸ ἐν μορφῶσει διατελοῦν πνεῦμα εἰς τὰς τεχνητὰς ἡμῶν μορφὰς, καὶ ὅτι καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἡ ψυχολογία ἀπεκάλυψεν εἰς ἡμᾶς, ὑπάρχει νόμος τις ἀναφορᾶς μεταξὺ ζητησεως καὶ προσφορᾶς, πρὸς ὃν ὀφειλομεν νὰ συμμορφώμεθα, ἂν θέλωμεν νὰ ἀποφεύγωμεν τὸ κακόν. Διὰ τοῦ ἀπολύτου αὐτοῦ δογματισμοῦ, τῆς ἀπηνόου πειθαρχίας, τῶν πολυπληθῶν ἀπαγορεύσεων, τοῦ ἀσκητισμοῦ, τῆς πίστεως εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἀποφάσεις τὸ ἀρχαῖον παιδευτικὸν σύστημα ἐμαρτύρει τὴν συγγενείαν του πρὸς τὸ σύγχρονον κοινωνικὸν σύστημα, ὡς ἀκριβῶς τὸ ὅλως διάφορον νεώτερον παιδευτικὸν σύστημα ἀντιστοιχεῖ εἰς τοὺς ἐλευθερωτέρους ἡμῶν θεσμοὺς ὀρησκευτικὸς καὶ πολιτικὸς.

Παρομοία τις σχέσεις παρατηρητέα και ἐν τῇ τροπῇ, καθ' ὃν αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ ἐτελέσθησαν καὶ ἐπήνεγκον τὴν νέαν τροπὴν τῶν ἰδεῶν. Πρὸ τινων αἰώνων ἐπεκράτει καθολικὴ ὁμοφωνία προκειμένου περὶ Ὀρησκείας, πολιτείας, ἀγωγῆς. Πάντες ἦσαν Παπικοί, Μοναρχικοί, Ἀριστοτελικοί. Μία καὶ ἡ αὐτὴ αἰτία ἀνέτρεψε τὴν ὁμοφωνίαν ταύτην καὶ ἐν τῇ Ὀρησκείᾳ καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ ἀγωγῇ ἀντικαταστήσασα αὐτήν διὰ διαφορᾶς δοξασιῶν συνεχῶς ἐπαυξανόμενης. Ἡ αὐτὴ ῥοπή πρὸς ἐλευθέραν ἀτομικὴν γνώμην, ἥτις, ἀφοῦ συνετέλεσεν εἰς τὸ μέγα προτεσταντικὸν κίνημα, παρήγαγε καὶ παράγει πολυπληθεῖς αἱρέσεις, ἥτις ἐγέννησε τὰς πολιτικὰς φατρίας καὶ ἐκ τῶν δύο ἄλλοτε ἀντιμαχομένων μερίδων ἐξάγει καθ' ἑκάστην νέας, ἥτις ἤγειρε τὴν μεγάλην Βασιλικὴν ἐπανάστασιν κατὰ τῆς σχολῆς καὶ ἐκυφόρησε πάντα τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα, ἅτινα ἀνεφάνησαν ἕκτοτε ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ αὐτὴ ῥοπή διήρπασε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐν τῇ ζητήματι τῆς ἀγωγῆς καὶ ἐπολλαπλασίασε τὰς μεθόδους. Αἱ πρόσδοι αὐταὶ ἐξωτερικαὶ ἀκολουθίαι τῆς αὐτῆς ἐσωτερικῆς μεταβολῆς ἐπῆλθον ἀνγκυαίως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ταυτοχρόνως. Ἡ πτώσις τῆς παπικῆς, βασιλικῆς καὶ παιδαγωγικῆς δεσποτίας εἶνε κατ' οὐσίαν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ φαινόμενον.

Ἐνῶς δὲ πολλοὶ ἀθύμως βλέπουσι τὴν ἐπιγενομένην ποικιλίαν ἐν τοῖς παιδαγωγικοῖς συστήμασιν, ὁ ἐλευθερόδοξος παρατηρητὴς διαβλέπει ἐν τῇ ποικιλίᾳ ταύτῃ μέσον, δι' οὗ ποτε θὰ ἰδρῶθῃ σύστημα ἀγωγῆς λογικόν. «Ὅ,τι καὶ ἂν εἴπῃ τις περὶ τῶν ἐν τῇ θεολογίᾳ διαφοριῶν, εἶνε βέβαιον ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ παιδαγωγικοῦ ἐδάφους διαμάχαι διευκολύνουσι τὴν ἐρευναν τοῦ ζητουμένου διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῆς ἐργασίας. Ἐὰν κατείχομεν ἤδη τὴν ἀληθῆ μεθόδον, ἀναμφιβόλως πᾶσα διάστασις θὰ ἦτο ἐπιβλαβής· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ εὔρεσις αὐτῆς ἀπέκειται εἰσέτι εἰς τὸ μέλλον, αἱ κατὰ πολλὰς καὶ διαφορᾶς διευθύνσεις ἐλευθεραὶ ἐκζητήσεις εἶνε τὸ ἀριστον μέσον πρὸς τὸν σκοπὸν ταῦτον. Ἐκαστος ἔχει τὴν ἰδίαν γνώμην στήριζομένην πιθανῶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπὶ τῶν πραγμάτων· ἕκαστος πλήρης ζήλου ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐργάζεται ἀκαμάτως, ἵνα ἀποδείξῃ τὴν ὀρθότητά καὶ καταστήσῃ γνωστὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν· ἕκαστος ἐπικρίνει μετὰ παρησίας τοὺς ἄλλους. Ἐντεῦθεν δὲ διὰ τοῦ παλυμεροῦς τῶν δυνάμεων εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπέλθῃ πρόσδος τις ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ὅ,τι ἕκαστος θὰ ἐξεύρῃ ἀληθές, ἐπιτήδειον ν' ἀποτελέσῃ μέρος τῆς προτύπου μεθόδου, διὰ τῆς δημοσιεύσεως καὶ τῆς πείρας θ' ἀναγνωρισθῇ ἐπὶ τέλος παρά πάντων· διὰ τῶν αὐτῶν δὲ μέσων καὶ πᾶσα πλάνη θ' ἀπορριφθῇ. Οὕτω διὰ τῆς συνεχῆς ἐπιπροσθέ-

σεως τῶν ἀληθῶν πορισμάτων καὶ τῆς ἀποκρούσεως τῶν πλανῶν θὰ μορφωθῇ σὺν τῇ χρόνῳ ἄριστόν τι σύστημα ἀληθῶν διδασμάτων. Ἐκ τῶν τριῶν καταστάσεων, καθ' ἃς ἡ γνώμη ἐμφανίζεται, τῆς ὁμοφωνίας τῶν ἀμαθῶν, τῆς διαφορίας τῶν ἐκζητούντων καὶ τῆς ὁμοφωνίας τῶν σοφῶν, προδήλως ἡ τρίτη παράγεται ἐκ τῆς δευτέρας. Οἰαδήποτε λοιπὸν καὶ ἂν εἶνε ἡ ἀνησυχία καὶ δυσθυμία ἡμῶν διὰ τὴν ἐν τῇ παρόντι σύγκρουσιν τῶν παιδευτικῶν συστημάτων, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι διερχόμεθα μεταβατικὴν περίοδον, ἐξ ἧς θὰ προκύψῃ τὸ ἀγαθόν.

Σὺν τῇ ἐλπίδι ταύτῃ δυνάμεθα νῦν νὰ ὠφελώμεθα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε προσδωρῶν ἡμῶν. Μετὰ πενήτηντα ἔτη συζητήσεων, δοκιμῶν καὶ παραβολῆς ἀποτελεσμάτων ἐχωρήσαμεν βήματά τινα πρὸς τὸν σκοπὸν. Τινὰς τῶν ἀρχαίων μεθόδων περιέπεσαν εἰς ἀχρησίαν, ἄλλαι δὲ νεώτεραι ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν, καὶ ἄλλων πολλῶν ἀναμίνεται ὁσημέραι ἡ ἐγκατάλειψις ἢ ἡ ἀποδοχή. Ἔβλεπε δὲ πιθανόν ὅτι συμπεριλαμβανόντες τὰς μεταβολὰς ταύτας θ' ἀνεύρωμεν ἐν αὐταῖς ὁμοίους χαρακτήρας καὶ κοινὴν τινα τάσιν, καὶ αὐταῖς ἡ πείρα θὰ παρήσῃ εἰς ἡμᾶς τὸν μέτρον καὶ θὰ ὑποδείξῃ τὰ μέσα, δι' ὧν θὰ χωρήσωμεν εἰς νέας βελτιώσεις. Πρὶν λοιπὸν ἐσθλήσωμεν εἰς σπουδαιότεραν ἐρευναν, ρίψωμεν ὡς ἐκ προοιμίου βλέμμα ἐπὶ τὰς κυριωτέρας διαφορὰς, αἰτινὰς διακρίνουσι τὴν ἀρχαιότεραν ἀπὸ τῆς νεωτέρας ἀγωγῆς.

«Ὅταν οἱ ἀνθρώποι ἀποβάλλωσι πλάνην τινὰ, συμβαίνει συνήθως νὰ περιπέτωσιν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὴν ἐναντίαν πλάνην. Οὕτω μετὰ σειρὰν αἰώνων, καθ' οὓς ἡ ἀνάπτυξις τοῦ σώματος ἦτο τὸ μόνον ἀντικείμενον τῆς ἀγωγῆς, ἠκολούθησεν ἄλλη σειρά αἰώνων, καθ' οὓς ἡ θεραπεία τοῦ πνεύματος ἀπέβη τὸ κύριον μέλημα αὐτῆς. Ὅτε ἰδωκαν εἰς τὰς χεῖρας διετῶν ἢ τριετῶν παιδίων βιβλία καὶ ἰδοῦσάντων ὅτι τὸ ἀναγκαϊότατον πρᾶγμα ἦτο ἡ μάθησις. Ἐξ ἦτο ἐπόμενον, μετὰ τοιαύτην ἀντιῆρασιν ἐγένετο νέον βῆμα διὰ τοῦ συνδυασμοῦ ἀμφότερων τῶν ἀντιθέτων γνωμῶν, καὶ κατεπέσθη ἐπὶ τέλος ὅτι τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα πρέπει νὰ τύχωσι τῆς αὐτῆς μερίμενης, καὶ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ὑπόστασις πρέπει ν' ἀναπτύσσῃται καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη. Οὕτω κατεστάθη ὁ πολὺς πρὸς πρόωρον πνευματικὴν ἀνάπτυξιν ζήλος, διότι κατενοήθη ὅτι πρῶτιστον ἐρῶδιον διὰ τὴν ἐν τῇ βίῳ εὐδοκίμησιν τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ στερεὰ σύστασις τοῦ ζωῶντος αὐτοῦ μέρους, ὅτι καὶ ἡ κάλλιστα διαρργανωμένος ἐγκέφαλος εἰς οὐδὲν θὰ χρησιμεύσῃ αὐτῷ, ἐὰν μὴ κατέχῃ ἰκανὴν βώμην ζωικὴν, ἵνα θέσῃ αὐτὸν εἰς ἐνέργειαν. Ἡ ἐπιδίωξις τοῦ ἐνὸς ἀνευ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἑτέρου λογίζεται σήμερον ὡς καιρία, ἢ ἡ διάψευσις τῶν εἰς

τὰ πρόωρα ὑπερτροφόμενα πνεύματα στήριχθαι εἰς ἐλπίδων καθ' ἑκάστην ἐπιμαρτυρεῖ. Ἐντεῦθεν κατανοεῖται ἡ σοφία τοῦ λογίου, καθ' ὃ μίαν τῶν πρῶτιστων ἀρχῶν τῆς ἀγωγῆς εἶνε τὸ «σφῶς τὸν χρόνον ἀναλίσκειν».

Ἡ ἄλλοτε καθολικῶς διαδεδομένη συνήθεια τοῦ ἀποστηθίζειν ἀποβάλλεται ὡσαύτως ὁσημέραι. Πᾶσαι αἱ ἔγκυροι ἐν τῇ παιδαγωγικῇ νεώτεροι γνώμαι καταδικάζουσιν ὁμοφώνως τὴν ἀρχαίαν μηχανικὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας τῆς ἀναγνώσεως. Ὁ πίναξ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ μανθάνεται συνήθως σήμερον διὰ τῆς ἀναλυτικῆς μεθόδου. Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν γλωσσῶν ἀντὶ τῆς ἄλλοτε ἐν χρῆσει μεθόδου εἰσάγεται νῦν ἄλλη ἀκολουθοῦσα τὴν πορείαν, ἣν αὐτομάτως τὸ παιδίον ἠκολούθει κατὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς μητρικῆς αὐτοῦ γλώσσης. Ἡ περὶ τοῦ διδασκαλείου τοῦ Βαλκίτου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μεθόδων ἐκθεσις ἀναφέρει· «Ἡ διδασκαλία καθ' ὅλην τὴν προπαρασκευαστικὴν περίοδον γίνεται τὸ πλεῖστον προφορικῶς, διασαφηνίζεται δὲ δι' ἐποπτείας ἐκ τῆς φύσεως λαμβανόμενης.» Τὸ σύστημα τοῦ ἀποστηθίζειν, ὡς καὶ πάντα τὰ σύγχρονα αὐτῇ συστήματα, ἀπέδιδε περισσοτέραν τιμὴν εἰς τὸν τύπον καὶ τὸ σύμβολον ἢ εἰς τὰ δι' αὐτῶν ἐκφραζόμενα πράγματα. Ἀρκετὸν θεωρεῖτο νὰ ἐπαναλαμβάνωνται ὁρθῶς αἱ λέξεις, ἀνωφελὲς δὲ καὶ νὰ κατανοῶνται, ὁυσιαζόμενου οὕτω τοῦ πνεύματος εἰς τὸ γράμμα. Ἀλλ' ἀνεγνωρίσθη ἐπὶ τέλος ὅτι καὶ ἐν τῇ σχολείῳ καὶ πανταχοῦ ὅση μᾶλλον προσέχει τις εἰς τὰ σημεῖα, τοσοῦτον ὀλιγώτερον προσέχει εἰς τὰ σημαινόμενα, ἢ ὡς πρὸ πολλοῦ εἶπεν ὁ Montaigne, «Ἡ μηχανικὴ μάθησις δὲν εἶνε μάθησις.»

Μετὰ τῆς συνήθειας ταύτης τοῦ ἀποστηθίζειν ἐγκαταλείπεται βαθμῶδον καὶ ἡ μετ' αὐτῆς συνυπάρχουσα συνήθεια τοῦ διὰ γενικῶν ἀρχῶν διδάσκειν. Ἀπὸ τῶν μερικῶν χωρεῖν εἰς τὰ γενικά, εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς νέας μεθόδου, ἥτις, ὡς παρατηρεῖ ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ἐκθεσις, ἀδιὰ τῆς πείρας ἀπεδείχθη δόκιμος, ἂν καὶ ἀντίκειται ἐκ διαμέτρου πρὸς τὴν συνήθως παραδεδεγμένην, καθ' ἣν προσφέρονται εἰς τὸν μαθητὴν κατὰ πρῶτον οἱ κανόνες.» Ἡ διὰ κανόνων γινομένη διδασκαλία καταδικάζεται σήμερον, ὡς ἀγούσα εἰς ἐμπειρικὴν μόνον γνῶσιν καὶ παρέχουσα τὸ ψιμύθιον μαθήσεως. Ἡ μέθοδος ἡ προσφέρουσα εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ παιδὸς τὸ καθαρόν προῖον τῆς ἐρεύνης, χωρὶς νὰ χειραγωγῆσῃ αὐτὸ διὰ μέσου αὐτῆς τῆς ἐρεύνης, εἶνε ἐκνευρτικὴ καὶ ἄγονος. Αἱ γενικαὶ ἀλήθειαι, ἵνα ἡ χρῆσις αὐτῶν καταστῇ εὐρεία καὶ διαρκής, πρέπει ν' ἀποκτῶνται μετ' ἀγῶνα. «Τὰ εὐκόλως ἀποκτῶμενα καλά, εὐκόλως καὶ ἀπόλλυνται», εἶνε παροιμία δυναμένη νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τῶν γνῶσεων, ὅσον καὶ περὶ τοῦ πλοῦτου. Ἐνῶς οἱ

κανόνες, αἵτινες ἴστανται μεμονωμένοι ἐν τῷ πνεύματι, ἀσύνητοι πρὸς τὰς ἄλλας ὑπαρχούσας ἐν αὐτῷ γνώσεις, ταχέως λησμονοῦνται, αἱ ἀρχαί, ὧν ἐκφρασις εἶνε οἱ κανόνες, ὅταν ἀπαξ ἐνηνοθῶσι, γίνονται κτήμα ἀναφαίρτον τῆς διανοίας. Καὶ ἐνῶς ὁ νέος, οὕτινος ἡ διδασκαλία ἀπετελέσθη διὰ τοῦ ἀτάκτου συστήματος τῶν κανόνων, ἀμηχανεῖ, εὐθύς ὡς ζητήθῃ παρ' αὐτοῦ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν αὐτῶν κανόνων εἰς νέας περιπτώσεις, ὁ κατέχων μεθοδικῶς τὰς ἀρχὰς λύει τὰς νέας περιπτώσεις μεθ' ὄσης εὐκολίας καὶ τὰς γνωστάς. Πνεῦμα μορφωθὲν διὰ τῆς σωρείας τῶν κανόνων διαφέρει πνεύματος συστηματικῶς μορφωθέντος διὰ τῶν ἀρχῶν, ὅσον διαφέρει ὑλικὸν ἀτάκτως ἐρριμμένον ἀπὸ ὑλικοῦ διακοσμηθέντος καὶ ἀπαρτίσαντος πλήρως τι καὶ ἐναρμόνιον ὄλον. Πλεονεκτεῖ δὲ πνεῦμα καλῶς διαμορφωθὲν ὑλικῶς καλῶς διατεταγμένον οὐχὶ μόνον ὡς ἔχον τὰ μέρη αὐτοῦ στενώτερον συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀποτελοῦν ἐνεργὸν παράγοντα ἐκζητήσεων, σκέψεων καὶ ἀνακαλύψεων. Μὴ φανῇ δὲ τοῦτο ἀπλή τις παρομοίωσις· ὁ σύνδεσμος τῶν ἐνοειῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ ἡ συνένοσις αὐτῶν εἰς γενικὰς ἀληθείας οὐδὲν ἄλλο εἶνε πράγματι ἢ ἡ διοργάνωσις τῶν γνῶσεων, καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς διοργάνωσεως ταύτης δύναται νὰ μετρηθῇ καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ πνεύματος.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης τοῦ μὴ παρέχειν ἐτοιμοὺς τοὺς κανόνες καὶ παραλείπειν τὰς κατ' ἀφαίρεσιν ἀληθείας, μέχρις οὗ τὸ πνεῦμα ἐξοικειωθῇ πρὸς τὰ πράγματα, προήλθεν ὡς πόρισμα ἡ ἀναβολὴ μαθημάτων διδασκομένων ἄλλοτε ἐν ἀρχῇ. Οὕτως ἐγκατελείφθη ἡ μωρὰ συνήθεια τοῦ διδάσκειν τὴν γραμματικὴν εἰς μικρὰ παιδιά. Ὡς λέγει ὁ κ. Marcell, «ἀδύναται τις ἀνευδοιάστως νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἡ γραμματικὴ δὲν πρέπει νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἀφετηρία, ἀλλ' ὡς μέσον τελειοποιήσεως.» Ὁ δὲ κ. Wyse συλλογίζεται ἐπὶ τοῦ ζητήματος οὕτως· «Ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ σύνταξις εἶνε ἀθροισμα κανόνων, οἱ δὲ κανόνες ἐξάγονται ἐκ τῆς πράξεως, εἶνε τὸ τέρμα, εἰς ὃ ἐπαγωγικῶς καταφθάνομεν διὰ τῆς μακρᾶς παρατηρήσεως καὶ παραβολῆς τῶν καθ' ἕκαστον, εἶνε ἐν ἄλλοις ἡ ἐπιστήμη, ἡ φιλοσοφία τῆς γλώσσης. Ἐὰν συμβουλευθῶμεν τὴν πορείαν, ἣν ἡ φύσις ἀκολουθεῖ, θὰ διδαχθῶμεν ὅτι οὐδέποτε αὐτὴ ἀναβιβάζει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὰ άτομα ἢ τὰ ἔθνη εἰς τὴν ἐπιστήμην. Γλώσσά τις ὁμιλεῖται ἐπὶ μακρὸν καὶ ποιήματα γράφονται ἐν αὐτῇ, πρὶν ἐπι γίνῃ σκέψις περὶ γραμματικῆς καὶ προσωδίας· οὐδ' ἀνεμύνητο ἡ λογικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἵνα διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ σκέπτωνται λογικῶς.» Καὶ ἐν κεφαλῶν, ὅπως ἡ γραμματικὴ ἐξευρέθη μετὰ τὴν μόρφωσιν τῆς γλώσσης, οὕτω πρέπει καὶ νὰ διδάσκηται μετὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς. Τὴν ἀκρίβειαν τοῦ συμ-

περάσματος τούτου θά όμολογήσωσι πάντες, όσοι άνελογοίσθησαν τήν ύφισταμένην αναλογίαν τής αναπτύξεως του άτόμου προς τήν ανάπτυξιν του όλου γένους.

Έκ των νέων παιδαγωγικών άρχών σπουδαιοτάτη είνε και ή τής συστηματικής παρά τῷ παιδί ανάπτυξεως τής παρατηρητικής δυνάμεως. Μετά μακρούς αιώνας τυφλώσεις κατείδομεν επί τέλους ότι ή έμφυτος τῷ παιδί κλίσις προς άσκησιν τής παρατηρητικής δυνάμεως δέν είνε άμυριος σημασίας και ύφαιείας. "Ο,τι άλλοτε έθεωρείτο ως άσκοπος αύτου περιέργεια, ως παιδιά ή κακία κατά τās περιστάσεις, θεωρείται σήμερα ως μέσον, δι' ου τὸ ανθρώπινον πνεύμα προσκτάται τās γνώσεις, έπ' ών θά στηριχθῆ άπασα ή μέλλουσα αύτου μάθησις. Έντεϋθεν επήγαγε τὸ καλώς μὲν έπινοηθέν, αλλά κακώς εφαρμοσθέν μάθημα τής πραγματογνωσίας. Τὸ αξίωμα του Πλάκωνος ότι ή φυσιογνωσία είνε ή μήτηρ των άλλων επιστημών, εξετιμήθη τέλος δεόντως εν τῇ παιδαγωγίῃ. "Ανευ γνώσεως άκριβοϋς των όρατων και άπτών ιδιοτήτων των πωμάτων αι αντίληψεις του πνεύματος είνε ψευδείς, οί συλλογισμοί πεπλανημένοι και ή λειτουργία καθόλου άγονος. «Όταν ή άκριβής διά των αισθήσεων παρατήρησις όλιγορῆται κατά τήν πρώτην ήλικίαν, καθ' άπασαν τήν μετά ταύτα εκπαίδευσιν τὰ άποτελέσματα τής όλιγορίας ταύτης θά είνε έπαισητά και μάάλιστα κατά τρόπον άθεράπευτον.» Και άληθώς, έν καλώς σκεφθώμεν, εκ τής παρατηρητικής δυνάμεως έξαρτάται ή έπιτυχία εν παντί έργῳ. "Ανάγκην αύτης έχει και ο καλλιτέχνης και ο φυσιοδίφης και ο Ιατρός προς άσφαλῆ διάγνωσιν και ο μηχανικός, εις τόν όποιον είνε τοσοϋτον άναγκαία, ώστε όφείλει να διέλθῃ Ικανά έτη εν τῷ πρακτικῷ εργαστηρίῳ προς άπόκτησιν αύτης, αλλά και ο φιλόσοφος ύπερ πάντα άλλον, άφου ή αξία αύτου έγκείται κυρίως εις τὸ να παρατηρῆ τās σχέσεις των πραγμάτων εκεί, ένθα αι άλλοι οϋδῶως παρετήρησαν αύτάς, οϋχ ήττον δὲ και ο ποιητής, οϋτινος Ιδιον είνε να διακρίνῃ τās καλās άπόψεις τής φύσεως, τās όποιās πάντες μὲν εύγερώς άντιλαμβάνόμεθα μετ' εκείνον, άλλ' οϋδῶως πρό αύτου είχόμεν παρατήρησιν. Και καθόλου οϋδέν ύπάρχει πλείονος έπιμελείας και σπουδῆς αξίον όσον τὸ παρέχειν εις τὸ πνεύμα παραστάσεις ζωηράς και πλήρεις, οϋδ' άνεγειρεται οικοδόμημα περιουσίας δι' ύλικού κακώς παρασκευασθέντος.

Έγκυαταλειφθείσης τής άρχαίας μεθόδου του προσφέρειν τās γνώσεις υπό μορφήν άφηρημένην, άλλη τις νέα έπεδοκιμάσθη, καθ' ήν αι γνώσεις προσφέρονται υπό μορφήν συγκεκριμένην. Έὰ στοιχεία των φυσικών επιστημών διδάσκονται σήμερα δι' άμέσου έποπτείας, καθ' όν τρόπον

μανθάνομεν να διακρίνωμεν τους χυμούς και τὰ χρώματα. "Η χρήσις σχήματος σφαιρικού δια τὰ πρώτα μαθήματα τής αριθμητικής είνε παράδειγμα τής νέας ταύτης μεθόδου. Καθ' όμοιον τρόπον ο καθηγητής Μαιτσελλ έξηγεί τὸ δεκαδικόν σύστημα. "Ο κ. Μαιτσελλ άπορρίπτειν εύλόγως τὸ άρχαίον σύστημα των πινάκων διδάσκει τὰ περι βαρών και μέτρων παρουσιάζων τῷ μαθητῇ πήγεις, πόδας, λίτρας και τὰ τειαύτα, άφίνων δὲ αύτόν να εύρῃ διά τής πείρας τās σχέσεις αύτων. Και ή χρήσις ύδρογείων σφαιρών και τύπων κανονικών σιματών εν τῇ διδασκαλίῃ τής γεωγραφίας και τής γεωμετρίας από τής αύτης άρχῆς όρμάται. "Ιδιος χαρακτήρ τής μεθόδου ταύτης προφανώς είνε ότι οδηγεί τὸ πνεύμα του παιδός διά τής όδοϋ, ην ήκολούθησε τὸ ανθρώπινον πνεύμα. Αι κατ' αριθμόν, μορφήν και τόπον άλήθειαι έξήχθησαν πάσαι εξ ύλικών άντικειμένων και διά ταϋτο προσφέροντες αύτάς υπό μορφήν συγκεκριμένην καθιστώμεν δυνατόν εις τόν παιδα να τās άποκτήσῃ καθ' όν τρόπον άπέκτησεν αύτάς ή άνθρωπότης. Και δέν είνε δυνατόν άλλως να μάθῃ αύτάς: αι υπό άφηρημένην μορφήν προσφερόμεναι γνώσεις δέν έχουν εννοιαν δι' αύτον, ειμή όταν κατανοῆ, ότι δι' αύτων άπλῶς εκφράζεται ο,τι έποπτικῶς διακρίνει.

Αλλά τήν σημαντικωτάτην μεταβολήν άποτελεί ή συνεχώς κρατυνομένη τάσις προς εύαρεστοτέρα διεξαγωγήν των σπουδών. Προήλθε δὲ αύτη εκ τής κατά τὸ μάλλον ή ήττον σαφούς ταύτης παρατηρήσεως, ότι τὸ είδος τής πνευματικής ενεργείας τὸ άρέσκον εις εκάστην ήλικίαν είνε και τὸ μάάλιστα όφείλουν αύτήν, και τάνόπαλιν. Ένισχύεται καθ' εκάστην ή γνώμη ότι, όταν τὸ εν ανάπτυξει διατελούν πνεύμα αισθάνεται ένδιαφέρον πρός είδος τι γνώσεων, κατίστη ήδη ώριμον, όπως προσλάβῃ αύτάς ως άναγκαίως εις τήν πρόοδον αύτου, ότι δὲ τούναντιον ή άπαστροφή αύτου προς οίκανδύποτε σπουδῆν άποδεικνύει ότι ή σπουδῆ αύτη παρέχεται προώρως ή εν μορφή οϋχι συστηματικῇ. Έντεϋθεν όρμάται ή καταβαλλομένη προσπάθεια, όπως ή άγωγή καταστῆ τερπνῆ μὲν κατά τήν παιδικήν ήλικίαν, πάντοτε δὲ ένδιαφέρουσα, ως και ο παλὺς σήμεραν γινόμενος λόγος περί τής αξίας των παιδιών εν τῇ άγωγή, των ψαμάτων και των μύθων. Και καθόλου τὸ πρόβλημα τής άγωγῆς βυθίζεται συνεχώς επί μάλλον κατά τās τάσεις του παιδός. Συνεχώς έρωτώμεν, έν ταϋτο ή εκείνο τὸ μάθημα είνε άγαπητόν εις τόν παιδα, έν έγείρει τὸ ένδιαφέρον αύτου. α' "Η φυσική αύτου κλίσις προς τήν ποιικίαν, λέγει ο κ. Μαιτσελλ, πρέπει να Ικανοποιῆται, να χρησιμοποιῆται δὲ και ή περιέργεια αύτου προς τὸ συμφρον αύτης τής παιδείσεώς του. Έὰ μαθήματα πρέπει να λήγωσι, πριν τὸ παιδίον δείξῃ σημεία κοπώσεως.»

Έὰ αύτά δὲ Ισχύουσι και διά τους μάλλον ενήλικας παιδας. "Η βραχεία άνάπαυσις κατά τὰ διαλείμματα των μαθητών, αι άνά τήν πεδιάδα εκδρομαί, τὰ εύάρεστα άναγνώσματα, τὰ εν χορή ψαματα, πάντες οι νέοι οϋτοι σχολικοί θεσμοί είνε ενδείξεις τής επεγενομένης μεταβολῆς. "Ο άσκητισμός εκλείπει από τής άγωγῆς, ως εκλείπει και από του βίου, και ο συνήθης σκοπός τής πολιτικής νομοθεσίας, ή εύτυχία, καθίσταται όλονέν και ο σκοπός τής σχολικής νομοθεσίας και του παιδικού δωματίου.

Και νύν τίς είνε ο κοινός χαρακτήρ πασών τούτων των μεταβολών; Δέν είνε ή τάσις προς βύθμισιν τής άγωγῆς κατά τās άπαιτήσεις τής φύσεως; Έην τάσιν ταύτην βλέπομεν εν τῇ εγκυαταλείψει τής Ιλιαν προώρου πνευματικής μορφήσεως, εν τῇ φροντίδι όπως τὰ πρώτα έτη άρεθώσιν εις τήν ανάπτυξιν των μελών και των αισθήσεων, εν τῇ άντικαταστάσει τής άποστήθισεως διά προφορικής και πειραματικής διδασκαλίας, όποια είνε εκείνη, ην ο παίς λαμβάνει εκ των κήπων και των άγρών παιζών συνάμα. Ηλέπημεν αύτήν προσέτι εν τῇ επικρατήσει τής ψυχολογικής διδασκαλίας τής άναβαλλούσης τους γενικούς όρισμούς και τās γενικās έννοιās, έως οϋ τὸ πνεύμα δυνηθῆ να στηριχῇ αύτάς επί μερικών περιστάσεων, εν τῷ συστήματι τής έποπτικής διδασκαλίας τής παρεούσης υπό μορφήν συγκεκριμένην τὰ στοιχεία των επιστημών, και πρό πάντων εν τῇ καθ' εκάστην εκδηλουμένη προσπάθειῃ όπως ή σπουδῆ λαμβάνῃ μορφήν εύαρεστον, να είνε άγαπητή. Ές εγκείται εν τῇ φύσει των πραγμάτων, ή ήδονή ή συνοδεύουσα τās άναγκαίως λειτουργίας πάντων των πλάσμάτων χρησιμεύει ως κέντρον διά τήν πλήρωσιν αύτων, και ή εύχαριστία, ην αισθάνεται τὸ παιδίον κατά τήν περίοδον τής άνευ διδασκάλου μορφώσεως να δάκη και να συντριβῇ τὰ άθύρματα, ώθει αύτὸ εις ενεργείας, δι' ών κατορθοί να διακρίνῃ τās ιδιότητες τής ύλης. Έάν λοιπόν εκλέγωμεν και προσφέρωμεν τὰ πρός σπουδῆν κατά τάξιν και τρόπον κινούντα μάλλον τὸ ένδιαφέρον του μαθητου, πράττομεν σύμφωνα προς τās άπαιτήσεις και τους νόμους τής φύσεως.

Ότω λοιπόν βαίνομεν επί τὰ Ιχνη του πρό πολλου υπό του Πισταλάτση κηρυχθέντος διδάγματος, ότι ή άγωγή κατά τήν τάξιν και τήν μεθόδον όφείλει να εύρίσκηται εν άρμονίῃ προς τήν φυσικήν πορείαν τής πνευματικής άνελίξεως, ότι ύπάρχει διαδοχική τις τάξις εν τῇ φυσικῇ άεπτύξει των φυσικών δυνάμεων και Ιδιον είδος γνώσεων άρμόδιον δι' εκάστην αύτων, ότι δὲ έργον ήμών είνε τήν τάξιν ταύτην να εξακριβώσωμεν και τās καταλλήλους γνώσεις εις εκάστην δύναμιν να παράσχωμεν. Πάσαι αι άνωτέρω καταλεχθείσαι βελτιώσεις είνε εφαρμογαί μερικαί τής

γενικής ταύτης άρχῆς, ήτις, άν και άμυδρῶς έτι, ήρχισέ πως να φωτίζη τήν διάνοιαν των διδασκάλων, έμπεδοϋται δὲ και επί μάλλον διαφωτίζεται καθ' εκάστην εν τοίς περι άγωγῆς συγγράμμασιν. α' "Η μεθόδος τής φύσεως είνε τὸ πρότυπον των μεθόδων», λέγει ο κ. Μαιτσελλ. α' "Η ζωτική άρχή τής διδασκαλίας, γράφει ο κ. Wyse, συνίσταται εις τὸ έθίζειν τόν παιδα να διδάσκῃ αύτὸ έαυτό.» Καθ' όσον ή επιστήμη άποκαλύπτει εις ήμάς τήν φύσιν των πραγμάτων, κατά τοσοϋτο κάλλιον κατανοοϋμεν ότι αύτη φέρει εν έαυτῇ αύτάρκη δύναμιν, και καθ' όσον αι γνώσεις ήμών πληθύνονται, κατά τοσοϋτο τείνομεν να περιστείλωμεν τήν ήμετέραν ανάπτυξιν εις τήν πορείαν τής φύσεως. "Όπως εν τῇ Ιατρικῇ ή άλλοτε ήρωική θεραπεία υπεχώρησεν εις θεραπείαν ήπιωτέραν, και ταύτην πολλακίς περιορίζομένην εις δίαιταν κανονικήν, όπως έθεωρήθη άνωφελές να δεσμευῆται τὸ νήπιον εντός σπαργάνων κατά τὸ έθος των Παπου, ή κατ' άλλον οίανδῆποτε τρόπον να συμπίεζται και παραμορφώνηται, όπως προσέτι κατενοήθη ότι οϋδέν σωφρονιστικόν σύστημα, όσον λαμπρόν και άν ύποτεθῆ, δύναται να ήθικοποιῆσῃ τόν εγκληματήσαντα κατάδικον, όσον ή τροφοδότεια έργασία, ώπαύτως παρετήρηθη ότι και εν τῇ άγωγή δέν είνε δυνατόν να έπιτύχωμεν, εάν μη προσαρμόσωμεν τήν ενεργείαν ήμών προς τήν φυσικήν εκείνην ανάπτυξιν, ην πᾶν πνεύμα διατρέχει, να φθάσῃ εις τήν ώριμότητα.

[Ήπειται συνέχεια]

Η ΑΘΑΝΑΣΙΑ

[Κατά τόν Γούλιον Σίμωνα].

Οι ύλιστα! έξάγουσιν είδος τι επιχειρήματος εκ τής άνάγκης, εν ή τὸ ήμετερον πνεύμα εύρίσκηται του να ποιῆται χρῆσιν του σώματος όπως διανοῆται. "Υποθέτουσιν ότι τὸ ανθρώπινον πνεύμα θά έμενεν έπ' άόριστον εν τῇ άδρανείῃ, εάν τροποποιήσῃ τις ληφθεῖσα παρά του σώματος και μεταβίβασθεῖσα διά των νεύρων εις τόν εγκέφαλον δέν έδιδε τρόπον τινά τήν δόνησιν εις τās δυνάμεις ήμών "Απαξ έντυπωθείσης τής φυσικής ταύτης κινήσεως εις τὸ διανοοϋμενον όργανον, λειτουργεί ταϋτο κατά τους νόμους τους Ιδιαζόντας απῆ τροποποιούμενον εκ νέου άνά πάσαν στιγμήν εκ των έντυπώσεων των έξωθεν έρχομένων. Έάν τὰ δευτερεύοντα όργανα, άτινα ήμείς καλοϋμεν όργανα αισθητήρια, άποχαινώνται ή άπαμβλύνονται, εάν τὰ νεύρα άποβάλλωσι τήν ζωηρότητα αύτων, εάν αύτός ο εγκέφαλος, ή

ἔδρα τῆς διανοήσεως, διεφθάρη ὑπό τινος νόσου, παρευθῆς ἢ δυνάμεις τοῦ διανοεῖσθαι φθίνει ἐν ἡμῖν, ὅτε μὲν ἀπρόβλητος ἐν τῆς ἐαυτῆς ἰσχύος, ὅτε δὲ στερουμένη τινῶν τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῆς. Τὸ διεπλοῦν τοῦτο φαινόμενον παράγεται σχεδὸν σταθερῶς ἐν τῷ γῆρατι. Λέγουσι παροιμιωδῶς: «Διετήρησεν ἀκεραίαν αὐτοῦ τὴν κρίσιν μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας.» Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὸ πνεῦμα γράσκει καὶ σβέννυται μετὰ τοῦ σώματος. Ἐπὶ τέλους ἡ γλώσσα εἶναι ὡσαύτως ἐπιχειρήματα εἰς χρῆσιν τῶν ὑλιστῶν. Ὁ νοῦς καὶ αἱ ἄλλαι τροποποιήσεις τῆς ψυχῆς ἐκφράζονται κατ' ἀνάγκην διὰ λέξεων, ὅ ἐστι διὰ χαρακτήρων κεχαραγμένων, διὰ χειρονομιῶν ἢ δι' ἡχῶν, ἐν πάσῃ περιπτώσει διὰ σωματικῶν. Αἱ λέξεις αὗται, αἰτινες δὲν χρησιμεύουσι μόνον ἵνα ἐκφράσῃ τὰ διανοούμενα ἀλλὰ καὶ ὅπως διατηρήσωσιν αὐτὰ ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τὰ ἀναπτύξωσιν διὰ τῆς σκέψεως καὶ τοῦ συλλογισμοῦ, εἶναι κατ' ἀρχὰς εἰκόνας καὶ ὀνοματοποιίαι καὶ δὲν παριστῶσιν εἰμὴ ἀντικείμενα ὑλικά. Ἰκτείνεται τις κατὰ μικρὸν τὸν προορισμὸν αὐτῶν μέχρι τοῦ σημαίνει τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν ὄντα φανταστικά, ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη, ἣτις καλεῖται μεταφορά, δὲν εἰσάγει εἰς τὸ πνεῦμα τὴν γνώσιν τῶν ἀποιμάτιων πραγμάτων εἰμὴ χάρις εἰς τινὰ ἀμοιβαίαν συμφωνίαν καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς ἀφαιρέσεως. Τῷ ὄντι ὅ,τι εἶναι ἀσώματον δὲν ὑπάρχει εἰμὴ ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν, καθὼς αἱ χίμαιραι, τὰς ὁποίας ἡμεῖς κατασκευάζομεν διὰ τῆς ἡμετέρας ἀναλυτικῆς καὶ ἀνασυνθετικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶναι σώματα καὶ οὐδὲν ὑπάρχει τὸ μὴ ἐκτατὸν καὶ διαιρετόν.

Ὁ συλλογισμὸς οὗτος δὲν εἶναι εἰμὴ εὐπρόσωπος. Ὁ,τι λέγουσι περὶ τοῦ κοινοῦ προορισμοῦ ἐν τῷδε τῷ βίῳ τῆς τε ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος δύναται εὐχερέστατα νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῆς σκέψεως ταύτης ὅτι ἡ ψυχὴ ποιηθεῖσα ὅπως ζῆση στιγμιαίως ἐν τινὶ σώματι καὶ ἐν τῇ κόσμῳ τῶν σωμάτων ἔδει κατ' ἀνάγκην νὰ τεθῇ ἐν κοινωνίᾳ πρὸς αὐτά. Ἦξει λοιπὸν αὕτη εἰς τὴν διάθεσιν ἐαυτῆς σωματικὰ ὄργανα, ἀτινα χρησιμεύουσι εἰς τὰλλα σώματα ὡς ἀγγελιαφόροι, ὅπως κομισώσιν αὐτῆς τὰς ἐντυπώσεις. Ἐστίν αὐτὰ δέον νὰ παραγάγῃ καὶ ἀτινα χρησιμεύουσι εἰς αὐτὴν ταύτην ὡς μῖσα ὅπως ἐνεργῇ ἐπὶ τῶν σωμάτων, τὰ κινῇ καὶ τὰ τροποποιῇ. Φυσικώτατον εἶναι ἵνα ἡ ἐνέργεια τῶν ἡμετέρων νοητικῶν δυνάμεων ἔχη τινὰ ἐξάρτησιν ἐκ τῶν ὀργάνων τούτων. Πᾶς τεχνίτης ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἐργαλείων, ἀτινα μεταχειρίζεται, καὶ δὲν ἤθελέ τις μεγάλως ὠφεληθῇ ἐκ τῶν καλλίστων ὀφθαλμῶν, οἵτινες δυνατόν νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐὰν οὗτοι ἦσαν καταδεδεικασμένοι νὰ μὴ βλέπωσιν εἰμὴ διὰ μέσου ἀρχελοῦ τινὸς διόπτρου. Δὲν εἶναι οἱ ὀφθαλμοί, αἰτινες βλέπουσιν, ἀλλ' ἡμεῖς βλέπο-

μεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Εἶναι πολὺ φυσικὸν εὐρισκόμενοι ἐν τινὶ σώματι νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν τὰ σώματα εἰμὴ διὰ μέσου πηριματικῶν τινος ὀργάνου, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης πιθανώτατον ὅτι, ἐὰν δὲν εἶχομεν σώματα, θὰ ἐβλέπομεν τὰ σωματικὰ ἀντικείμενα καθαρώτερον ἢ ὅσον βλέπομεν αὐτὰ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Πάντα ταῦτα τὰ ἐργαλεῖα, πάντα ταῦτα τὰ ὄργανα εἶναι βοηθῆσαι εἰς τὴν ἡμετέραν ἀδυναμίαν, ταῦτα τὴν ἀποδεικνύουσιν, ἐν ἣ συγχρόνως τὴν ἀνακουρίζουσιν. Εἶναι ὅλως γελοῖον νὰ βλέπῃ τις τοὺς ἀνθρώπους νὰ φαντάζονται ὅτι τὰ ὄργανα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ὄρασιν, διότι ἐν τῇ ἐπιστάσει αὐτῶν καταστάσει τῆς καθείρξεως δὲν δύναται νὰ βλέπωσιν εἰμὴ διὰ τοῦ φεγγίτου τούτου. Τὸ αὐτὸ θὰ εἰπωμεν καὶ περὶ τῆς γλώσσης. Ἡ ψυχὴ μου εἶναι τρόπον τινὰ κεκρυμμένη ὀπισθεν σώματός τινος, αὕτη μεταχειρίζεται τοῦτο ἵνα ποιῇ σημεῖα, ἡ δὲ ψυχὴ, πρὸς ἣν αὕτη ἀπευθύνεται, εἶναι ἐπίσης καθειργμένη, ὅ,τι εἶναι ἐξωτερικὸν πρὸς αὐτὴν δὲν φθάνει εἰς αὐτὴν εἰμὴ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὠτῶν αὐτῆς, ἐπομένως τὸ σωματικὸν σημεῖον εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ὅπως λαλήσῃ καὶ ὅπως ἀκούσῃ τὸν λόγον. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἀμφότερα τὰ σώματα καταστρέφονται καὶ ὅτι ἀμφότεραι αἱ ψυχαὶ ὑφίστανται, ὑπόθεσις τούλάχιστον λίαν καταληπτὴ, αἱ δύο ψυχαὶ θὰ δυνήθωσι νὰ ἐπικοινωνήσωσι μηδελίαν ποιούμεναι χρῆσιν τοῦ μέσου τοῦ ὑλικοῦ σημεῖου. Λέγουσιν ἡμῖν ὅτι ἡ διάλεκτος εἶναι ἀναγκαῖα οὐχὶ μόνον εἰς τὸν μεταλήθασμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κατεργασίαν τῆς διανοίας. Τοῦτο εἶναι ἀληθὲς καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὸ πνεῦμα ἡμῶν εἶναι ἀσθενέστατον καὶ ἀτελέστατον καὶ ὅτι ἔχει ἀνάγκην, ὅπως μὴ ἀπολέσῃ, ἐξ ὀψεως τὰς ἰδίας αὐτοῦ, καθ' ὅσον αὐτὰ ἐπέρχονται εἰς αὐτό, νὰ ἐνώσῃ διὰ τινος λέξεως, ἣτις εὐχερῶς νὰ ἐντυπώσῃ ταύτας εἰς τὴν μνήμην καὶ ἣτις νὰ τὰς ἀνακαλῇ εἰς αὐτό, ὅταν τοῦτο λάβῃ χρεῖαν αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ἐλάχιστη σκέψις περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης χρήσεως τοῦ λόγου δὲν ἀποδεικνύει ὅτι αὕτη ἐξήρτηται ἐκ τῆς ἀσθενείας, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς διανοίας. Ὑποθέσατε πνεῦμα τέλειον δὲν θὰ ἔχη ἀνάγκην τῆς γλώσσης. Ὅσα ἦττον ἀτελὲς εἶναι, τόση ὀλιγοτέραν θὰ ἔχη τοῦτο ἀνάγκην τῆς βοηθείας τῶν λέξεων. Πάντοτε τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἡμεῖς λαμβάνομεν ὡς τίτλους δόξης τὰ φάρμακα, δι' ἣν πολεμοῦμεν τὰς ἀσθενείας ἡμῶν. Ἀνθρώπος τις δὲν εἶναι ἐπίφοβος ἔχων τοὺς ἄνυχας του, καθίσταται δὲ τοιοῦτος ὅταν κρατῇ ἀνά χειρὸς ξίφος, οὐδέποτε δὲ θὰ εἶναι τοιοῦτος τόση, ὅση λείων τις ἄοπλος.

Δὲν εἶναι ἀκριβέστερον τὸ ἐξάγειν ἐπιχειρήματα ἐκ τοῦ μεταφορικοῦ χαρακτήρος τῶν πλείστων γλωσσῶν ἢ, ἐὰν θέλῃ τις, πασῶν τῶν γλωσσῶν. Τοῦτο δὲν ἀποβλέπει ἐξ ἅπαντος εἰμὴ εἰς τὸ ση-

μεῖον καὶ οὐδεμίαν παντάπασιν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν διάνοιαν. Ἡ ἰδέα ἀλόλου τινὸς ἀντικειμένου εἰσάγεται κατὰ συνέπειαν τῆς μεταφορᾶς μου εἰς τὸ πνεῦμα, πρὸς ὃ λαλῶ, ἀλλὰ τὸ ἰδίον μου πνεῦμα εἶχεν ἀναγκαῖως αὐτὴν ταύτην τὴν ἰδέαν πρὶν ἢ ζητήσῃ τὴν μεταφορὰν ταύτην. Ἀρκεῖ ἡ παρατήρησις αὕτη ὅπως δικαιολογήσῃ ἐνστασίαν τιναν, ἣν δὲν ἀποκάνουσι ἐπαναλαμβάνοντες. Ἡμεῖς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προβῶμεν πορωτέρω, ἐὰν ἦτο ἀνάγκη, καὶ νὰ εἰπωμεν ὅτι ἰδέαι τινὲς εἶναι τοιαύτης φύσεως, ὡστε ἡ γλώσσα δύναται νὰ τὰς ἀνακαλέσῃ εἰς τι πνεῦμα, ὅπερ ἦδη τὰς κατεῖχε, καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὰς εἰς πνεῦμά τι, ἐξ οὗ αὐτὰι θὰ ἦσαν ἀποῦσαι. Τοιαύτη εἶναι, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ ἰδέα τοῦ ἀπείρου. Ἡ ἡμετέρα γαλλικὴ διάλεκτος ποιεῖται χρῆσιν λέξεως ὑλιστικῆς, ἐὰν ἐπιτρέπηται νὰ λαλήσωμεν οὕτως αὕτη δίδει μορφήν ἀρηνητικὴν εἰς ἐκείνην ἐκ πασῶν τῶν λέξεων, ἣτις ἐκφράζει τὴν θετικωτάτην πασῶν τῶν ἰδεῶν. Ὅλον τούναντιον συμβαίνει ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἀλλ' ἐν οὐσίᾳ, τί ἐνδιαφέρει εἰς ἡμᾶς τὸ σημεῖον; (Ὁδὲν πεπερασμένον δύναται νὰ δώσῃ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου. Οὕτε ἡ λέξις οὕτε αἱ αἰσθήσεις, οὕτε ἡ συνειδήσις, οὕτε τις ἐργασία ἀφαιρέσεως καὶ γενικεύσεως ἔχουσα βάσιν τὰ διδόμενα τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς συνειδήσεως δύναται νὰ μορφώσῃ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου ἢ τῆς τελείας ὑπάρξεως.

Ἡ δύνατό τις νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἀπάντησιν ταύτην διὰ μεγάλης πληθῆος παρατηρήσεων, ἀποδεικνυουσῶν τὴν ἀνεξάρτητον ὑπαρξίν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν δουλείαν, ἣν ἐπιβάλλει αὐτῷ ἡ γειννίασις τοῦ σώματος. Περὶ τῆς γλώσσης, ἐπὶ παραδείγματι, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡμεῖς μεταχειρίζομεθα ἐπιφελῶς αὐτὴν εἰς διανόησιν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει πνεῦμα ὄλιγον τι ἔτοιμον, ὅπερ νὰ μὴ ἠσθάνηθῃ μυριάκις τὴν διάνοιαν ὑπερβαίνουσαν τὴν λέξιν. Καθιστᾷ τις συχνάκις τὴν διάνοιαν ἀκριβεστέραν ἐκφράζων αὐτὴν, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε ἦττον ζωντάν καὶ ἦττον ὀξείαν. Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ὑπάρχουσι πνεύματα ἐκλεκτά, ὧν ἡ ἀξία θὰ μείνῃ ἀείποτε ἀγνωστος, διότι ἡ δύναμις τῆς ἐκφράσεως ἐλλείπει εἰς αὐτά. Πλείπει τις τὰς ψυχὰς ταύτας μεστὰς ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ὁ κοινὸς λαὸς περιφρονεῖ καὶ αἰτινες θεωροῦνται ὡς κατώτεραι καὶ ἐστερημέναι νοήματος, καίτοι τὰ ὀξύνοα πνεύματα διορῶσιν ἐνίοτε ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ὑψηλὰς ἐνοίας ἀπαραβλήτου δυνάμεως. Ἐρωτᾷ τις ἐαυτὸν σκεπτόμενος περὶ τούτων μὴ τοὶ εὐρίσκειται ἐνώπιον Δαιμονίου μαγευτικοῦ ὑπὸ μορφήν, ἣτις κωλύει αὐτὸ νὰ ἐμφανισθῇ ἐν τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ λαμπρότητι αὐτοῦ. Τὸ ἀσθημα πρὸ πάντων, ἦττον ἐπιδεκτικὸν ἀναλύσεως, ἀποβάλλει μάλλον ἐν τῇ ἐκφράσει ἢ κερδαίνει. Ἐκ πασῶν τῶν διαλέκτων ὧν ποιού-

μεθα χρῆσιν, ἡ κυρίως καλουμένη διάλεκτος, ὅ ἐστιν ἡ ἐναρθρος διάλεκτος, εἶναι ἡ ἥκιστα κατάλληλος εἰς τὴν ἐκφρασιν τοῦ αἰσθήματος. Ἡ μουσικὴ δύναται τοῦτο κάλλιον, καθὼ συνθετικωτέρα, φυσικωτέρα καὶ οὐδαμῶς ἀφρημένη. Εἶναι τόση φανερόν ὅτι ἡ γλώσσα δὲν εἶναι δύναμις, ἀλλ' εὐτυχὲς καὶ ἰσχυρὸν ἀκισώδυνον κατὰ τῆς ἡμετέρας ἀδυναμίας, ὡστε ὁ μεγαλοφυῆς ἀνθρώπος δὲν χρῆζει εἰμὴ μιᾶς λέξεως ἐκεῖ, ὅπου ὁ κοινὸς ἀνθρώπος ἀπαιτεῖ πληθὺν λέξεων. Ἄς τολμήσωμεν ἐνταῦθα νὰ ἐκκαλέσωμεν τὰ περὶ τούτου εἰς τὴν ἐκστασίαν, οὐχὶ ὡς μέσον τοῦ ἀνακαλύπτειν τὴν ἀλήθειαν οὐδὲ πρὸ πάντων τοῦ ἐξελέγγειν τὰ διδόμενα τοῦ λόγου, διότι ἡ ἐκστασις οὕτω νοουμένη δὲν εἶναι πλέον εἰμὴ πλάνη καὶ ἀφόρητὴ πλάνης, ἀλλ' ἡ ἐκστασις εἶναι γεγονός πραγματικὸν καὶ κανονικόν, σημαντικῆς σπουδαιότητος ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἣτις καίπερ μὴ οὐσα, ὡς θέλουσι τινες τῶν μυστικῶν, ἡ κυρίαρχος τῆς ἐπιστήμης, εἶναι ἡ ἀνταμιωβὴ καὶ ἡ κορωνίς αὐτῆς. Ἡ ἐκστασις ἀποφεύγει τὰς λέξεις. Ἡ διάνοια περιλαμβάνει πλείονα πράγματα, βλέπει πορωτέρω, ἀπολαύει κάλλιον ἐαυτῆς ἐν τῇ ἐκστάσει καὶ ἀνευ τῆς βοηθείας τῶν λέξεων. Αὕτη δύναται νὰ τὰς μεταχειρισθῇ, ἀλλ' ὡς μουσικὴν. Ἐννοεῖ τις ὅτι ἡ τελευταία προσπάθεια τῆς διανοίας εἶναι νὰ συγκεφαλαιώσῃ πάντας τοὺς νόμους εἰς ἓνα καὶ μόνον νόμον καὶ ἐπομένως νὰ καταστήσῃ τὴν ἀνάπτυξιν ὅ ἐστι τὸν λόγον περιττόν. Ἐν τῷ Θεῷ ἡ τελειότης τῆς διανοίας ἀποτελεῖ μοναδικὴν τὴν διάνοιαν καὶ ἐκφράζεται δι' ἐνὸς μόνου λόγου. Δὲν θὰ ὀμιλῶσιν ἐν τῷ οὐρανῷ, διότι ἐκεῖ θὰ νοῶσι τὰ πάντα.

Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται νὰ ὑποστηρίξωμεν τοιαύτην τινὰ θέσιν κατὰ τοῦ ὑλισμοῦ, ἀρκεῖ ἡμῖν ὅτι ἀνεμνήσωμεν ἐν ὀλίγαις γραμμαῖς τὴν ἀσθενείαν τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ. Εἶναι εὐτυχῶς ἀληθὲς τὸ λέγειν ὅτι παρὰ τοῖς νοήμοσιν οὗτος καθ' ἐκάστην ἀποβάλλει τὸ κῦρος καὶ ὅτι ἡ ἀπειρος πλειονότης τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν εἶναι καθαρῶς πνευματιστικῆ. Τὸ ἐπαναλαμβάνομεν. Ἀφ' οὗ πραγματικώτατα ἐπέστη τις περὶ τῆς ἀυλότητος τῆς ψυχῆς, ἐποίησεν ἐν μέγα βῆμα πρὸς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀθανασίας. Τῷ ὄντι ὅ,τι εἶναι ἀπὸ τοῦδε δυσεξήγητον δὲν εἶναι ὅτι ἡ ψυχὴ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἀνευ τοῦ σώματος, εἶναι ὅτι αὕτη ἠδυνήθη νὰ ζῆσῃ ὑπὸ τὸν ὄγκον τοῦτον, ὀπισθεν τοῦ χονδροειδοῦς τούτου περικαλύμματος. Ὁ χωρισμὸς ἀποβαίνει οὐ μόνον δυνατός, ἀλλ' ὅλως πιθανός, καὶ δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ κατανοήσῃ διὰ τί ὅ ἐν τῇ φυλακῇ ἐνεζόμενος ἀφείλε ν' ἀποθάνῃ, ἐπειδὴ ἡ φυλακὴ κατηρειπώθη. Ὑπὸ τοιοῦτους λοιπὸν αἰσλους οἰωνοὺς δέον τις νὰ τεθῇ καθ' ἣν στιγμὴν ἐπιλαμβάνεται τοῦ περὶ ἀποδείξεως τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ζητήματος. Δὲν πρόκειται περὶ δόγ-

ματος δυσπιστώτου. Τουναντίον πάσαι αι πιθανότητες είναι υπέρ αυτού εκ των προτέρων. Ἄφ' οὐ ἐπὶ τοσούτῳ μακρὸν χρόνον ὑπέφερον ἐκ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ σώματος, ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἡδονῶν αὐτοῦ, ἐκ τῶν λυπῶν αὐτοῦ, ἄφ' οὐ ὑπέμεινε τὸ βῆρος τῶν ἀσθενειῶν αὐτοῦ, ἡ ψυχὴ ἀπελευθερωθεῖσα βλέπει καὶ αἰσθάνεται ἀπ' εὐθείας, δὲν εἶναι πλέον ἀλύσει δεδεμένη ἐντὸς στενοῦ ὀρίζοντος, δὲν ἔχει πλέον νὰ ὑποφέρῃ εἰμὴ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς σφαλμάτων καὶ τῶν ἰδίων αὐτῆς κακιῶν, ὁ δὲ σύντροφος, ὅστις τὴν ἀπέτρεπεν ἀπὸ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς ὅπως τὴν ἐπαγολήσῃ εἰς ἑαυτὸν καὶ δι' ἑαυτοῦ νὰ τὴν προσκολλήσῃ εἰς τὴν γῆν, ὀριστικῶς ἐξηφανίσθη.

Γίνεται χρῆσις ἐνίοτε εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἐπιχειρήματος τινος, οὗ τὴν ἀξίαν δὲν ὀφείλομεν νὰ μεγαλοποιώμεν ὑπὲρ τὸ δέον. εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀδικαιρέτου καὶ ὅπερ δύναται τις νὰ συγκεφαλαιώσῃ ὡδέ πως: εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀδικαίρετος, διότι εἶναι ἄυλος, καὶ τοῦτο τὸ ἀδικαίρετον, ὅπερ ἡ μελέτη τῆς συνειδήσεως ἀποδεικνύει ἀπ' εὐθείας, εἶναι μάλιστα μία τῶν ἀποδείξεων, τὰς ὅποιας μεταχειρίζονται ὅπως πολερήσωσι τοὺς ὕλιστάς. "Ὅθεν, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ εἰξεύρωμεν, ἂν ἡ ἀδικαίρετος ψυχὴ ὑπόκειται εἰς τὸν θάνατον, δέον κατὰ πρῶτον νὰ ἐξετάσωμεν τί εἶναι ὁ θάνατος. Ὁ θάνατος εἶναι ἡ μηδένισις ἀδικαιρέτου τινός ὄντος ἢ ὁ διασκορπισμὸς τῶν μερῶν, ἐξ ὧν ὄν τι διαιρετὸν συγκείται; εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι εἰμὴ διάλυσις. Ἡ κοινοτάτη πείρα τὸ ἀποδεικνύει, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἐπιβεβαιοῖ τοῦτο. Ἦώρα διατὶ θέλουσιν ἵνα ἡ ψυχὴ ἀπολεσθῇ; Διότι τὰ πάντα ἀπόλλυνται. Ἄλλ' εἰ τὰ πάντα ἀπόλλυνται ἐκ διαλύσεως, ἡ δὲ ψυχὴ εἶναι ἀδικαίρετος καὶ κατὰ συνέπειαν ἀδιάλυτος, δὲν δύναται νὰ πολεσθῇ. Ἄρα εἶναι ἀθάνατος δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεώς της.

Τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο ἔχει μεγάλην ἰσχύν, διότι εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ θάνατος εἶναι διάλυσις καὶ οὐδὲν πλέον, εἶναι δ' ἐπίσης ἀληθές ὅτι εἶναι εἶδος παραφροσύνης ἐν τοῖς ἀπίστοις τὸ λέγειν: «Πάντα τὰ σύνθετα ὄντα διαλύονται, οὐδένος οὐδέποτε τῶν μερῶν αὐτῶν μηδενίζομένου, ἄρα ἡ ψυχὴ ἀπλή οὐσα, ἀδικαίρετος καὶ ἀδιάλυτος, θὰ μηδενισθῇ». Δίκαιον ἔχουσι νὰ ὑποστηρίξωσι κατ' αὐτῶν ὅτι ἡ μηδένισις τῆς ψυχῆς εἶναι ὑπόθεσις ἐντελῶς ἀσκοπος καὶ παντάπασιν ἀπίθανος. Μόνον δὲν ἔπρελλέ τις νὰ πρέσβαινῃ μέχρι τοῦ λέγειν ὅτι ἡ μηδένισις αὐτῆ εἶναι ἀδύνατος. Βεβαίως δὲν εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν θεὸν νὰ ποδώσῃ εἰς τὸ μηδὲν ὅ,τι ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ. Ἐὰν οἱ

πανθεῖσται, οἵτινες δὲν πιστεύουσιν εἰς τὴν δημιουργίαν, δὲν πιστεύουσιν εἰς τὴν δυνατότητα τῆς μηδένισεως, τύχη ἀγαθῇ! Τὸ ἐπιχειρήμα, ὅπερ συζητοῦμεν, θὰ εἶναι ἀκατανίκητον πρὸς πάντα πανθεῖστην πιστεύοντα εἰς τὴν ἀπλότητα τῆς ψυχῆς, ὡς πρὸς ἡμᾶς δὲ τοῦτο δὲν ἐπιδέχεται εἰμὴ μεγίστην πιθανότητα καὶ δὲν συνιστᾷ ἄφ' ἑαυτοῦ τὴν βεβαιότητα.

Ἐνέχει ἄλλως τε καὶ ἕτερον ἐλάττωμα: ὅτι ἀποδεικνύει τὴν ἀθανασίαν τῆς ὑποστάσεως μηδαμῶς ἐγγυώμενον τὴν ἀθανασίαν τοῦ προσώπου. Ἡ ὑπόστασις μου δύναται νὰ διαρκήσῃ μετὰ τροποποιήσεων τοιούτων, ὥστε αὐτὴ αὐτὴ ἢ διάρκειά μοι ἀποβαίνει ἀδιάφορος. (Ὅτω δὲ νάμαι νὰ ποδώσω τὴν δύναμιν τῆς μνήμης: τοῦτο μόνον θὰ ἔρκει ὅπως καταστήσῃ τὴν ἀθανασίαν ἀνωφελῆ. Δύο ὄντα, ἅτινα ζῶσι τὸ ἐν μετὰ τὸ ἕτερον ἢ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ὄν, ὅπερ δὲν ἔχει συνείδησιν τῆς ταυτότητός του κατ' ὅλην αὐτοῦ τὴν διάρκειαν, εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς ἐμὲ. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ εἶναι ἀπλουσιτάτη καὶ θὰ ἴθωμεν ἐν ταῦτοις ὅτι συχνάκις παρεγνωρίσθη.

(Ὅτω τὸ ἀδικαίρετον τοῦ ὄντος μου μὲ θύει παρευθὺς ἐκτὸς τῆς ἰσότητος μηδὲν ἐν ταῦτοις ἐγγυώμενον πρὸς ἐμὲ τὴν ἀθανασίαν. Ἐφ' ὅσον ἔθετον τὴν ψυχὴν μου ἐν ἰσῇ μορφῇ πρὸς τὸ σῶμα, ἔπρελλον νὰ πιστεύω ὅτι αὐτὴ ἔθετε διαλυθῆ, διότι πᾶν σύνθετον εἶναι καταδικασμένον εἰς τὴν διάλυσιν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ παρὸν κάλλιον διδαχθεὶς τὰ περὶ τῆς φύσεως τῶν πνευματικῶν ὑποστάσεων, ὁμολογῶ ὅτι οὐδένος ὑλιώτερον θὰ ἔχρηζον ἢ μίαις πράξεσι τῆς παντοδυναμίας ὅπως μὲ μηδενίσῃ, διότι οὐδαίς νόμος μὲ προσβάλλει. Φαίνεται ὅτι ἡ μηδένισις ἀπλῆς ὑποστάσεως εἶναι ἐξαίρεσις τῶν γενικῶν νόμων τοῦ κόσμου καὶ δὲν εἶναι βεβίαιως ἔττον εὐχερὲς νὰ τὴν καταστρέψῃ ἢ νὰ τὴν δημιουργήσῃ. Τοῦτο ἐν ταῦτοις δὲν θὰ με κωλύσῃ νὰ ἀποθάνω μετὰ τοῦ σώματος μου, ἐὰν ὁ θεὸς τὸ θέλῃ καὶ ἔχῃ λόγον νὰ τὸ θέλῃ.

Ἀλλὰ διὰ τί θὰ τὸ ἤθελεν; οὗτός με ἐπλασεν. Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, ὅτε μὲ ἐπλατταν, ἦτο νὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ διέλθω τὸν βίον τοῦτον ὅπως φθάσω εἰς τὸν θάνατον; Ἠλίπιον περὶ ἑμαυτὸν πολλὰ ὄντα, ὧν ἡ ὑπαρξις εἶναι ἔττον μακρὰ τοῦ ἐπιπέδου βίου μου καὶ ἅτινα ἐξαφανίζονται μηδὲν ἀρίνοντα ἔγνων, ἀλλὰ δὲν εἶναι εἰμὴ ἐπιπρόσθετα, ὅντα δευτερεύοντα, δημιουργηθέντα χάριν τοῦ συνόλου καὶ οὐχὶ χάριν ἑαυτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα δὲν γενώσκουσιν ἑαυτὰ, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ γενώσῃ κέντρον ἐνεργείας. Ἡ εἰμὴ θέσις εἶναι πολὺ διάφορος. Ὁ μόνον ἡ σωματικὴ μου φύσις εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα, ἀλλὰ καὶ ἔχω συνεί-

1. Ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἠδυνήθη νὰ θεστήσῃ ὅπως δημιουργήσῃ τὸν κόσμον ἐν χρόνῳ, ἠδυνήθη καὶ δύνα-

δυσιν τοῦ ὅτι εἰμὴ ἐγὼ αἰσθάνομαι, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ζωὴν, τὴν ἀγαπῶ, τὴν ἐπιθυμῶ. Τὸ μηδὲν μοὶ πρᾶξενεὶ φρικτὴν. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀβεβαίῳ μέλλοντι, ἐν ἧ αὕτη κρύπτεται, ὁ θάνατος εἶναι ἡ βῆσανος τῆς διανοίας μου. Ὄφειλω νὰ πιστεύω ὅτι αὐτός μοι ἔδωκε τοῦτο τὸ φῶς, ταύτην τὴν ἀγάπην, τοῦτον τὸν τρόπον ὅπως μ' ἐμπαιξῆ; ὅτι ἤρρεσεν αὐτῷ νὰ μὲ προσκολλήσῃ τὴν στενωπὴν εἰς βίον, ὃν δὲν μοι ἔδιδεν εἰμὴ ἐπὶ περιορισμένον χρόνον; νὰ με καταδικάσῃ εἰς τὸν θάνατον τοῦτον, ὅστις καταβάλλει τὸ πνεῦμά μου; Ἦν μέληρ τῶν ἀποικειομισθμένων τούτων ὄντων διὰ τί νὰ ἐξεγερῇ ἐμὲ, ἐὰν εἶμαι λεῖα ὅλως ἔτοιμος τοῦ μηδένος; εἶναι ὁ σοφὸς θεός, ὅστις δὲν με καθιστᾷ τὴν μέγαν εἰμὴ ἵνα με καταστήσῃ τὴν δυστυχῆ; Ἐγὼ δύναμαι νὰ ζήσω αὔριον, διότι ζῶ σήμερον. Οὐδὲν παρέχω κώλυμα τῷ θεῷ. Μοὶ ἔδωκε τὸ εἶναι κατὰ χάριν, ἀλλὰ τὸ εἰσεργίτημα τοῦτο, ἄφ' οὐ ἔγενε δεκτὸν παρ' ἐμοῦ, μοὶ χορηγεῖ ἐν δικαίῳ, διότι ὁ θεὸς εἶναι δίκαιος.

(Ὅταν τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο φέρηται ἐνώπιον ἀπίστου, δὲν παύει οὗτος τοῦ νὰ λέγῃ ὅτι ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν διὰ μόνην τὴν αἰτίαν ὅτι τὴν ἐπιθυμοῦμεν. Ἄλλ' ἡ ἐπιθυμία αὕτη δὲν εἶναι ἐν ἡμῖν ἴδιον ἡμῶν ἔργον, εἶναι κοινὴ πρὸς πάντας τοὺς ἀθρώπους, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἡμετέρου ὄντος, εἶναι ὁ θεός, ὅστις ἔδωκεν αὐτὴν εἰς ἡμᾶς. Ἐχομεν ἄρα τὸ δικαίωμα νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν ὁ θεὸς ἐπλασεν ἡμᾶς ἐν ταῦτῳ ὅπως ἀγαπῶμεν τὴν ζωὴν καὶ ὅπως τὴν ἀπολώσωμεν. Ἦμεῖς συνάγομεν πάσας ταύτας τὰς πιθανότητας μηδὲν ἀπατώμενοι περὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν καὶ μηδαμῶς περιφρονοῦντες αὐτάς. Μορφώνομεν ἀναμφισβότως πολλὰς ἐπιθυμίας, αἵτινες οὐδέποτε θὰ πληρωθῶσιν, ἀλλὰ πολὺ ἀπύχει εὐχὴ ὅλως προσωπικὴ κλίσεως ἐμφύτου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Ὁ θεὸς οὐδὲν ποιεῖ μάτην. Οὐ μόνον οὗτος οὐδὲν ἐν δημιουργεῖ, ὅπερ νὰ μὴ συντρέχῃ εἰς τὴν ἄρμονίαν τοῦ Παντός καὶ ὅπερ νὰ μὴ εἶναι ἐνταλῶς προσηρμοσμένον εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ τέλος, ἀλλὰ δὲν δίδει εἰς ἕκαστον τῶν πλασμάτων εἰμὴ τὸν βαθμὸν τῆς δυνάμεως καὶ τὰς δεξιότητας, ὧν χρῆζει τοῦτο. Ἡ ἔλλειψις τῆς δυνάμεως, ἡ ἀπίθεια τῆς δυνάμεως εἶναι δύο σημεῖα ἀδυναμίας. Ἦμεῖς αὐτοὶ ἐν τῇ ταπεινῇ ἡμῶν σφαιρᾷ ἀγνοοῦμεν τίνα μάλιστα περιφρονοῦμεν, λείπον ὅστις θέλει νὰ ἐξεγῆ εἰς σκοπὸν τινα ὕψιστον, ἢ ἐκεῖνον ὅστις μεγάλως ἀγωνίζεται ἵνα φθάσῃ εἰς σκοπὸν τινα, ὃν εἶχε πρόχειρον. Ἐὰν ἡ Γαλλία θέλῃ νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὴν Ῥωσίαν, θὰ συλλέξῃ τριακοσίας χιλιάδας στρατοῦ, καὶ τοῦτο θὰ εἶναι ἱκανόν: τί θὰ ἔλεγε τις ὅμως περὶ μίαις κυβερνήσεως, ἧτις θὰ ἐστρατολόγει τριακοσίας χιλιάδας στρατοῦ ἵνα ὑπάγῃ νὰ κατα-

λάθῃ εὐτελὲς τι φρούριον; Οὐ μόνον εἶναι ἔλλειψις νοημοσύνης τὸ καταναλίσκειν δύναμιν μάτην, ἀλλ' εἶναι καὶ τὸ ἀσφαλέστατον μέσον τοῦ κατακοποιεῖν. Ὁ ἱκανὸς τεχνίτης διαγινώσκειται ἐκ τῆς ἀκριβοῦς ἀναλογίας τῆς χρησιμοποιοηθείσης δυνάμεως πρὸς τὴν κατανηκθεῖσαν δύναμιν. Ἐὰν ἡμεῖς ἐφαρμόσωμεν τὰς ἀρχὰς ταύτας εἰς τὸν δημιουργὸν τοῦ Παντός, ὀφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἡ θέλησις αὐτοῦ ἔδει νὰ κανονίσῃ προηγουμένως τὰς δυνάμεις ἐκάστου ὄντος τὰς ἀφορώσας εἰς τὸν προορισμὸν, ὃν προώριζεν αὐτῷ, καὶ τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ τρανοφῶνως τὸ θέαμα τοῦ Παντός, πανταχοῦ ὅπουδήποτε καὶ ἂν φέρωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν. Ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ ἐξαγάγωμεν ἐντεῦθεν τὸ συμπέρασμα τοῦτο ὅτι ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων δέον νὰ μᾶς διαφωτίσῃ περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἀνθρώπου. Ὅν τι προωρισμένον νὰ ζήσῃ αἰωνίως ἐν τῷ οὐρανῷ ἢ ὃν τι προωρισμένον νὰ ζήσῃ ὡς φυτὸν τεσσαράκοντα ἔτη ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι κοπῆ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου, ἐὰν ὁ θεὸς εἶναι μέγας.

[Ἐπεται συνέχεια].

Ἐν Κορκύραις.

ΣΟΚΡΑΤΗΣ ΠΥΤΣΑΛΗΣ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΤΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ

Τὰ σπάργανα εἶνε ὁ ἀρχαιότατος τρόπος τῆς ἐνδυμασίας τῶν βρεφῶν, εἶνε δὲ ὁ μᾶλλον κατακριτέος καὶ εὐλόγως. Σήμερον τείνει νὰ ἐξαλειφθῇ, διότι οὐδεμίαν παρουσιάζει ὠφέλειαν καὶ πολλὰ ἀπ' ἐναντίας ἄτοπα.

Θὰ ἔτυχε βέβαια νὰ ἴθητε πολλάκις τὰ δυστυχῆ βρέφη ἐσφιγμένα καὶ βασανιζόμενα ἐντὸς τῶν στενῶν αὐτῶν σπαργάνων. Δὲν αἶς φαίνεται ὅτι ὁμοιάζουσι πρὸς ἀρχαίας μομμίας ἐσπαργανωμένας;

Ἡ ἐνδυμασία αὕτη εἰς τὴν Δύσειν εἶνε ἐν χρήσει ἀκόμη εἰς τινα χωρία καὶ εἰς μερικὰς λαϊκὰς συνοικίας τῶν πόλεων. Ἡ ὑγιεινὴ ἀποκρούει αὐτὴν ἀπολύτως.

Ἐπὶ τῇ ψευδεὶ προφάσει ὅτι διατηρεῖται τὸ νοσηρὸν εἰς εὐάριστον θερμότητα, ἐμποδίζουσι αὐτῷ τὰς κινήσεις τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν. εἶνε δεσμώτης καὶ ἡ υγεία αὐτοῦ φθειρεται.

Παρατηρήσατε ὅτι τὰ ἀνευ σπαργάνων παιδία εἶνε εὐρωστότερα, ὑγιέστερα καὶ παιδρότερα. Καὶ ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις. Ὅταν τὸ ἐσπαργανωμένον μικρὸν κλαίῃ ἀτελευτήτως, ἀρκεῖ πολλάκις πρὸς πράυνσιν αὐτοῦ νὰ λυθῶσι τὰ σπάργανά του καὶ ν' ἀφεθῇ ἐν ἐλευθερίᾳ.

Τὰ σπάργανα εἶνε πρόξενα καὶ ἄλλων κακῶν.

Ἐξ αὐτῶν ἀκίνητοισι τὰ κατωτέρω ἄκρα καὶ διευκολύνεται ἡ δυσκοιλιότης.

Ἡ ἀναπτυσσομένη ἐξ αὐτῶν υπερβολικὴ θερμότης καθιπτά τὸ δῆγμα μαλακώτερον καὶ ἐπομένως εὐκολώτερον ὑπακείμενον εἰς ἐκδορὰς τῆς ἐπιδερμίδος.

Οὐχ ἥττον τινες συνιστῶσι τὰ σπάργανα ἀκόμη ὡς ὠφέλιμα εἰς τὰ πρῶτως γεννηθέντα βρέφη, ἢ κατὰ τὰς ψυχρὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

Τὸ κατ' ἐμέ, φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ εἴμεθα ἀποφασιστικώτεροι καὶ νὰ τὰ καταργήσωμεν παντελῶς.

Ἡ ἐνδυμασία τοῦ βρέφους κατὰ τὸν ἀγγλικὸν τρόπον εἶνε πρακτικώτερα, ὠφελιμώτερα, καὶ θερμότερα, ὡς ἀκριβὲς γίνεται καλῶς.

*

Ὅταν τὸ νεογόνον εὐρίσκειται ἐντὸς θαλάμου ἔχοντος τὴν ἀπαιτούμενην εὐχάριστον θερμοκρασίαν, δυνάμεθα ν' ἀφίνωμεν τὸ παιδίον μὲ τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ. Μὲ ὅσα καὶ ἂν λέγωσι πολλοί, δὲν θὰ κρυώσῃ. Οἱ σκουφοὶ καταργοῦνται, διότι εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσι. Μάλιστα ἐνίοτε τὰ δῆματα αὐτῶν σφίγγουσιν ἰσχυρῶς τὸν τράχηλον καὶ προκαλοῦσι διῆδρῳσεις καὶ ἐρυθρότητας.

Ἡ κοιλία περιβάλλεται διὰ ζώνης ἐκ φλανέλλας. Μητέρες τινὲς φρονοῦσιν ὅτι ἡ φλανέλλα εἶνε πανίσχυρον θεραπευτικὸν μέσον κατὰ τῶν γαστρικῶν διαταράξεων τῶν νηπίων. Ἰναστών εἶνε ὅμως ὅτι αἱ τοιαῦται διαταράξεις ὀφείλονται εἰς αἰτία πολλαπλά, εἰς τὰ ὅποια δὲν ἀρμόζει πάντοτε τὸ αὐτὸ θεραπευτικὸν μέσον.

Τρεῖς χιτωνίσκοι σκεπάζουσι τὸ σῶμα. Ἐἰς ἐκ πανίου ἐφαρμόζεται ἀμέσως ἐπὶ τοῦ δῆματος. Ὁ ἕτερος εἶνε ἐκ φλανέλλας, ὁ τρίτος δὲ ὁ ἐξωτερικὸς εἶνε ἐκ πιπέ. Οἱ τρεῖς οὗτοι χιτωνίσκοι φοροῦνται διὰ μιᾶς.

Ἡ δὲ ἐνδυμασία τῶν κάτω ἄκρων καὶ τοῦ κάτω μέρους τοῦ κορμοῦ ἔχει ὡς ἐξῆς :

Μεταχειριζόμεθα ἐν πανίον καὶ ἐν μικρὸν βρακίον ἐκ βαμβάκερου ὑφάσματος ἢ ἐκ φλανέλλας, ἀναλόγως τῆς ὥρας τοῦ ἔτους. Ἰπιτραπήτω νὰ ἐκθέσωμεν λεπτομερέστερον τὰ κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ.

Τὸ πανίον ἐν πρώτοις διπλώνεται εἰς σχῆμα τριγώνου. Εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ τριγώνου τούτου προσκολλάται τεμάχιον ὑφάσματος ἀπορροφητικῆς διὰ τινος τῶν γωνιῶν αὐτοῦ, ἀκαλόγητος καὶ τὸ βρακίον προσκολλάται διὰ καρφίδος παραμάννας.

Τότε τοποθετεῖται ἡ βᾶσις τοῦ τριγώνου ἐπὶ τῆς ράχειος τοῦ παιδίου ἢ κορυφῆ του σῦρεται κάτωθεν ἀνὰ μέσον τῶν ποδῶν, ἐκατέρωθεν δὲ ἐπὶ τῶν μηρῶν διασταυροῦνται αἱ πλάγια γωνίαι.

Τὴ δὲ προκύπτει ἐκ τῆς τοιαύτης τοποθετή-

σεως ; Τὰ μέλη διαχωρίζονται ὑπὸ τοῦ πανίου, ὥστε δὲν ὑπάρχει φόβος συγκαύματος ἐκ τῆς προστριβῆς.

Τὸ βρακίον ἔχει σχῆμα λιβαν ἀτελές. Αἱ τρεῖς αὐτοῦ γωνίαι εἶνε λιβαν ἀμβλείαι.

Ἡ κορυφὴ τῆς κάτω γωνίας προσαρμύζεται ἐκ τῶν ἐμπροσθεν εἰς τὸ μέρος τὸ ἀποτελοῦν τὴν ζώνην. Αἱ δὲ πλευραὶ τῆς γωνίας ταύτης προσαρμύζονται εἰς τὰ ἐκατέρωθεν μέρη. Ἡ προσαρμύγη γίνεται καταλλήλως διὰ κομφίλων.

*

Ἰπάρχει τρόπος πρὸς πρόληψιν τῆς ρουπάνσεως τῶν ἐνδυμάτων, συνιστάμενος εἰς μέσον ἀπλούστατον, τουτέστιν εἰς τὴν ἐπιθέσιν ἀνὰ μέσον τῶν γλουτῶν καὶ τῶν κνημῶν τεμαχίου βάμβακος ὑδροφίλου ἢ στυπτείου μετὰ ταφετὰ ἀδιαβρόχου.

Ἄλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὴν συχνὴν ἀλλαγὴν τῶν ἐνδυμάτων τοῦ νηπίου.

Ἄλλως τὰ οὖρα καὶ αἱ ἀκαθαρσίαι ἀνερχόμενα μέχρι τῆς ράχειος θὰ ἐρυθρῶναι τοὺς χιτωνίσκους. Τὸ παιδίον δὲ ὑπόκειται εἰς ψύξιν καὶ τὰ κρυολογήματα πρέπει νὰ ἀποφεύγονται !

Ἰσθῆς μετὰ χειρῶν κρύπτουσα ὅλον τὸ σῶμα συμπληροῖ τὴν ἐνδυμασίαν. Οἱ βραχίονες καλύπτονται μέχρι τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς καὶ εἰς τὸ στήθος οὐδὲν ὑπάρχει ἀνοιγμα.

Τοιαῦτη εἶνε ἡ ἀγγλικὴ μέθοδος.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ὑπερβλημάτισαν. Ἀφίνοῦσι γυμνὸν τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ κορμοῦ καὶ κατήργησαν τὰς χειρῶν τῶν ἐσθῆτων καὶ τῶν ὑποκομιῶν.

Τὸ σύστημα τοῦτο ὀλίγοι παραδέχονται ἐν Γαλλίᾳ.

Ὅτε τὸ νήπιον ἐξέρχεται εἰς περίπατον, συνιστᾷ νὰ περιβάλλεται πάντοτε ὑπὸ θερμοῦ ἱπανωφορίου. Ἰσθὶ τῆς κεφαλῆς του πρέπει νὰ τίθεται καλύπτρα μετὰ πέπλου πρὸς προφύλαξιν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ αἵματος.

Καὶ ὁ συρμός καὶ ἡ ὑγιεινὴ ἐκ συμφώνου σήμερον συνιστῶσιν ἐν πολλαῖς τῆν παραδοχῆν τῆς ἀγγλικῆς ἐνδυμασίας.

Ἀπλούστατη οὖσα ἐπιτρέπεται, ὅταν εἶνε ὅπως πρέπει, νὰ διατηρῆται τὸ βρέφος εἰς εὐάρεστον θερμοκρασίαν. Δὲν ἐμποδίζει ποσῶς τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀναπνευστικῶν κινήσεων, οὔτε τὴν τῶν κινήσεων τῶν μελῶν. Εἶνε δὲ ταῦτα προσόντα ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν νεογῶν.

X

Ὁ ἄνθρωπος, λέγει ἡ Πύργος, δὲν ἀποθνήσκει, ἀλλ' αὐτοκτονεῖ βραδέως διὰ τῶν ἀληθειῶν, τὰ ὅποια εἰσάγει εἰς τὸν ὄργανισμὸν του.

Τὸ Ἀνθρωπολογικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Λονδίνου ἐπηρώτησε πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου ἀναγλυμένους περὶ τὴν λογογραφίαν ἐρωτήματα σχετιζόμενα μὲ τὰς περὶ ζῶων λαϊκὰς δοξασίας, μύθους, προλήψεις κλπ. Ἡ Διεθνὴς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς ἐπιθυμοῦσα νὰ συλλέξῃ τοιαύτην λογογραφικὴν ἔργον καὶ ἐκ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ὅπως μεταβιβάσῃ ταύτην εἰς τὸ Ἀνθρωπολογικὸν Ἰνστιτούτον, παρακαλεῖ τοὺς δυναμένους ἐκ τῶν ἀναγνωστικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἰδίως τοὺς διδασκάλους, ν' ἀπαντήσωσιν εἰς ἕνα ἐκ τῶν ἐρωτημάτων δύνανται, συμπληρωμένοι ἐν γένει πρὸς τὰ ἐν τέλει τῶν ἐρωτημάτων καθυπερθεύμενα.

Αἱ ἀπαντήσεις πρέπει ν' ἀποσταλῶσι πρὸς τὴν Διεθνήν τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας μέχρι τέλους ὁκτωβρίου 1901, νὰ φέρωσι δ' ἐπὶ τοῦ φακέλου ἐξουθεν τὴν ἐξῆς σημείωσιν : «Διὰ τὸ Ἀνθρωπολογικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Λονδίνου».

Ἡ Διεθνὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας συνιστᾷ θερμῶς πρὸς τοὺς ἀναγνωστας αὐτῆς τὴν αἴτησιν ταύτην τοῦ ἀεσθήμου ἐπιστημονικοῦ ἰδρύματος τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐλπίζει ὅτι πολλὰ καὶ ἀξία λόγου ἔληθ' ἂν συλλεχθῆ ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν.

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΟΞΑΣΙΩΝ

ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΖΩΑ

1. Ἰνα ζῆα πιστεύεται (πτηνὰ, ἰχθύες, ἐντόμα κτλ.), ὅτι εἶνε πρόξενα εὐτυχίας εἰς τὸν συναντῶντα αὐτὰ ;

2. Ἰνα ζῆα πιστεύεται, ὅτι εἶνε πρόξενα εὐτυχίας ἢ δυστυχίας εἰς τὸν οἶκον, ἐν ᾧ διατρίβουσι ;

3. Ἰνα ζῆα θεωροῦνται οἰωνοὶ θανάτου ;

4. Ἰνα ζῆα οἰωνοὶ τῶν συγκομιδῶν ;

5. Οἱ τελευταῖοι στάχυες ἀποκαλοῦνται διὰ τοῦ ὀνόματος ζῆου τινός ; Πιστεύεται, ὅτι ζῆον τι διέρχεται τοὺς ἀγρούς, ὅταν οἱ στάχυες κλίνωσι πρὸ τῆς πνοῆς τοῦ ἀνέμου ;

6. Πιστεύεται, ὅτι ἀσφαλίζεται ἡ εὐτυχία τῆ κατ' οἶκον διατροφή ἡ ζῶων τινῶν (πτηνῶν κτλ.) ; Πιστεύεται, ὅτι ὀφείλει τις νὰ συλλάβῃ, νὰ χειρτείσῃ ἢ νὰ φονεύσῃ τὸ πρῶτον ζῆον, ὅπερ ἀρχομένου τοῦ ἔαρος συναντᾷ ; Ἰπάρχουσι ζῆα, ἢ αἶ κτλ., ἅπερ θεωρεῖται κακὸν νὰ φέρῃ τις οἶκαδε ;

7. Ἦς σημασία ἀποδίδεται κατὰ πρόληψιν εἰς τὰ χρώματα ; Τὰ λευκὰ ζῆα θεωροῦνται πῦ ἱερά ;

8. Ἰπάρχουσι ζῆα ἐν γένει θεωρούμενα ἐπιτοπίως ὡς ἱερά, ἅπερ οὔτε νὰ φονεύσῃ τις, οὔτε νὰ φάγῃ, οὔτε νὰ ἴδῃ εἶναι καλόν, ἀτινα δὲν ὀνομάζονται διὰ τοῦ συνήθους αὐτῶν ὀνόματος, ζῆα ; ἂν ὁ λαὸς ἀποφεύγει νὰ θίξῃ τὸ σῶμα, τὴν φουλέαν κτλ. ;

9. Ἰπάρχουσι ζῆα, ἀτινα δὲν χρησιμο-

ποιοῦνται πρὸς βρῶσιν ἢ ἀπαξ τοῦ ἔτους, τότε δὲ μετὰ τίνων ἐξ ἔθους διατυπώσεων ;

10. Ἰπάρχουσι ζῆα θηρευόμενα κατὰ πρόληψιν ἀπαξ μόνον τοῦ ἔτους ἢ φονευόμενα εἰς δημῶδεις τινὰς ἑορτάς ; Ἰπάρχουσι ζῆα ριπτόμενα ἀπὸ μεγάλου ὕψους εἰς τοιαύτας ἑορτάς ἢ ἀπαλευθερούμενα μετὰ τίνων διατυπώσεων, εἶναι πτηνὰ, ὧν πιστεύεται ἐπιβαλλομένη ἡ καταστροφή τῶν ὧν ἢ ὁ θάνατος αὐτῶν τούτων ἢ ἡ μαστίγωσις τῶν ;

11. Ἰπάρχει πῦ ἔθος νὰ περιφέρωσι ζῆα, ξύλινα ὁμοιώματα ζῶων ἢ ἀνθρώπων, φοροῦντας δῆματα ζῶων πρὸς συλλογὴν ἐράνων εἰς τινὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους ; Ρίπτουσι πῦ ζῆα εἰς τὴν πυρὰν τοῦ Πάσχα ἢ ἀγίου τινός ; Πωλοῦσιν ἔντομα κτλ. εἰς ὥρας τινὰς τοῦ ἔτους ; Ἀγοράζουσι πτηνὰ, ἵνα ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὰ τὴν ἐλευθερίαν ;

12. Πιστεύεται, ὅτι ἔχει θεραπευτικὴν δύναμιν ἡ σὰρξ ζῶων τινῶν λαμβανομένη ὡς τροφή ; Πιστεύεται, ὅτι ἐπέρχεται λαματικὴ ἐνέργεια, ἂν ἀφήσῃ τις πτηνὸν ἢ ἄλλο μικρὸν ζῆον ν' ἀποθῆνῃ ἐπὶ τῆς χειρὸς του ἢ ἐγγίξῃ αὐτό ; εἰς τινὰς ἡλικίας ;

13. Τίνων ζῶων γίνεται χῆσις εἰς τὴν δημῶδη ἰατρικὴν, εἰς τὰς μαγγανίας καὶ πρὸς τινὰ σκοπὸν ; Πιστεύεται, ὅτι ἡ μαγικὴ ἐπίδρασις ποικίλλει κατὰ τὴν διάφορον ὥραν τοῦ ἔτους, καὶ ἢν φονεύεται τὸ ζῆον ;

14. Κατασκευάζονται ἐγγχωρῶς πλακούντια ἐν σχήματι ζῆου φέροντα ὄνομα ζῆου ; Κατασκευάζονται, πωλοῦνται ζῆα ἐξ ἀργύρου καὶ ποῖα ;

15. Πιστεύεται, ὅτι οἱ νεκροὶ δύνανται νὰ ἐμφανισθῶσιν ὑπὸ μορφήν ζῆου ;

16. Πιστεύεται, ὅτι οἱ γόητες δύνανται νὰ λάβωσι τὴν μορφήν ζῆου ;

17. Ἰνα ζῆα πιστεύεται, ὅτι ἐννοοῦσι τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀνθρώπου ;

18. Ἰπάρχουσι ζῆα, ἀτινα πιστεύεται, ὅτι δύνανται νὰ λάβωσιν ἀνθρωπίνην μορφήν, ἢ ζῆα ὅφ' ἂ πιστεύεται ὅτι λαμβάνουσιν ἀνθρωπίναι ὑπάρξεις διὰ μαγείας γινόμεναι ζῆα ἢ ἐνεκα κατάρας ;

19. Ἰνα ζῆα θίξεται νὰ λέγηται, ὅτι φέρουσιν εἰς τὸν οἶκον τὰ νεογὰ καὶ πόθεν ;

20. Ἰπάρχουσι διηγήσεις μεταμορφώσεως νεανίδων ἢ νέων εἰς πτηνὰ (π.χ. κύκνους κτλ.), περὶ ἀνθρώπων παρελθουσῶν γενεῶν ἐχόντων μορφήν ζῆου, ὅπως ἢ ἐν μέρει (ὄτα κτλ.), γυναικῶν τεκουσῶν ζῆα καὶ ποῖα ;

21. Ἰπάρχουσι πῦ τελετὰ ἐπὶ τῆ γεννήσει, τῆ γάμφῃ ἢ τῆ θανάτῳ, ἐν αἷς λαμβάνει μέρος ζῆον τι, ἐν αἷς μεταχειρίζονται τὸ δῆγμα ζῆου τινός ; Προτιμᾶται πρὸς ἐστίασιν εἰς τὰς ἑορτάς τοῦ γάμου ἢ σὰρξ ὠρισμένων ζῶων ;

22. Υπάρχουσιν οικοδομαί (μύλοι κτλ.) φέρουσαι επί τῆς κορυφῆς κεφαλὴν ζώου ἐκ ξύλου ἢ ἄλλης ὕλης; Θεωροῦσι πού, ὅτι ἡ τήρησις κρῶν ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τοῖς ἀγροῖς κτλ. εἶναι φυλακτῆριος αὐτῶν;

23. Τῶν ζώων ὀνόματα (ἢ ἀπεικονίσεις) χρησιμοποιοῦνται εἰς ξενοδοχεῖα, πανδοχεῖα ἢ καφενεῖα μικρῶν πόλεων ἢ ἀγρῶν ἀντὶ ἐπιγραφῶν; Τίνα ζῶα εἰς ἀνεμοδείκτας;

24. Υπάρχουσι παιδιὰ ἢ ἑορταὶ παιδῶν, καθ' ἃς οὗτοι ἀπομιμοῦνται ζῶα ἢ δίδουσι εἰς ταῦτα ὄνομα ζώου;

25. Πιστεύεται, ὅτι πρέπει νὰ θάπτονται τὰ πτώματα τῶν ζώων (ἐνεκα λόγων δεισιδαιμονίας);

1. Πᾶς συλλέκτης πληροφοριῶν παρακαλεῖται νὰ ὀρίσῃ ἀκριβῶς τὸν τόπον ἐκάστης παρατηρήσεως.

2. Νὰ παραθέτῃ παρὰ τὸ σύνθημα ὄνομα τὸ κατὰ τὸ ἐγγώριον γλωσσικὸν ἰδίωμα.

3. Ν' ἀποστελῇ δείγματα ἢ ἀπεικονίσεις (εἰ δυνατόν φωτογραφίας) τῶν ὑπ' ἀριθ. 14 καὶ 22 ἀντικειμένων.

Ἐπί τοῦ ζητήματος τῆς μέσης παιδείας, τὸ ὑπόκεινται, πλὴν τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἀσχολουμένων, ἤρχισεν νὰ συζητῇ καὶ τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ πολιτισμένου κόσμου, ἡ «Παιδεία Ἀθῶν», ἐγκριτοῦ ὄργανον τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου, ἐδημοσίευσεν τὸ κείμενον ἄνω προσοχῆς ἀξίον.

Σ. τ. Δ.

Η ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ὅχι μόνον οἱ περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἀσχολούμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔξω τοῦ περιορισμένου κύκλου τῶν διδασκάλων οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀμείβαντες, ὅτι τὸ ζήτημα παραμένει ἀλυτόν καὶ ὅτι χρῆζει ἐπιτακτικῶς ταχείας λύσεως. Αἱ γνώμαι εἶναι μόνον διηρημέναι ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν, καθ' ἣν δέον νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα. Τὸ διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου ἔθετο τέρμα εἰς πλειστοὺς ὄσους ἐνδοιασμούς, διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς σημειῶναι ἐποχὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς παιδείας¹. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γερμανία θεωρεῖται ὡς πρότυπον ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ διὰ τὰ σχολικὰ ζητήματα, τὸ παράδειγμα αὐτῆς ἔλασκήθη μεγάλῃ ἐπιρροῇ πρῶτα πάντων εἰς Αὐστρίαν² ἐπὶ τέλος καὶ ἡμεῖς ὅ' ἀκολουθήσωμεν αὐτήν, ἐνῶ ἀναμφιβόλως εἰμεθα ἰκανῶς παρεσκευασμένοι, ὅπως ὑποδυθῶμεν τὸ κύριον πρόσωπον.

Τὸ ζήτημα τῆς μέσης παιδείας εἶναι κυ-

ρίως εἶπειν ζήτημα δικαιωμάτων. Δὲν πρόκειται πρωτίστως περὶ τοῦ ποῖα μαθήματα πρέπει νὰ διδάσκωνται εἰς τὴν μίαν ἢ εἰς τὴν ἄλλην μέσῃ σχολῇ, ἀλλὰ περὶ τοῦ ποῖα δικαιώματα θὰ παρέχῃ ἡ μέση παιδεία διὰ περαιτέρω σπουδῆς ἢ ἀξιώσεως. Ἀπαντὰ τὰ μεταρρυθμιστικὰ σχέδια ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Αὐστρίᾳ διετέλουν ὑπὸ τὸ σύνθημα τοῦ γυμνασικοῦ μονοπωλίου. Κατὰ ταῦτα μόνον τὸ γυμνάσιον δίδει δικαίωμα διὰ πάντα, πᾶσα δὲ ἄλλη σχολὴ τῆς μέσης παιδείας ἔπρεπε νὰ παρέχῃ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερα δικαιώματα. Αἱ συνέπειαι τῆς ἐπιβεβλημένης ταύτης πορείας ἐπανειλημμένως μὲν προελέγησαν, ἐπὶ τέλος ὁμῶς ἐπῆλθεν πρᾶγματι. Τὸ γυμνάσιον κατέπιπτεν ὁσημέραι ταπεινότερον, αἱ ἀποτυχίαι αὐτοῦ ἀπέβαινον ὁσημέραι ἐλεεινότεραι, σήμερον δὲ πᾶς μαθητὴς γνωρίζει ὅτι τὸ γυμνάσιον γενικῶς — διότι μόνον ὀλίγοι ἐξαιρέσεις ἐπιβιβάζουσι τὸν κανόνα — οὐδὲ εἰς τὰς μετριωτέρας ἀπαιτήσεις ἱκανεῖ. Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γείνη ἄλλως Σχολὴ εἰς τὴν ὅποια εἰσέρχοντο παῖδες, ἔχοντες ἢ μὴ τὴν ἀπαιτουμένην εἰδικὴν κλίσην, σχολὴ ἣτις πρέπει νὰ δώσῃ πτυχίον εἰς πάντα θέλοντα νὰ ἀνυψωθῇ ὑπὲρ τὸν γεωργόν ἢ τὸν ἱεράτην. Θὰ ἱλαττώνη βεβαίως ἀπὸ ἐτοῦς εἰς ἐτοῦς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς, οὕτω δὲ κατήνησε νὰ λαμβάνωσι πτυχίον μαθηταὶ μὴ δυνάμενοι μηδὲ τὸν εὐληπτότερον Λατίνον συγγραφεῖν νὰ μεταφράσωσι, μὴ δυνάμενοι νὰ γράψωσι μηδὲ τὴν ἀπλουστέρην γερμανικὴν φράσιν.

Εἶναι ἀληθές ὅτι εἰς τὸ γυμνασιακὸν ταῦτο μονοπόλιον καὶ ἡμεῖς διηναίξαμεν ρήγματα ἐκ δύο πλευρῶν. Ἀπαξ μὲν διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν πρακτικῶν σχολῶν, εἶτα δὲ διὰ τῆς διατάξεως, καθ' ἣν ἡ ἑλληνικὴ εἶναι προαιρετικὴ. Αἱ πρακτικαὶ ὁμῶς σχολαὶ δὲν ἀνταγωνισθῆσαν πρὸς τὰς ἐλπίδας, αἰτινὲς ἐβασίλευσαν ἐπ' αὐτῶν. Καὶ ἦτο φυσικόν. Σχολὴ ἣτις μετὰ τῆς αὐτῆς διαρκείας σπουδῶν καὶ ὁμαίων ἐξωτερικῶν ἐνδείξεων ἴσταται πολὺ κατωτέρω τοῦ γυμνασίου ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα παρέχει, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς τοῦτο. Ἐξλητήθη ἡ θεραπεία τοῦ ἀτόπου τούτου διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς προαιρετικῆς διδασκαλίας τῆς λατινικῆς, ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἐβλάψεν τὴν πρακτικὴν σχολῇν, χωρὶς ν' ἀνυψώσῃ τοὺς μαθητὰς αὐτῆς εἰς ὑψηλότερον κύκλον.

Πολὺ ὀρθότερα ἰδέα ἦτο ἡ εἰσαγωγὴ τῆς προαιρετικῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλ' ἡ βιώσιμος αὕτη ἰδέα ὑπουργοῦ ἀποκρατιστικοῦ ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ συμβούλων καθ' ἑαυτὴν κατὰ τὸν τρόπον ἥμισυ πρακτικὸν καὶ ἡμιβλαβίστατον. Ἀντὶ δηλαδὴ νὰ ἰδρυθῶσι σχολαὶ μετὰ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἄλλαι ἀνευ αὐτῆς, εἰσῆχθη ἡ ἑλληνικὴ προαιρετικῶς εἰς ἀπάσας τὰς σχολὰς.

τοῦθ' ὅπερ ἐπέφερε παράλυσιν τοῦ γυμνασίου, μὴ ὑπολογιζομένης τῆς συγχύσεως, ἣτις προῆλθεν ἐκ τῶν συγκεκριμένων μαθημάτων, ἅτινα ἀντικατέστησαν τὴν ἑλληνικὴν.

Ἰδὴ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἔλυσε τὸ περίπλοκον καὶ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα καθ' ὃν καὶ ἡμεῖς ὑπεδεικνύομεν τρόπον. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπαιτεῖ ὅπως ἅπασαι αἱ σχολαὶ τῆς μέσης παιδείας ἔχωσι καὶ χορηγῶσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα, τοῦτο δὲ εἶναι ἀκριβῶς ἡ μόνη λύσις τοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπολείπεται μία δυσχέρεια, πρὸ τῆς ὁποίας θὰ κλίνη καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, διότι οὐχὶ μόνον δραστήριος εἶναι, ἀλλὰ συγχρόνως εὐφυῆς καὶ συναιτός.

Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσι τρεῖς εἴδη σχολῶν τῆς μέσης παιδείας, ἧτοι τὰ γυμνάσια (μετὰ λατινικῆς καὶ ἑλληνικῆς), τὰ πρακτικὰ γυμνάσια (μετὰ τῆς λατινικῆς ἀνευ ἑλληνικῆς), αἱ πρακτικαὶ σχολαὶ (ἀνευ λατινικῆς καὶ ἀνευ ἑλληνικῆς). Δὲν εἶναι βεβαίως δυνατόν αἱ τελευταῖαι αὐταὶ νὰ τεθῶσιν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὰς δύο πρώτας. Ἄνευ ποιῆς τινοσ, μετρίως ἔστω, γνώσεως τῆς λατινικῆς, ἀνευ ὀλίγων, ἔστω καὶ περιορισμένων, στοιχείων κλασσικῆς παιδείας οὐδεὶς δύναται ἐν Γερμανίᾳ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς σπουδᾶς ἱατρικᾶς, νομικᾶς ἢ θεολογικᾶς. Τοῦτο ἀμέσως κατενόησαν οἱ ἐν Γερμανίᾳ, διὸ καὶ διάταγμα τοῦ πρῶτου ὑπουργοῦ τῆς παιδείας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 26 φεβρουαρίου 1901 ἐντέλλεται εἰς τὴν ἐξεταστικὴν ἐπιτροπὴν διὰ τοὺς διδασκάλους τῶν μέσων σχολῶν νὰ ζητῶσιν ἐξ ὑστέρων ἀπὸ τῶν τελειοδιδάκτων τῆς μέσης παιδείας ποῖαν τινα γνώσιν τῆς λατινικῆς. Ἄλλ' ἐρωτῶμεν, διατὶ δὲν εἰσάγεται ἡ λατινικὴ, ἔστω ἐν περιορισμένῳ κύκλῳ, εἰς τὰς πρακτικὰς σχολὰς, ἀφοῦ ὅλοι οἱ τελειόφοιτοι τῶν σχολῶν τούτων ὅ' ἀναγκασθῶσιν ὑστερον νὰ σπουδάσωσι τὴν γλῶσσαν ταύτην δι' ἰδιαιτέρων μαθημάτων;

Οὐχ ἦττον πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ ζήτημα τῶν σχολῶν τῆς μέσης παιδείας κατ' ἀρχὴν τοῦλάχιστον ἐλύθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος. Ἐλύθη ὁμῶς τὸ ἥμισυ αὐτοῦ μόνον, ὅτι δηλαδὴ ἅπασαι αἱ σχολαὶ τῆς μέσης παιδείας πρέπει νὰ χορηγῶσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς αὕτη πρέπει νὰ ἐπεκταθῇ διὰ τῆς ἀρχῆς ὅτι οὐδεμία σχολὴ μέσης παιδείας εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ἀνευ τῆς λατινικῆς καὶ ἀνευ κλασσικῆς παιδείας.

Πρέπει δηλαδὴ νὰ ὑπάρχωσι τρεῖς κατηγο-

ρικῶν γυμνάσιον, χαρακτῆρος νεωτεριστικωτέρου, ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν θὰ διδάσκηται μὲν ἡ ἑλληνικὴ, ἀλλ' ἡ λατινικὴ θὰ διδάσκηται συστηματικῶς ἀπὸ τῆς 6' τάξεως· καὶ τέλος ἡ πρακτικὴ σχολὴ νεωτεριστικοῦ συστήματος, ἐν ἣ ἡ λατινικὴ θὰ διδάσκηται ἀπὸ τῆς 6' τάξεως ὑπὸ πρακτικὴν μέλλον ἐποψίν.

Ἡ μεταρρυθμίσις αὕτη θὰ θεραπεύσῃ τὰ σημερινὰ ἄτοπα. Τὸ μὲν γυμνάσιον θὰ σώσῃ, καθιστώσα αὐτὸ παιδευτήριον ὑπέροχον, ὅσον ὑπῆρξεν ἄλλοτε, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς, τοὺς δὲ γονεῖς θὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῆς φροντίδος τοῦ νὰ ἐκλέγωσιν ἐκ τῶν προτέρων τὸ στάδιον τῶν τέκνων τῶν, διότι δὲν θὰ ὑπάρχωσι δυσχέρεια πρὸς μετάβασιν ἐκ τῆς μιᾶς σχολῆς εἰς ἄλλην.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ ἀρτι ἀποθανόντος Κεφαλῆνος σατυρικοῦ ποιητοῦ Ἀνδρέα Λασκαράτου ὑπάρχει καὶ παρωδία ἐκ τῆς Ἰλιάδος τῆς μεταξὺ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Ἀχιλλεύου εἶδος. Ταύτην ἀναδημοσιεύομεν πλὴν τῶν ὀλίγων τελευταίων στίχων τηρήσαντες τὴν ἰδιόρρυθμον ὀρθογραφίαν τοῦ ποιητοῦ καὶ τὰς σημειώσεις του.

Σ. τ. Δ.

ΚΑΥΓΑΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΟΣ ΚΑΙ ΑΧΙΛΛΕΩΣ

Ἔτσι τοὺς εἶπε ὁ Κάλγας πού τὸν εἶχεν Μάντη τους, καὶ αὐλικὸν ὄνειροκρίτη. Μὰ τότες ἐσηκόθηκι ὁ Ἀγαμέμνωνας Ὅπου τοῦ ἐξοινοφάνηκε τὸ μάντεμα, Καὶ τὸν ἐστραβοκύτταξε καὶ ταῦκα,

Μάντη καλέ, πού ὅλο κακὰ σκαφιζεσαι! Ποτὲ καλὸ δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα σου! Καὶ ὡς καὶ τώρα μᾶς λές πῶς ἐφαίτας μου Μᾶς ὀργίσθηκι ὁ Ἀπόλλωνας, πού ἀρνήθηκα Νὰ δώσω τὴ Χρυσίδα τοῦ πατέρα της. Δὲν τὴν ἔδωσα, καί, καὶ τὴν προτίμησα Ἀπὸ τὴν Κλυταίμνηστρα τὴ γυναῖκά μου. Γιατὶ σέρνει μακρύτερο τὸ στράσινο², Χώρις βούρκους πολλοὺς καὶ πολλὰ τσάχαλα. Γιατὶ ἔχει μαλὰ τόσα στὸ κεφάλι της Καὶ δικά της, καὶ ἕνα πολυμάχοτα. Κι' ὡς καὶ τὴν τρίτσα τὴ φορεῖ στὴ μύτη της Κι' ὄχι, ὡς παλαιῶθε, στὸ κεφάλι της. Ἔτσι εἶναι γὰρες ἀξετίμητες!... Κι' ὁμῶς ὡς πᾶνε. Ἔγωγ' ἐγγενιάζομαι Ὅλα ταῦτα τὰ βέγγητρα τῆς ἐντέλειας, Για νὰ γείνη ἡ εὐχαρίστηση τοῦ Ἀπόλλωνος, Καὶ νὰ πάψῃ ἀπὸ μᾶς τῶρα τὰ βέλη του. Μὰ ἔτσι κηόλας ἐσεῖς τὸ γλιγορύτερο Νὰ μοῦ ἐτοιμάσετε ἄλλα ἀντάξια λάφυρα, Για νὰ μὴν εἶμ' ἐγὼ μόνος ἀβράβεφτος Ἔγωγ', πούμαι καλῆτερος ἀπ' ὅλους σας.

¹ Σκαφιζεσαι ὑποθέτοντες ἴσως μία σκάφη τὸ κεφάλι, μέσα εἰς τὴν ὁποία ἐτοιμάζονται ὅλοι οἱ διαλογισμοί. ἴσως πάλι καὶ ἀπὸ τὸ σκέπτεμαι.

² Στράσινο βρομδ-μοδα, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Κυρὸς ἐσέρνανε τὴ βέστα τους μέσα στοὺς βούρκους καὶ ἄλλες ἀπαστρες τοῦ δρόμου.

¹ Περὶ τοῦ διατάγματος τούτου ἴδε «Ἐθν. Ἀγωγὴν» 1900 σελ. 37.

Και τ' αποκριθῆκι ὁ Ἀχιλλεύς μὲ πείσμα
Σερέτη Ἀτρείδη, τακουνά, τσιφούτη!...¹
Ποῦ ναῦρωμε ἄλλα λάφυρα καινόρια,
Τώρα ποῦ ἔμοιραστῆκαμε τὰ πρώτα;
Κ' ἤθελε σοῦ φανεῖ καλά κοσμεῖν
Νάν τὰ βάλλωμε ξανάργα ὅλα κάτου.
Γιὰ νῶβηρ πάλι μεστικό γιὰ σένα;
Αἶ, φέρ' τὴν τῆρα, δὴσ' τὴν τὴ Χρυσίδα.
Κι' ἂν κἀμῆ ὁ θεὸς νὰ πάρουμε τὴν Πόλη,
Σοῦ δίνουμε τρεῖς, τέσσαρες, γιὰ δαύτη.

Μὰ κ' ἐκεῖνος πασομοσιὰ² θυμομένος,
Βρομόπαιδο, τοῦ λέει, γλυδοχαλῆα,
Τίνος τὰ λῆς εἰκαστὰ τὰ παιδιάρλογα;
Νὰ δῶσω ἐτούτη πύχμη μὲς³ στὴ χεῖρ
Καὶ νὰ προσμένω νὰ μοῦ δώσετε ἄλλες!...
Ἐμορφο μὰ τὸ θεὸ ἐστογάστηκες.
Ἐσὺ καλά ζεστός μὲς⁴ στὸ κορβόλι σου
Μὲ τὴν ἀγαπητὴ συντροφιά σου.
Κ' ἐγὼ νὰ ξεπαγιάζω πτό δικά μου,
Ἀγροπνος, ἔρμας, νὰ μετράω τὰ τράβια!...
Καὶ πάλι, ἂν ἔτσι θέλῃ ἡ τύχη, ἄς ἦναι
Ἐγὼ τὴ δέμη⁵ μὰ ἔρχομαι καὶ πέρνω
Ἡ τὴ δίκη σου κόρη τὴ Χρυσίδα.
Ἡ ἄλλου κανενὸς ὅτινος θέλω,
Καὶ δὲ μὲ γνοιάζει ἐρένανε ἂ γολιάσεται.
Μὰ τοῦτα, κί ἄλλα, ἔπειτα τὰ λέμε.
Τώρα βίξτε στὴ θάλασσα τὴ βάρκα,
Καὶ βάλ' τε κουπαλάτες διαλεμένους.
Καὶ τήνε δέμη, ἄς ἦναι, τὴ Χρυσίδα.
Καὶ νάν τὴ συντροφίλῃ σου καὶ δῖο
Γομπάλῃ, θορηκάμορφοι γερόνται,
Ὁ παπῆ - Πουκαγγῆς κί ὁ θεοπόρκαρης,
Νάν τήνε πάνε γέρω καταβόδιο.

Μὰ τότες κί ὁ Ἀχιλλεύς τὸν ἀρκινάει:
Μασκαρό, πωποκαλέφτη, γὲ τοῦ Ἀτρεία,
Γιγελούτη, ἀναμάρτητε, βεντίκολε²,
Πῶς κανεῖς ἀπὸ μῆς νὰ σὲ στιμάρῃ³,
Ἀφοῦ ἀθροπιὰ δὲν ἔχεις λιματιδα⁴,
Μήπως ἐγὼ ἤρτα, βρά, μὲς⁵ στὴν Τρωίδα
Ἀπὸ ἔχθριτα δίκη μου γιὰ τὸν Πουρκους,
Ἢμέ, καὶ τί μὸκῆμαν⁶ οἱ Τρωαδίτες;
Τίποτις μὰ τὸ νὰ! μὰ ἤρτα γιὰ σένα,
Σγαῦρδε, σερέτη, ἀλείτουρε, μασόνο⁶.

Ἐτούτα δὲν τὰ βάνεις εἰς τὸ νοῦσου¹
Μόνε μοῦ λῆς πῶς ἤρτης νὰ μοῦ πάργε
Καὶ τὴ μπουκιά μου² μὲς³ ἀπὸ τὸ στόμα!
Κάθε ποῦ ἔμεις μοιράζουμε τὰ λάφυρα,
Ἐσὺ ἔχεις τὸ σιμὸ τὸν πλέα μεγάλο,
Καὶ τὰ πουλιὰ καλῆτερα κομμῆτια⁴,
Κι' ἐγὼ π' ὄλον τὸν μάγθο τοῦ παλέμου,
Κι' ὅλα τ' ἀνδραγαθήματα τὰ τάσα,
Τὰ κάνουνε τὰ χεῖρια τὰ δικά μου,
Λαβαῖνω ἕνα μικρὸ χαρσιματάκι,
Κ' εὐχαριστήσομαι, κί ἄλλο δὲ γυροῦμ!

Ἐτούτα δὲν τὰ βάνεις εἰς τὸ νοῦσου¹
Μόνε μοῦ λῆς πῶς ἤρτης νὰ μοῦ πάργε
Καὶ τὴ μπουκιά μου² μὲς³ ἀπὸ τὸ στόμα!
Κάθε ποῦ ἔμεις μοιράζουμε τὰ λάφυρα,
Ἐσὺ ἔχεις τὸ σιμὸ τὸν πλέα μεγάλο,
Καὶ τὰ πουλιὰ καλῆτερα κομμῆτια⁴,
Κι' ἐγὼ π' ὄλον τὸν μάγθο τοῦ παλέμου,
Κι' ὅλα τ' ἀνδραγαθήματα τὰ τάσα,
Τὰ κάνουνε τὰ χεῖρια τὰ δικά μου,
Λαβαῖνω ἕνα μικρὸ χαρσιματάκι,
Κ' εὐχαριστήσομαι, κί ἄλλο δὲ γυροῦμ!

Ἐτούτα δὲν τὰ βάνεις εἰς τὸ νοῦσου¹
Μόνε μοῦ λῆς πῶς ἤρτης νὰ μοῦ πάργε
Καὶ τὴ μπουκιά μου² μὲς³ ἀπὸ τὸ στόμα!
Κάθε ποῦ ἔμεις μοιράζουμε τὰ λάφυρα,
Ἐσὺ ἔχεις τὸ σιμὸ τὸν πλέα μεγάλο,
Καὶ τὰ πουλιὰ καλῆτερα κομμῆτια⁴,
Κι' ἐγὼ π' ὄλον τὸν μάγθο τοῦ παλέμου,
Κι' ὅλα τ' ἀνδραγαθήματα τὰ τάσα,
Τὰ κάνουνε τὰ χεῖρια τὰ δικά μου,
Λαβαῖνω ἕνα μικρὸ χαρσιματάκι,
Κ' εὐχαριστήσομαι, κί ἄλλο δὲ γυροῦμ!

Ἐτούτα δὲν τὰ βάνεις εἰς τὸ νοῦσου¹
Μόνε μοῦ λῆς πῶς ἤρτης νὰ μοῦ πάργε
Καὶ τὴ μπουκιά μου² μὲς³ ἀπὸ τὸ στόμα!
Κάθε ποῦ ἔμεις μοιράζουμε τὰ λάφυρα,
Ἐσὺ ἔχεις τὸ σιμὸ τὸν πλέα μεγάλο,
Καὶ τὰ πουλιὰ καλῆτερα κομμῆτια⁴,
Κι' ἐγὼ π' ὄλον τὸν μάγθο τοῦ παλέμου,
Κι' ὅλα τ' ἀνδραγαθήματα τὰ τάσα,
Τὰ κάνουνε τὰ χεῖρια τὰ δικά μου,
Λαβαῖνω ἕνα μικρὸ χαρσιματάκι,
Κ' εὐχαριστήσομαι, κί ἄλλο δὲ γυροῦμ!

Ἐτούτα δὲν τὰ βάνεις εἰς τὸ νοῦσου¹
Μόνε μοῦ λῆς πῶς ἤρτης νὰ μοῦ πάργε
Καὶ τὴ μπουκιά μου² μὲς³ ἀπὸ τὸ στόμα!
Κάθε ποῦ ἔμεις μοιράζουμε τὰ λάφυρα,
Ἐσὺ ἔχεις τὸ σιμὸ τὸν πλέα μεγάλο,
Καὶ τὰ πουλιὰ καλῆτερα κομμῆτια⁴,
Κι' ἐγὼ π' ὄλον τὸν μάγθο τοῦ παλέμου,
Κι' ὅλα τ' ἀνδραγαθήματα τὰ τάσα,
Τὰ κάνουνε τὰ χεῖρια τὰ δικά μου,
Λαβαῖνω ἕνα μικρὸ χαρσιματάκι,
Κ' εὐχαριστήσομαι, κί ἄλλο δὲ γυροῦμ!

Ἐτούτα δὲν τὰ βάνεις εἰς τὸ νοῦσου¹
Μόνε μοῦ λῆς πῶς ἤρτης νὰ μοῦ πάργε
Καὶ τὴ μπουκιά μου² μὲς³ ἀπὸ τὸ στόμα!
Κάθε ποῦ ἔμεις μοιράζουμε τὰ λάφυρα,
Ἐσὺ ἔχεις τὸ σιμὸ τὸν πλέα μεγάλο,
Καὶ τὰ πουλιὰ καλῆτερα κομμῆτια⁴,
Κι' ἐγὼ π' ὄλον τὸν μάγθο τοῦ παλέμου,
Κι' ὅλα τ' ἀνδραγαθήματα τὰ τάσα,
Τὰ κάνουνε τὰ χεῖρια τὰ δικά μου,
Λαβαῖνω ἕνα μικρὸ χαρσιματάκι,
Κ' εὐχαριστήσομαι, κί ἄλλο δὲ γυροῦμ!

¹ Σερέτη: φιλόγυρος εἰς τὸ ἄκρος. Τακουνά: ἔτσι λέμε τώρα ὑστερα τοῦς λάτραις τῶν παλιῶν προλήψεων.
² Ridiolo, γελοῖος.
³ Stimare, σέθομαι.
⁴ Λιματιδα, λιγότερο τῆς σταλαματιδα.
⁵ Μασόνο: τούτην τὴ βρισιὰ τήνε βίγει ὁ Ἀχιλλεύς γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ φίλο του τὸ Μακράκη.
⁶ Μπουκιά: buccina. Τὸ ὄσον ἔχει κανεῖς εἰς τὸ στόμα του ὅστις τρώῃ.

Μὰ τότες πῶς κ' ἐγὼ καλεῖ μὲν¹ ἐδώθε.
Καυμένε, νὰ σοῦ λείψωμ² τὰ νερά μου.
Καὶ τότες νάν τὰ ἰδιὰ τὰ λάχανά σου.
Μὰ ὁ Ἀτρείδης κ' ἐκεῖνος θυμομένος,
Στὸ δίκαιο, λέει, καυχαντῆ, μιλόρο,
Πούρτες νὰ μοῦ σατίσῃς τὸ κεφάλι.
Δὲ σέχω χρεῖα. Ἔχω τόσους ἄλλους
Καπιτάνιους ἰδιὸ καλῆτεροῦς σου.
Κι' ἂν δὲ δίκουνε τούτοι, ἔχω τὸ δία.
Ποῦ ἔρεει, καὶ γνοιάζει ἀπὸ γυναῖκες,
Καὶ θὰ μὲ πᾶρ νὰ πᾶρω τὴν Ἑλένη.
Καὶ σὺ μιλόρο, βάλ' τὴ πτάρτα ἄμαρτος σου
Καὶ γύρισε στὴ Φθιάσου νὰ τρῶς βρούβας³.
Ἡ κηδῆες σὺρε κρύφου μὲς⁴ στὴ Σκόρη.
Νὰ σὲ ἄντουνε γυναῖκα ἢ γυναικούλες.
Μὰ νὰ ἔρρη πῶς ἤρτω νὰ σοῦ πᾶρω
Τὴ φλασκομάγουλη ὀμορφη Πουσιὰ.
Γιὰ νὰ μὲθῃς στὴν ἄλλη νάργε τῆρη.
Νὰ φέρῃς σέβας⁵ ἐς τὴν καλῆτεροῦς σου.
Καὶ νὰ μὴν ἀθαδεύῃς καὶ κῆθ⁶ ἄλλος.
Ἰσασ-πρὸς-ἴσασ νὰ μιλῆ μ' ἱμίνα.

Ἦστα⁷ εἶπε, κί ὁ Ἀχιλλεύς ἐκοντοστῆθηκι,
Τὶ νὰ κἀμῆ; νὰ βγάλῃ τὸ σπαθί του
Νάν τόνε σκίση ὅπ τ' ἀπάνου ὡς κάτου.
Ἡ νὰ βαστήξῃ τὸ θυμὸ του ἀκόμη...
Κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸ χεῖρ του στὴ φούχη
Μὲ ἀπόφαση, νὰ κἀμῃ ἀντραχάθεις,
Κατεβαίνει ἀνάνθε ὅλο μὲ μίαν
Ἡ Ἀθηνᾶ, σταλμένη ἀπὸ τὴν Ἦρα,
Ὅπου ἄγῆρας παρόμοια καὶ τῶς ὄου.
Καὶ τῆπασα τὸ χεῖρ καὶ τὸν ἀράτηρι.
Ἐσάστια ὁ Ἀχιλλεύς σ' ἐκεῖν τὴ θῆα.
Κ' ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ τῆς εἶπε:
Σὲ γνοιάζω Ἀθηνᾶ πὸ τὸ σινισ σου⁸
Πῶς εἶς⁹ ἐκεῖνη πούσαι¹⁰ καὶ θε νάλλῃς
Νὰ ἰδῃς ἐντουτοῦ τοῦ φαντασμένου,
Τοῦ ἔσπολιτου λιπυ-Πασιλῆα
Τὰ ὑπερήφανα λόγια καὶ τὰ ἀθήλιατα.
Μὰ θυρήσου καὶ τούτα ποῦ σοῦ λέω:
Ἐλῶστη ὅρα ποῦ θε ναῦρη τὸ μαλιὰ του¹¹
Ἐτούτος ὁ ἀκηφτρούγης Πασιλῆαρης.
Κ' ἡ Ἀθηνᾶ Ἦρα ἀπίνουθε σταλμένη
Καλαθροπιὰ νὰ βάλλω ἀνέμεσά σας.
Μ' ἔπειθε ἡ Ἦρα πύναυ πιναρμένη
Καὶ λυπάται πολὺ γιὰ τὸ θυμὸ σας.
Στίκει ξεμπρασομένη καὶ κοντῆζει
Στὸ παραθύρι τ' ὀφρανοῦ καὶ βλάζει¹².
Πλιάζει, γιατί πολὺ σὲς ἀγαπᾷ.
Καὶ παρόμοια σὲς ἔχει στὴν ψυχὴ της.
Μόνε ἴρις¹³ του καὶ σὺ κί ἄπ' τον κί ἄς πᾶρ.
Κάμε καθῶς σοῦ λέω γιὰ πινομήτης¹⁴
Φύναξέ του, βρισιὰς, κί ἄλλα μαλώματα¹⁵.
Ἀγία ὅσα θέλεις πῆς, μὲ μὴ καρσιματα¹⁶.
Καὶ τὰ ἀποκριθῆκι ὁ Ἀχιλλεύς καὶ τ' εἶπε,
Ἦρπει Κυράδες θεές νὰ σὲς ἄσῃσιμ,
Μόλον πύμαι καὶ πᾶρα θυμομένος¹⁷
Γιατί βλάζω κ' ἐγὼ πῶς ὅστις θέλει¹⁸.
Νάν τὴν περὶνᾶ καλοῦταικ στὸν Κόρημ.

Ἦστα⁷ εἶπε, κί ὁ Ἀχιλλεύς ἐκοντοστῆθηκι,
Τὶ νὰ κἀμῆ; νὰ βγάλῃ τὸ σπαθί του
Νάν τόνε σκίση ὅπ τ' ἀπάνου ὡς κάτου.
Ἡ νὰ βαστήξῃ τὸ θυμὸ του ἀκόμη...
Κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸ χεῖρ του στὴ φούχη
Μὲ ἀπόφαση, νὰ κἀμῃ ἀντραχάθεις,
Κατεβαίνει ἀνάνθε ὅλο μὲ μίαν
Ἡ Ἀθηνᾶ, σταλμένη ἀπὸ τὴν Ἦρα,
Ὅπου ἄγῆρας παρόμοια καὶ τῶς ὄου.
Καὶ τῆπασα τὸ χεῖρ καὶ τὸν ἀράτηρι.
Ἐσάστια ὁ Ἀχιλλεύς σ' ἐκεῖν τὴ θῆα.
Κ' ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ τῆς εἶπε:
Σὲ γνοιάζω Ἀθηνᾶ πὸ τὸ σινισ σου⁸
Πῶς εἶς⁹ ἐκεῖνη πούσαι¹⁰ καὶ θε νάλλῃς
Νὰ ἰδῃς ἐντουτοῦ τοῦ φαντασμένου,
Τοῦ ἔσπολιτου λιπυ-Πασιλῆα
Τὰ ὑπερήφανα λόγια καὶ τὰ ἀθήλιατα.
Μὰ θυρήσου καὶ τούτα ποῦ σοῦ λέω:
Ἐλῶστη ὅρα ποῦ θε ναῦρη τὸ μαλιὰ του¹¹
Ἐτούτος ὁ ἀκηφτρούγης Πασιλῆαρης.
Κ' ἡ Ἀθηνᾶ Ἦρα ἀπίνουθε σταλμένη
Καλαθροπιὰ νὰ βάλλω ἀνέμεσά σας.
Μ' ἔπειθε ἡ Ἦρα πύναυ πιναρμένη
Καὶ λυπάται πολὺ γιὰ τὸ θυμὸ σας.
Στίκει ξεμπρασομένη καὶ κοντῆζει
Στὸ παραθύρι τ' ὀφρανοῦ καὶ βλάζει¹².
Πλιάζει, γιατί πολὺ σὲς ἀγαπᾷ.
Καὶ παρόμοια σὲς ἔχει στὴν ψυχὴ της.
Μόνε ἴρις¹³ του καὶ σὺ κί ἄπ' τον κί ἄς πᾶρ.
Κάμε καθῶς σοῦ λέω γιὰ πινομήτης¹⁴
Φύναξέ του, βρισιὰς, κί ἄλλα μαλώματα¹⁵.
Ἀγία ὅσα θέλεις πῆς, μὲ μὴ καρσιματα¹⁶.
Καὶ τὰ ἀποκριθῆκι ὁ Ἀχιλλεύς καὶ τ' εἶπε,
Ἦρπει Κυράδες θεές νὰ σὲς ἄσῃσιμ,
Μόλον πύμαι καὶ πᾶρα θυμομένος¹⁷
Γιατί βλάζω κ' ἐγὼ πῶς ὅστις θέλει¹⁸.
Νάν τὴν περὶνᾶ καλοῦταικ στὸν Κόρημ.

Ἦστα⁷ εἶπε, κί ὁ Ἀχιλλεύς ἐκοντοστῆθηκι,
Τὶ νὰ κἀμῆ; νὰ βγάλῃ τὸ σπαθί του
Νάν τόνε σκίση ὅπ τ' ἀπάνου ὡς κάτου.
Ἡ νὰ βαστήξῃ τὸ θυμὸ του ἀκόμη...
Κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸ χεῖρ του στὴ φούχη
Μὲ ἀπόφαση, νὰ κἀμῃ ἀντραχάθεις,
Κατεβαίνει ἀνάνθε ὅλο μὲ μίαν
Ἡ Ἀθηνᾶ, σταλμένη ἀπὸ τὴν Ἦρα,
Ὅπου ἄγῆρας παρόμοια καὶ τῶς ὄου.
Καὶ τῆπασα τὸ χεῖρ καὶ τὸν ἀράτηρι.
Ἐσάστια ὁ Ἀχιλλεύς σ' ἐκεῖν τὴ θῆα.
Κ' ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ τῆς εἶπε:
Σὲ γνοιάζω Ἀθηνᾶ πὸ τὸ σινισ σου⁸
Πῶς εἶς⁹ ἐκεῖνη πούσαι¹⁰ καὶ θε νάλλῃς
Νὰ ἰδῃς ἐντουτοῦ τοῦ φαντασμένου,
Τοῦ ἔσπολιτου λιπυ-Πασιλῆα
Τὰ ὑπερήφανα λόγια καὶ τὰ ἀθήλιατα.
Μὰ θυρήσου καὶ τούτα ποῦ σοῦ λέω:
Ἐλῶστη ὅρα ποῦ θε ναῦρη τὸ μαλιὰ του¹¹
Ἐτούτος ὁ ἀκηφτρούγης Πασιλῆαρης.
Κ' ἡ Ἀθηνᾶ Ἦρα ἀπίνουθε σταλμένη
Καλαθροπιὰ νὰ βάλλω ἀνέμεσά σας.
Μ' ἔπειθε ἡ Ἦρα πύναυ πιναρμένη
Καὶ λυπάται πολὺ γιὰ τὸ θυμὸ σας.
Στίκει ξεμπρασομένη καὶ κοντῆζει
Στὸ παραθύρι τ' ὀφρανοῦ καὶ βλάζει¹².
Πλιάζει, γιατί πολὺ σὲς ἀγαπᾷ.
Καὶ παρόμοια σὲς ἔχει στὴν ψυχὴ της.
Μόνε ἴρις¹³ του καὶ σὺ κί ἄπ' τον κί ἄς πᾶρ.
Κάμε καθῶς σοῦ λέω γιὰ πινομήτης¹⁴
Φύναξέ του, βρισιὰς, κί ἄλλα μαλώματα¹⁵.
Ἀγία ὅσα θέλεις πῆς, μὲ μὴ καρσιματα¹⁶.
Καὶ τὰ ἀποκριθῆκι ὁ Ἀχιλλεύς καὶ τ' εἶπε,
Ἦρπει Κυράδες θεές νὰ σὲς ἄσῃσιμ,
Μόλον πύμαι καὶ πᾶρα θυμομένος¹⁷
Γιατί βλάζω κ' ἐγὼ πῶς ὅστις θέλει¹⁸.
Νάν τὴν περὶνᾶ καλοῦταικ στὸν Κόρημ.

Ἦστα⁷ εἶπε, κί ὁ Ἀχιλλεύς ἐκοντοστῆθηκι,
Τὶ νὰ κἀμῆ; νὰ βγάλῃ τὸ σπαθί του
Νάν τόνε σκίση ὅπ τ' ἀπάνου ὡς κάτου.
Ἡ νὰ βαστήξῃ τὸ θυμὸ του ἀκόμη...
Κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸ χεῖρ του στὴ φούχη
Μὲ ἀπόφαση, νὰ κἀμῃ ἀντραχάθεις,
Κατεβαίνει ἀνάνθε ὅλο μὲ μίαν
Ἡ Ἀθηνᾶ, σταλμένη ἀπὸ τὴν Ἦρα,
Ὅπου ἄγῆρας παρόμοια καὶ τῶς ὄου.
Καὶ τῆπασα τὸ χεῖρ καὶ τὸν ἀράτηρι.
Ἐσάστια ὁ Ἀχιλλεύς σ' ἐκεῖν τὴ θῆα.
Κ' ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ τῆς εἶπε:
Σὲ γνοιάζω Ἀθηνᾶ πὸ τὸ σινισ σου⁸
Πῶς εἶς⁹ ἐκεῖνη πούσαι¹⁰ καὶ θε νάλλῃς
Νὰ ἰδῃς ἐντουτοῦ τοῦ φαντασμένου,
Τοῦ ἔσπολιτου λιπυ-Πασιλῆα
Τὰ ὑπερήφανα λόγια καὶ τὰ ἀθήλιατα.
Μὰ θυρήσου καὶ τούτα ποῦ σοῦ λέω:
Ἐλῶστη ὅρα ποῦ θε ναῦρη τὸ μαλιὰ του¹¹
Ἐτούτος ὁ ἀκηφτρούγης Πασιλῆαρης.
Κ' ἡ Ἀθηνᾶ Ἦρα ἀπίνουθε σταλμένη
Καλαθροπιὰ νὰ βάλλω ἀνέμεσά σας.
Μ' ἔπειθε ἡ Ἦρα πύναυ πιναρμένη
Καὶ λυπάται πολὺ γιὰ τὸ θυμὸ σας.
Στίκει ξεμπρασομένη καὶ κοντῆζει
Στὸ παραθύρι τ' ὀφρανοῦ καὶ βλάζει¹².
Πλιάζει, γιατί πολὺ σὲς ἀγαπᾷ.
Καὶ παρόμοια σὲς ἔχει στὴν ψυχὴ της.
Μόνε ἴρις¹³ του καὶ σὺ κί ἄπ' τον κί ἄς πᾶρ.
Κάμε καθῶς σοῦ λέω γιὰ πινομήτης¹⁴
Φύναξέ του, βρισιὰς, κί ἄλλα μαλώματα¹⁵.
Ἀγία ὅσα θέλεις πῆς, μὲ μὴ καρσιματα¹⁶.
Καὶ τὰ ἀποκριθῆκι ὁ Ἀχιλλεύς καὶ τ' εἶπε,
Ἦρπει Κυράδες θεές νὰ σὲς ἄσῃσιμ,
Μόλον πύμαι καὶ πᾶρα θυμομένος¹⁷
Γιατί βλάζω κ' ἐγὼ πῶς ὅστις θέλει¹⁸.
Νάν τὴν περὶνᾶ καλοῦταικ στὸν Κόρημ.

Ἦστα⁷ εἶπε, κί ὁ Ἀχιλλεύς ἐκοντοστῆθηκι,
Τὶ νὰ κἀμῆ; νὰ βγάλῃ τὸ σπαθί του
Νάν τόνε σκίση ὅπ τ' ἀπάνου ὡς κάτου.
Ἡ νὰ βαστήξῃ τὸ θυμὸ του ἀκόμη...
Κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸ χεῖρ του στὴ φούχη
Μὲ ἀπόφαση, νὰ κἀμῃ ἀντραχάθεις,
Κατεβαίνει ἀνάνθε ὅλο μὲ μίαν
Ἡ Ἀθηνᾶ, σταλμένη ἀπὸ τὴν Ἦρα,
Ὅπου ἄγῆρας παρόμοια καὶ τῶς ὄου.
Καὶ τῆπασα τὸ χεῖρ καὶ τὸν ἀράτηρι.
Ἐσάστια ὁ Ἀχιλλεύς σ' ἐκεῖν τὴ θῆα.
Κ' ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ τῆς εἶπε:
Σὲ γνοιάζω Ἀθηνᾶ πὸ τὸ σινισ σου⁸
Πῶς εἶς⁹ ἐκεῖνη πούσαι¹⁰ καὶ θε νάλλῃς
Νὰ ἰδῃς ἐντουτοῦ τοῦ φαντασμένου,
Τοῦ ἔσπολιτου λιπυ-Πασιλῆα
Τὰ ὑπερήφανα λόγια καὶ τὰ ἀθήλιατα.
Μὰ θυρήσου καὶ τούτα ποῦ σοῦ λέω:
Ἐλῶστη ὅρα ποῦ θε ναῦρη τὸ μαλιὰ του¹¹
Ἐτούτος ὁ ἀκηφτρούγης Πασιλῆαρης.
Κ' ἡ Ἀθηνᾶ Ἦρα ἀπίνουθε σταλμένη
Καλαθροπιὰ νὰ βάλλω ἀνέμεσά σας.
Μ' ἔπειθε ἡ Ἦρα πύναυ πιναρμένη
Καὶ λυπάται πολὺ γιὰ τὸ θυμὸ σας.
Στίκει ξεμπρασομένη καὶ κοντῆζει
Στὸ παραθύρι τ' ὀφρανοῦ καὶ βλάζει¹².
Πλιάζει, γιατί πολὺ σὲς ἀγαπᾷ.
Καὶ παρόμοια σὲς ἔχει στὴν ψυχὴ της.
Μόνε ἴρις¹³ του καὶ σὺ κί ἄπ' τον κί ἄς πᾶρ.
Κάμε καθῶς σοῦ λέω γιὰ πινομήτης¹⁴
Φύναξέ του, βρισιὰς, κί ἄλλα μαλώματα¹⁵.
Ἀγία ὅσα θέλεις πῆς, μὲ μὴ καρσιματα¹⁶.
Καὶ τὰ ἀποκριθῆκι ὁ Ἀχιλλεύς καὶ τ' εἶπε,
Ἦρπει Κυράδες θεές νὰ σὲς ἄσῃσιμ,
Μόλον πύμαι καὶ πᾶρα θυμομένος¹⁷
Γιατί βλάζω κ' ἐγὼ πῶς ὅστις θέλει¹⁸.
Νάν τὴν περὶνᾶ καλοῦταικ στὸν Κόρημ.

Ἦστα⁷ εἶπε, κί ὁ Ἀχιλλεύς ἐκοντοστῆθηκι,
Τὶ νὰ κἀμῆ; νὰ βγάλῃ τὸ σπαθί του
Νάν τόνε σκίση ὅπ τ' ἀπάνου ὡς κάτου.
Ἡ νὰ βαστήξῃ τὸ θυμὸ του ἀκόμη...
Κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸ χεῖρ του στὴ φούχη
Μὲ ἀπόφαση, νὰ κἀμῃ ἀντραχάθεις,
Κατεβαίνει ἀνάνθε ὅλο μὲ μίαν
Ἡ Ἀθηνᾶ, σταλμένη ἀπὸ τὴν Ἦρα,
Ὅπου ἄγῆρας παρόμοια καὶ τῶς ὄου.
Καὶ τῆπασα τὸ χεῖρ καὶ τὸν ἀράτηρι.
Ἐσάστια ὁ Ἀχιλλεύς σ' ἐκεῖν τὴ θῆα.
Κ' ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ τῆς εἶπε:
Σὲ γνοιάζω Ἀθηνᾶ πὸ τὸ σινισ σου⁸
Πῶς εἶς⁹ ἐκεῖνη πούσαι¹⁰ καὶ θε νάλλῃς
Νὰ ἰδῃς ἐντουτοῦ τοῦ φαντασμένου,
Τοῦ ἔσπολιτου λιπυ-Πασιλῆα
Τὰ ὑπερήφανα λόγια καὶ τὰ ἀθήλιατα.
Μὰ θυρήσου καὶ τούτα ποῦ σοῦ λέω:
Ἐλῶστη ὅρα ποῦ θε ναῦρη τὸ μαλιὰ του¹¹
Ἐτούτος ὁ ἀκηφτρούγης Πασιλῆαρης.
Κ' ἡ Ἀθηνᾶ Ἦρα ἀπίνουθε σταλμένη
Καλαθροπιὰ νὰ βάλλω ἀνέμεσά σας.
Μ' ἔπειθε ἡ Ἦρα πύναυ πιναρμένη
Καὶ λυπάται πολὺ γιὰ τὸ θυμὸ σας.
Στίκει ξεμπρασομένη καὶ κοντῆζει
Στὸ παραθύρι τ' ὀφρανοῦ καὶ βλάζει¹².
Πλιάζει, γιατί πολὺ σὲς ἀγαπᾷ.
Καὶ παρόμοια σὲς ἔχει στὴν ψυχὴ της.
Μόνε ἴρις¹³ του καὶ σὺ κί ἄπ' τον κί ἄς πᾶρ.
Κάμε καθῶς σοῦ λέω γιὰ πινομήτης¹⁴
Φύναξέ του, βρισιὰς, κί ἄλλα μαλώματα¹⁵.
Ἀγία ὅσα θέλεις πῆς, μὲ μὴ καρσιματα¹⁶.
Καὶ τὰ ἀποκριθῆκι ὁ Ἀχιλλεύς καὶ τ' εἶπε,
Ἦρπει Κυράδες θεές νὰ σὲς ἄσῃσιμ,
Μόλον πύμαι καὶ πᾶρα θυμομένος¹⁷
Γιατί βλάζω κ' ἐγὼ πῶς ὅστις θέλει¹⁸.
Νάν τὴν περὶνᾶ καλοῦταικ στὸν Κόρημ.

Ἦστα⁷ εἶπε, κί ὁ Ἀχιλλεύς ἐκοντοστῆθηκι,
Τὶ νὰ κἀμῆ; νὰ βγάλῃ τὸ σπαθί του
Νάν τόνε σκίση ὅπ τ' ἀπάνου ὡς κάτου.
Ἡ νὰ βαστήξῃ τὸ θυμὸ του ἀκόμη...
Κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ τὸ χεῖρ του στὴ φούχη
Μὲ ἀπόφαση, νὰ κἀμῃ ἀντραχάθεις,
Κατεβαίνει ἀνάνθε ὅλο μὲ μίαν
Ἡ Ἀθηνᾶ, σταλμένη ἀπὸ τὴν Ἦρα,
Ὅπου ἄγῆρας παρόμοια καὶ τῶς ὄου.
Καὶ τῆπασα τὸ χεῖρ καὶ τὸν ἀράτηρι.
Ἐσάστια ὁ Ἀχιλλεύς σ' ἐκεῖν τὴ θῆα.
Κ' ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ τῆς εἶπε:
Σὲ γνοιάζω Ἀθηνᾶ πὸ τὸ σινισ σου⁸
Πῶς εἶς⁹ ἐκεῖνη πούσαι¹⁰ καὶ θε νάλλῃς
Νὰ ἰδῃς ἐντουτοῦ τοῦ φαντασμένου,
Τοῦ ἔσπολιτου λιπυ-Πασιλῆα
Τὰ ὑπερήφανα λόγια καὶ τὰ ἀθήλιατα.
Μὰ θυρήσου καὶ τούτα ποῦ σοῦ λέω:
Ἐλῶστη ὅρα ποῦ θε ναῦρη τὸ μαλιὰ του¹¹
Ἐτούτος ὁ ἀκηφτρούγης Πασιλῆαρης.
Κ' ἡ Ἀθηνᾶ Ἦρα ἀπίνουθε σταλμένη
Καλαθροπιὰ νὰ βάλλω ἀνέμεσά σας.
Μ' ἔπειθε ἡ Ἦρα πύναυ πιναρμένη
Καὶ λυπάται πολὺ γιὰ τὸ θυμὸ σας.
Στίκει ξεμπρασομένη καὶ κοντῆζει
Στὸ παραθύρι τ' ὀφρανοῦ καὶ βλάζει¹².
Πλιάζει, γιατί πολὺ σὲς ἀγαπᾷ.
Καὶ παρόμοια σὲς ἔχει στὴν ψυχὴ της.
Μόνε ἴρις¹³ του καὶ σὺ κί ἄπ' τον κί ἄς πᾶρ.
Κάμε καθῶς σοῦ λέω γιὰ πινομήτης¹⁴
Φύναξέ του, βρισιὰς, κί ἄλλα μαλώματα¹⁵.
Ἀγία ὅσα θέλεις πῆς, μὲ μὴ καρσιματα¹⁶.
Καὶ τὰ ἀποκριθῆκι ὁ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ώριμότητα δικασκουαθή, έθριλλον δ' εις αύτην τή άνύθη, έν μείω των όποιων περιέφερον τήν άπα- στράπτουσαν καλλονήν και τας πολυτελεστατάς έσθητάς των αι ώραιαι της πόλεως. Κατάχρησις όμως μεγάλη έγινετο εις τό γύμνιαμα των ώμων και των τραχήλων.

Τήν ώρισμένην ώραν ο Κρούγερ ένεφανίσθη συνοδευόμενος υπό τινων προξένων και άλλων έπι- στήμων. Διήλθε πρώτος τον διαδρομον και έννευ δια- τυκώσεων ηνοιξε μόνος τήν θύραν της αίθουσας του χορού.

— 'Α! (Με μου! άνέραξεν αφνης επανα- κλειον έν σπουδή τήν θύραν. 'Ε! εκαιμ! αι κυρλαι δέν ένεδύθησαν άκόμη!

Αι κυρλαι τότε καταταρχυθείσαι ηναγκάσθησαν να ζητήσουν πρόχειρα περικαλύμματι και ο άγαθος πρόεδρος λυπούμενος άθθεν διά τήν άπροσεξίαν του έπέμενε να μη εισέλθη εις τήν αίθουσαν πριν αι κυρλαι ένδυσθούν, όπως έλεγε. Καθ' όλην δε τήν διάρκειαν της έσπερίδος έπέμενε να ζητή συγγνώ- μην παρά των κυριών διά τήν σπουδήν του.

Σκύλου νομιμότητα.

Έπανελθόν έν του θεάτρου μετά της συζύγου και των δύο τέκνων του νάος έμπορος των Παρι- σίων πρό όλίγων ημερών παρητήρησεν ότι κλέπτει ειχον εισέλθη κατά τήν άπουσίαν των εις τό οικημα. Δέν κατήρθισαν μόν να παραδώσουν τό σιδηρούν χρηματοκιβώτιον, άφήρσαν όμως πολλά κοσμη- ματα, μετ' αυτών δε και μίαν άγγλικήν άμικσαν με τον ίππον και ένα μικρόν σκύλον. Αί έρευμαι της αστυνομίας έμειναν έννευ άποτελέσματος και ε ιδιοκτήτης ειχεν άπελπισθή πλέον, οτε αφνης ένε- φανίσθη ο σκύλος, τον όποιον η οικογένεια υπέδέ- χθη μετ' έννοήτου χαρής.

Τήν επισύσαν ο οικοδεσπότης θιαπεύων τον σκύ- λον του ειπε:

— Λαιπόν, Μεδδρ, που είνε τώρα ο σύντροφός σου ο Καδδλ;

Καδδλ ήτο τό όνομα του κλαπέντος ίππου.

Ο σκύλος εύθως ώρμησε προς τό έξω, έπειτα επανήλθε και έσυρε τον κύριόν του από του ένδύ- ματος προς τήν έξοδον. Τούτο δε επανελάθε πολλάκις.

Ένώσησαν τότε ότι τό νοήμον ζήιον ήθελε να φανερώση τό μέρος όπου έφυλάσσετε και ο ίππος. Δύο αστυνομικοί υπάλληλοι έτέθησαν εις τήν διά- θεσιν του σκύλου και μετά ήμισειν ώραν οδηγού- μενοι από τον Μεδδρ επήλθησαν όλοι άπάναντι παλαιάς οικίας άποκέντρου έδου. Έντός αυτης συνελήφθησαν δύο νεαι, αιτινες ώμολόγησαν κατό- πιν ότι ήσαν οι άυτοργεί της κλοπής. Εύρέθησαν δε και ο ίππος και η άμικσα και πνα των κλα- πέτων κοσμημάτων.

Ο πλαιθυμός της γής.

Κατά τον Αμερικανόν στατιστικόν Χόλτ Σόλεγι ο σημερινός όλικός πληθυσμός της ήγγλιου προσεγ- γίζει εις τά 4 δισεκατομμύρια. Κατά τήν προϊού- σαν αναλογίαν της αύξήσεως ε πληθυσμός ούτος θ' αύξηθη μέχρι του 2000 έτους εις 4 δισεκατομ- μύρια και 328 εκατομμύρια, εις τά 2,100 θά συμ-

ποσθη εις 11 δισεκατομμύρια και 700 εκατομ- μύρια, τή 2200 εις 31 δισεκατομμύρια και 628 εκατομμύρια και τή 2250 εις 52 δισεκατομμύρια. Δέν θα ύπάρχη τότε ούτε επιθική γής λακτοίης- τος, άφαιρουμένων των εκλιτερρημένων γαιών, των μεταλλείων και των έδων.

Η μαγειρική των ήγεμόνων.

Η πολυτελεστέρη και πλουσιωτέρη μαγειρική είναι η της Ρωσικής αυλής. Από της άναρρη- σεως του εις τον θρόνον ο Τσάρος Νικόλαος ο Β', όστις άγαπή πολύ τήν άπολαύσειν και τήν μαγα- λοπρέπειαν της τραπέζης, εξώδυσεν 1,600,000 φράγκων διά τήν τροποποίησιν της μαγειρικής και του έστιατορίου του χειμερινού άνακτόρου της Πε- τρουπόλεως. Όλα άνεξαιρέτως τα μαγειρικά σκεύη είναι άργυρά, ύπάρχουσι δε και πολλά χρυσά χρυ- νόλογούμενα από Αίτικερίνης της Μαγγόλης. Η άρχιμαγειρος του Τσάρου έχει μισθόν έτήσιον 100,000 φράγκων, ε εμιασος των εε κερματωει- ρων ποικίλλει μεταξύ των 20—30,000 φράγκων. Έν όλην ο Τσάρος διακινά διά τήν τράπεζαν κατ' έτος περί τά 3,000,000 φράγκων.

Μετά τήν ρωσικήν ως προς τήν πολυτέλειαν και τον πλούτον έρχεται η ισπανική μαγειρική, της όποιας μόνον τα σκεύη έχουσι αξίαν 1,000,000 φράγκων. Μετ' αυτην έρχεται η άγγλική. Έν έπιπλα του βασιλικού έστιατορίου της Αγγλίας έχουσι μεγάλην αξίαν κατασκευασθέντα εκ τιρκαις άδους επί της εποχής Γεωργίου του Γ'.

Πολύ άπλουστέρη τούτων είναι η του κόνσουλ- τος Γουλιέλμου και του προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας Λουμυέ.

Κυλοδοκία νομισμάτων.

Υπάρχει ισπανικόν νόμισμα άργυράν, τό όποιον όνομάζεται 1) μπάν και έχει βάρος ήμισείας λί- τρας. Έχει διάμετρον 8 εκατοστόμετρα και αξίαν 275 φράγκων. Πολλά τοιαύτα νομισματα κυκλοφο- ρουσι μεταξύ των τραπεζιτών του Γουλιου και της Γοκοχάμας, οι δε πλούσιοι σκεπρίζαι της Ιαπωνί- κης πληρήνουσι συνήθως εις έμπα έν τάς άγοράς των. Νομισματα όμως κυκλοποι άπαντα τις εις τό Αγγλίμ. Ένας τό Α έσολ, υπό τό σχημα δίσκου λεπτοτάτου, περιφέρειας όμως 11—18 εκατοστο- μέτρων, είναι νόμισμα χρυσόν αξίας 1000 φράγ- κων. Χωρίζαι περίπου 420 γραμμάρια και αποτελεί τό μέγιστον του κόσμου νόμισμα. Είς εκάτα πρό- πει να προστεθώσι και τό βένδκ των Άγγλων αξίας 250 φράγκων, και τό έν Καλιφορνία κυκλο- φορουν μέγα νόμισμα αξίας 50 δολλαρίων.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΗΙΟΥ

Διατήρησις ζωμού.

Ο ζωμός διατηρείται επί μίαν εβδομάδα, έν βράζειται καθ' ήμέραν και μεταγγίζεται εις καθαρόν δοχείον, τό όποιον δέν πρέπει να σκεπάζεται.

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ",—2997

ΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Έάν τις ήθελεν επιχειρήσει να πείση τον κό- σμον ότι άλλο τό να είναι αυτόχρονα σοφός και άλλο τό να έχη τήν δύναμιν και τήν ιδιοφυίαν της μεταβιβάσεως της σοφίας του, της διοχε- τεύσεως των θησαυρών της γνώσεώς του και εις τους άλλους, εάν ήθελεν ύποστηρίξη, ότι ο Ιού- λιος Σίμων, ο τόπον βαθύτατα έγκύψας εις τά της εκπαιδεύσεως, η ο Φερρύ, ο οργανωτής και μεταρρυθμιστής της παιδείας έν Γαλλία, θα ήσαν οι πλέον άχρηστοι, και οι πλέον άκατάλληλοι των δημοδιδασκάλων, βεβαίως ήθελεν άπαν- τήση εις αυτόν, ότι λέγει κοινοτοπία, ζητών να ανακοινώση αλήθειαν, τήν όποίαν ουδείς ποτε θα ειχε τήν διάθεσιν να τή άμφισθη- τήση ότι μοχθεί και άγωνίζεται να εκδιάση θύρας άνοιχτάς.

Και όμως παρ' ήμιν δυνατόν αλήθειαι τινες να άπολαύουν του εξαιρετικού προνομίου να μη καταπολεμούνται και δι' επισήμου και κερηρυγ- μένου κατ' αυτών πόλεμου, τοιαύτη δε είναι βεβαίως και η άνωτέρω, παρορώνται όμως πάν- τοτε και παραγκωνίζονται, χωρις ουδεις να τας ενθυμηθή και χωρις ουδεις να έχη τήν διάθεσιν να τας ανακαλήση εις τήν κατάστασιν της ενεργείας από της διαρκούς και οργανικής άποστρα- τεύσεως, εις ήν έχουσι καταδικασθή.

Αυτό τοϋτο συνέθη και με τό θέμα, τό όποιον μας άπασχολεί.

Πλησιάζου να συμπληρωθούν τρία τέταρτα αίωνος, άφ' ής συνέστη τό έλληνικόν βασίλειον, κατά τά όποια ενομιζομεν ότι άρκει να μάθη τις όλίγα στοιχειωδέστατα γραμμάρια, — χρή- σιμα τό πολύ διά τον έαυτόν του εις ολον δή- ποτε άσημον επάγγελμα, — διά να είναι επαρ- κέστατος μύστης της προκαταρκτικής εκπαι- δεύσεως, κάλλιστος δημοδιδάσκαλος: διά να άσκηθ δηλαδή τό λειτουργημα, εις ο άνήκει η πρώτη καλλιέργεια του πνεύματος και του ήθους των Έλληνοπαίδων και ότι άρκει επίσης να σπουδάση τις δι' έαυτόν τά του προγράμμα- τος της φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστη- μίου, — από του όποιου μάλιστα έως προχθές έλειπεν η παιδαγωγική, — λαμβάνων δε τό δίπλωμα του διδάκτορος η τό του προλύτου να είναι άρμοδιώτατον της μέσης εκπαιδεύσεως όρ- γανον, διδάσκαλος η καθηγητής.

Και, προκειμένου μόν περι της προκαταρτι- κής εκπαιδεύσεως, ο εύεργετικός, ο όντως σοφός

Οεσμός των διδασκαλείων και των υποδιδασκα- λείων παρέχει σήμερα εις τό έθνος δημοδιδ- ασκάλους και γραμματιστάς άνταξίους του με- γάλου, του ύψηλου αυτών προορισμού.

Προκειμένου όμως περι της μέσης εκπαιδεύ- σεως, περι της έν τοις Έλληνικοις σχολείοις και τοις Γυμνασίοις διδασκαλίας, ουδεμία μέχρι τουδε έχει ληφθή φροντις παιδαγωγικής διδα- σκαλίας των διδασκόντων, έχουσι δε αφιθή καθ' όλην ταύτην τήν μακράν περίοδον του έθνικού βίου εις τας υποκειμενικάς αυτών γνώσεις και εις τήν τόσον πάντοτε άνεπαρκή υποκειμενικήν ιδιοφυίαν εκάστου προς τήν μετάδοσιν των οικείων γνώσεων.

Η κατά τοϋτο άπίστευτος αύτη της πολι- τείας αναληθία έδει βεβαίως να τέρματισθή. Η Θεραπεία όμως των εξ αυτης κακών, η ριζική δέν επιτυγχάνεται διά μέσων προχείρων.

Έν τούτοις ο νυν Υπουργός της Παιδείας, χωρις να παραμελήση τήν ριζικήν του κακού Θεραπείαν, ήτις χρήζει της συνδρομής της νομο- θετικής εξουσίας, προσέφυγεν εις προσφυέστατον μέσον, όπως, μέχρις ου ώριμάσουν οι καρποι συστηματικής παιδαγωγικής διδασκαλίας, μη παρέχεται άχρησιμοποίητος ο χρόνος προς, έστω και άτελή, παιδαγωγικήν διδασκαλίαν και άσκη- σιν των διδασκόντων έν τή μέση εκπαιδεύσει.

Τήν ριζικήν Θεραπείαν έπέδωξε διά σπου- δαιοτάτου νομοσχεδίου υποβληθησομένου εις τήν προσεχή σύνοδον της Βουλής, δι' ου συνιστάται άνώτερον διδασκαλείον της μέσης εκπαιδεύσεως, εις ο υποχρεωτικώς θέλουσι φοιτήση και άπο- κτήση πτυχίον οι διδάκτορες και οι προλύται της φιλοσοφικής σχολής, οι μέλλοντες να διδά- ξωσιν ως Έλληνοδιδάσκαλοι, σχολάρχαι και καθηγηται έν τοις Γυμνασίοις.

Αλλ' ως ειπομεν, της λειτουργίας του διδα- σκαλείου τούτου οι καρποι θα βραδύνουν κατ' ανάγκην. Διά τοϋτο τήν εκ των ένόντων Θερα- πείαν ο κ. Στάνης έπέδωξεν ως προς τήν έν τοις Έλληνικοις σχολείοις διδασκαλίαν διά του εξής μέσου:

Αποβλέπων εις τό ότι οι λειτουργοί της μέσης εκπαιδεύσεως είναι όλως άνεργάτιστοι υπό έποψιν παιδαγωγικήν και διδακτικήν εις τό δι- δασκαλικόν έργον, εκάλεισε τους έχοντας ύπηρε- σίαν κάτω των 10 έτων έλληνοδιδασκάλους και σχολάρχας κατά τό παρελθόν έτος εις άκρόασιν παιδαγωγικών μαθημάτων επί ένα μήνα (τον Αύγουστον όλον). Η θεωρητική αυτών διδασκα- λία άνετέθη εις τους κ. κ. Χαρίσιον Παπαμάρ-